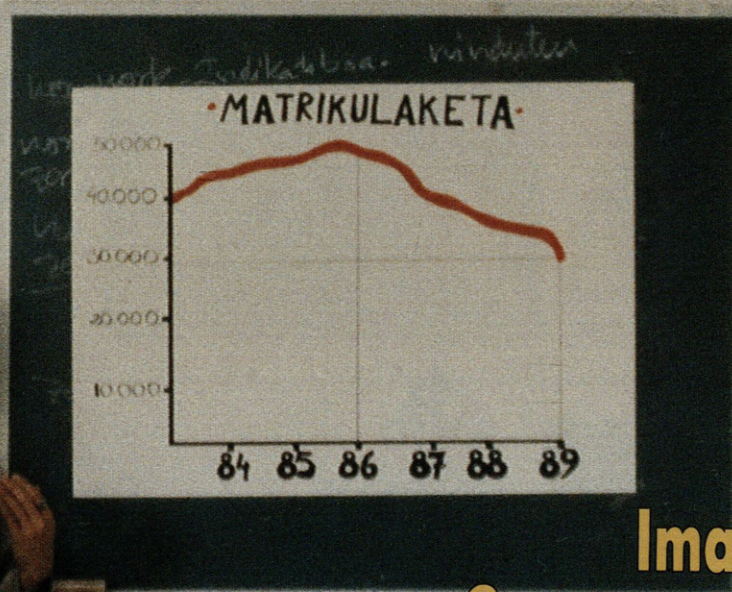

ARGIA

Imanol Lazkano:
«Gero eta perfektuagoa
ari da bihurtzen
bertsolaritza»

**MATRIKULAK EUSKALTEGIETAN
URTEZ URTE BEHERA**

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Elxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S.JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73-71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

4. Irakurleak mintzo.

POLITIKA

5. Laburrak.

6. Kronika politikoa. N. ARRAS-TOA.

8. Irudiaren beitzak botoak nola eskuratu. X. LETONA.

12. Maritxu Pagola: «Nola ukatu maitasuna preso dudana semeari?». B. ARTOLA.

14. Peru: Kabulgo sindromeak harapatuta limarrak. P. SASTRE.

ERREPORTAIK

16. Euskara ikasleen matrikula-zioak gainbehera etengabe. A. GOSTIN eta M. ARRIETA.

20. E. Junger, pentsamendu naziaren oinarri. L. AGIRRE.

22. Euskal puntisten gurutzebi-dea. F. TAI.

24. Inmobiliariak gogor Benta-Berriko lehian. B. ARTOLA.

27. Imanol Lazkano: «Gero eta perfektuagoa ari da bihurtzen bertsolaritza». A. GOSTIN.

39. Leitzarango autobideak ba-
du beste aukerarik: Irurtzun-Tolo-
sa. I. GOIKOETXEA.

KULTURA

45. Kultur ataria.

46. Sebastopoleko Titiriteroak, helduen kulturizatzaile eta haurren dibertimendu. X. MAKAZAGA.

48. Bikoizketa: egokitze-itzulpen-gintza, tb-ko euskara arautuko duen elkartearen premian. L. AGIRRE.

49. Izan ere: «Geure kantetan kitarrek ezartzen dute pautu». X. MAKAZAGA.

50. Abesbatzak, berezko tradizio-tik ahotsen heziketa musikale-runtz. G. ARRESE.

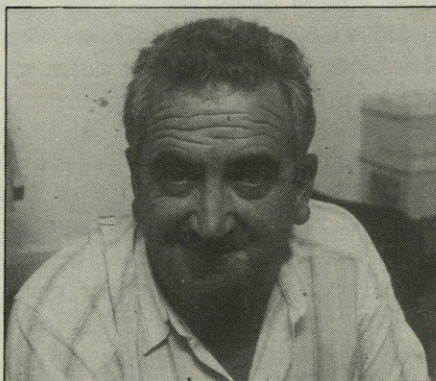
53. Munduko kultura: Danilo Kis hil da. J.M. HERITZ.

54. Aste giroa.

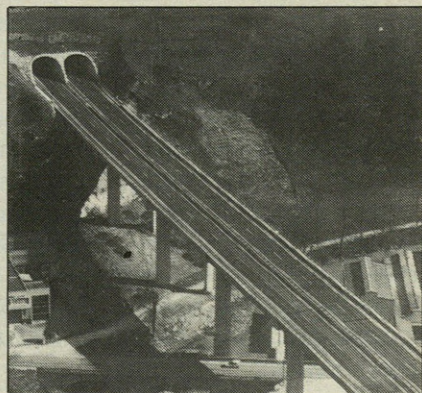
64. Kulturaren Aste Borrastea.

66. Azkena: «Egintzak behar de-
kena». P. SASTRE.

HAUTESKUNDE saltsa AMAITZEAR dagoelarik makina bat LELO eta IRUDI irentsi dugu jada. Erreportai honetan euskal eremuko alderdiek —EAJ, HB, EA eta EE— PROPAGANDAz egiten duten erabil erari buruzko hainbat datu eta argibide eskaintzen dira. (8. or.)

Euskal Herriko BERTSOLARI TXAPELKETA NAGUSIaren bezperetan gaudelarik, bertso munduko pertsonarik ezagunenetariko batekin solas egiteko parada izan dugu. Bertsolarien Elkarteko LEHENDAKARIA den IMANOL LAZKANOK adierazi duenez, gazteak prestu omen datoz txapelketara. (27. or.)

LEITZARANGO AUTOBIDEA «Plan General de Carreteras» delako proiektuko proposamenik eztabaidatuena bilakatu da gizarte mailan. Gilen Azkoaga ikerlearen eritziz ordea, badago BESTE AUKERARIK: IRURTZUN-TOLOSA bitarteko bidea, Irurutzun-Lekunberri-Aduna egin beharrean. (39. or.)

Gero eta AHOTS gehiago biltzen ari da ABESBATZEN inguruan. Hego Euskal Herrian, lau FEDERAKUNDETAN banaturik, 200 KORAL daude, orotara 8.000 ahotsek diharduela kantari. Oraintsu Gipuzkoako Topaketak burutu direla aitzakitatzat harturik, abesbatzen munduaren radiografia bat egiten saiatu gara. (50. or.)

Kritika negatibo bati erantzunez

Batek egindako lanak kritika negatiboak jasotzen dituenen halako ezinegona sortu ohi da kritikatuaren baitan, eta neuri ere halaxe gertatu zait Josu Landak nire orain arteko azken liburua den «Kaka esplikatzeko» elaberriari egindako iruzkin kritikoa irakurri ondoren. Aspaldi honetan, gure artean, era honetako kritikek haserrabideak sortarazten dituzte kritikariaren eta kritikatuaren artean baina gure kasu honetan ez da horrelakorik, ezin da horrelakorik izan, ezta hurrik eman ere, batetik Josuk haserratzeko motiborik bati ere eskaintzen ez didalako, bestetik badakidalako haserretzeak bi lan dituela: haserretzea lehen, adiskidetzeko bigarren. Josu Landari ez zaio nire azken elaberria gustatu eta bere motiboak azaldu ditu. Horrek ezin zion ni baitan haserrearri biderik zabaldu, baina bai hala ere halako kezka urduri bat, hasieran aipatu dudanez ezinegonari. Horregatik neure lanaren aldeko (auto)defentsa bati ekitea pentsatu dut dela egokiena, kezkak eta ezinegonak neure artean pairatu beharrean.

Lehenengo eta behin esan nahi dudana zera da, neuk aukeratu dudala, bai, azalean ematen

zaion elaberria edo nobela deitura, jenero honek gaur egun duen zabaltasunaren babespean. Ez du gertaera batzuren kontaketa ardatz nagusi gisa, gogoeta nagusitzen zaio ekintzari, barrura begira dago egina kanpora begira baino areago, baina Virginia Woolf-en «The waves» elaberria zela erakutsi zidaten niri, eta baita ere Saizarbitoriaren «Ene Jesus», eta horiek elaberriak izatez gerotan, neure «Kaka esplikatzeko» zergatik ez?

Liburu honen sorreran ideia bat izan da, ideia experimental bat agian, bide berrien bilaketa: eguneroko edo dietario batean jasotako ohar laburrak oinarritzat hartuz elaberri bat eraiki eta osatzea, ohar horien lagungarri kazetel artikulu batzuek ere ageri direlarik kasu honetan. Data eta guzti ageri diren ohar horiek ez dira egunean zehar gertatutako kontaketa, ohar txo erdi poetiko erdi filosofikoak baizik, Fernando Pessoa-ren «Livro do desassossego», Cesare Pavese-ren «Il mestiere di vivere. Il mestiere di poeta» edota Peter Handke-ren «Das Gewicht der Welt» liburuetan aurki daitezkeen antze samarrekoak, gutxi gorabehera. Nire ideia izan zen ohar solte biluzi horiek elaberri batean txertatuz eta antolatuz gero esanahi berriekin jantzi eta dotoretu zitezkeela testuinguru narratibo baten barruan.

Litekeena da, bai, aitortu beharko dut, testuinguru narratibo hori indarge samar geratu izatea

eta barrurako eta kanporako begiraden artean barrukoaren aldeko desoreka nabarmen egia izatea, baina elaberria eremu zabala da gaur egun, eta zilegi uste dut dela idazleak eremu horretan esperimentu berriak egitea bere burua ahalik eta ondoen espresatzeko, bere baitaren muinik muinenera iritsi eta han gordetako jaso eta gordetzeko. Alde horretatik esan behar dut liburua bukatutzat eman nuenean oso gustora geratu nintzela neure burua era egokian espresatu nuelako eta horretarako bide berriak aurkitu nituelako, neure ustez behintzat.

Gomendio batez amaituko dut, Josu Landak bere idazkariaren amaieran ematen duenaren osagarri besterik ez den gomendio batez hain zuzen: Hobe du irakurleak liburua zabaltzeko orduan nobela 'normal' bat ez dela pentsatzea, bestela izugarri aspertzeko arriskua izango bait du. Nobela sustengatzen duten klabe narratiboetako ia batere ez du aurkituko bertan. Horren ordez pertsonaia baten nortasuna definitzen duten puzzle idatzia aurkituko du, puzzle horren zatiak berezko balioa eta autonomia duten testu zati labur erdi poetiko erdi filosofikoak direlarik, eta zati horiek elkarrekin lotu eta osotasun 'narratibo' bakkarra osatzen dutelarik. Horrenbestez, liburu honen irakurleak testu zati autonomo horietan astiro erreparatu beharko du, ezin izango du elaberri 'normalak' irakurri ohi diren arintasunez

eta azkartasunez irakurri. Bestalde, elaberri hau esperimentu literario gisa irakurri beharko du, pertsonaia baten definizioa lantzeko bide berrien bilaketa gisa, muinik muinenera iristeko ahalagin gisa, barnealdeko labirintoetako kronika gisa, eta eta muturretik muturrera saio bakkarrean eta aditasuna minutu bakar batez ere galdu gabe irakurtzeko egindako elaberri gisa.

Horixe da esan behar nuena, eta orain lasaia sentitzen naiz. Ez dut artikulu honekin Josu Landaren eritzi ezkorra aldatzeko itxaropenik, baina beste itxaropen bat badut hala ere Josu Landari dagokionean: ea nire hurrengo lana gustokoago al duen!

JUAN LUIS ZABALA

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermine Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Elxerberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Enrique Amonariz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton

Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutaba, Amaia Elsegui, Enbido, Xarlot Etkezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izaguirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Bego Montorio, Morau eta Mattin, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegi', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta eta Patxi Zarautz.

Disainu eta montajoa: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran eta Patxi Puertas.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7

Promozioa: Txumai Iturria.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia. / Ibañe de Bilbao 3. 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)248543.

Telefona: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

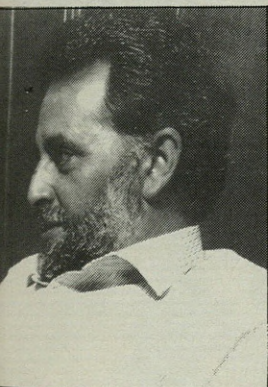
Hego Euskal Herria	6.500 pezeta
Ipar Euskal Herria	430 libera
Estatu Espainola	6.500 pezeta
Beste atzerriak	8.600 pezeta
Airez	13.000 pezeta

«ETako kriminalei zera esan behar diegu argi eta garbi, ez dagoela nahiko berunik gu eta zuek guztiok akabatzeko, ez dagoela nahiko berunik herri hau izutzeko».

Angel Larrañaga
(Gaur Express, 89-X-22)

«29a oso egun garrantzitsua izango da, eta ezin dugu utzi galtzen ETak negoziatorako erabili ahal izango duen boturik.»

Pablo Gorostiaga
(Deia, 89-X-22)

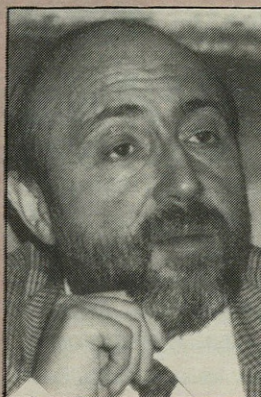
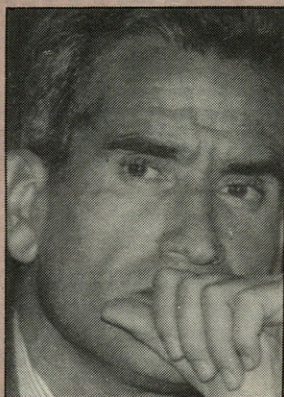
«Alderdiok terrorismoaren aurka sinatu genuen paktuak porrota egin du. HBk igoten badu hori horrela da, eta horrela baloratu beharko dugu».

Julio Anguita
(El Mundo 89-X-23)

«Kongresura joaten direnean oso gauza gogorak entzungo dituzte, demokrazian ezin bait dira jokua erabitu eta aldi berean erakunde terrorista bat hiltzen jarraitzea bultzatu».

J.M. Benegas
(Egin, 89-X-23)

Gordetzekoak

VERA ETA ROLDAN ATE JOKA

HAUTESKUNDE sasoian ez ezik, lehenagotik ere Guardi Civil-eko zuzendari den Luis Roldán-ek Herri Batasunako zenbait kiderengana jo du kontaktoetarako zubiak zutik dirauela adieraziz. Era berean, Rafael Vera-k Ertamerikara eginitako bidaian beste ate batzu joka aritu dela jakitera eman digute iturri fidagarriek.

HAUTESKUNDE AUTONOMIKOAK AURRERATUKO

EUZKADI Buru Batzarreko kideak urriaren 29ko hauteskundeetan PNVk lorturiko emaitzen arabera udazkenean egokitu behar zitzaizkigun hauteskunde autonomikoak aurreratzeko posibilitateaz mintzatzen ari dira. Hala ere, Komunitate autonomoan sozialisten emaitzek zeresan frango dute, hauek emaitzak kaskarrak eskuratuz gero, aurreratzek aukera gehiago izango lukeelarik.

SOZIALISTEK EAJ SALATU

GERNIKAKO estatutoaren 10. urteurrena dela eta, Eusko Jaurlaritzak atera duen publikizitate ofizialak, publikoki agertu ez bada ere, haserre biziak sortarazi ditu euren gobernuakideengan, sozialistengan alegia. Publikizitate honek, bai hauteskunde europarretan eta baita ere oraingo orokorretan EAJk egin duenarekin parekotasun handiak omen du, eta sozialistak EAJk identifikazio horretatik ateratzen duen etekinaz kezkatu agertu dira.

AUTOBIAKO TEKNIKARIEK DIMISIOA AURKEZTU

● Larunbatak 21ean Egin egunkariak kaleratu zuenez, Leizarango autobian lanean ari diren teknikari guztiak dimisioa aurkeztu dute, ETaren mehatxuaz gain autobia egiteko kontsentsu eza ere erabakiaren funtsezko arrazoiatzat jo dute. Egun berean, Gabriel Urralburuk, Nafar Gobernuaren presidentek gogorki ezeztatzen zuen notizia, ez zegoela dimisiorik eta lanean martxan jarraitzen zutela esanez. Halaber, 'Egin' egunkariaren aurka akusazio gogorrak jaurtiki zituen, ETaren bozgailu izateaz salatuz.

HB KONGRESURA AUTODETERMINAZIOAREN ALDE

● Herri Batasunak dagoeneko iragarria zuen datorren legealdian instituzioetan agerraldiRIK egingo zuela. Pasa den astean proposamen zehatza bota zien EAJ eta EAri, autodeterminazio eskubidea Kongresuan elkarrekin defendatzeko proposamena alegia. EAJk, Arzalluzen ahotik, ezezkorobola eman dio, HBk instituzioetatik egiten duen erabilera gogor salatuz, eta ekimena, Ioldik Eusko Legebiltzarrean egindakoa bezala, 'numerito'-tzat joz. EAren erantzuna ere —hori bai, modu apalagoan— antzerakoa izan da.

GAL-KIDEAK ERRUGABE JO PORTUGALEN

● Portugalen preso zeuden GALEko kideak errugabe jo ditu herrialde horretako justiziari. Honen arrazoin nagusia GALKideak polizia espainiarrarekin kolaborazioan ari zela eta frantsesa ere jakinaren gainean egotea. Epaimahaiak bi akusazio mota bereizi zituen, bata erakunde kriminalaren partaide izatea eta bestea erakunde terroristaren kide izatea. Azken honek, estatu demokratikoa deuseztatzea du helburu, eta kasu honetan ez dagoela horrelakorik azimarratu zuen epaimahaiak.

29ko hauteskundeon o autonomikoetaz hitz egin

INKESTAK, sondeoak, mitin handiak..., 29a hurbil sentitzen dute alderdietako buruzagiek. Orain arte hautesleen konfidantza irabazi nahian aritu badira, iadanik hauen botoak dira derrigorrez, eta nola edo hala, erdietsi behar direnak eta horretarako martxan ipini diren hainbat katramila publizitario ezagutu dugu.

Egunotan alderdiak nahiz prentsa —kanpaina honetan, eta azken boladan, botere honek jokaturako papera azterketa eta hausnarketa sakon bat mereziko luke, boto lorpenean eta hauteslegoarengan eragin nahi izan duen eritziak indar politiko zehatz eta markatu bat bezala jokatzera behartu bait du, eginitako *'dohaineko propaganda'* eta horretarako erabili duen beligerantziak benetan kontutan hartzekoak izan behar dutelarik—, azken kartutxoak erretzen ari dira, botoa nori eman erabakitzeko dutenei botoa *'kentzeko'*. Hau honela, DV egunkari gipuzkoarretik, kanpaina hasi zenetik gainera, Herri Batasunaren emaitza onen islada egin ohi du, bai inkestak bidez hala nola Luis R. Aizpeolea kronista politikoaren bidez, botoa nori eman ez dakien %20 hori berotu asmoz. Eusko Alkartasuna alderdia *'EA edo HB: zuk zeuk duzu aukera'* lema erabiltzera behartua izan da, *'boto util'*a zer den eta Garaikotxearen alderdia zein neurritaraino boto beharrean dagoen garbiki adierazten duelarik.

HERRI Batasunak ordea, gainerako alderdiek bere kontrako jarreraz probetxatuz, kanpaina ona egitea jakin izan du, pairatutako eraso eta irainetatik berrindartua irten delarik. Euskadiko Ezkerrak PSOEn itzaletik alde egitea lortuz, sozialistei lekua kendu die kanpainen, hauek iluntasunetik ezin atera ari direlarik. Euzko Alderdi Jeltzalean —berriro ere— Arzalluz izan da kanpainaren lema eta ongi neurtu izan ditu EA eta HBren kontrako erasoak; sozialistak ez ditu ia ikutu ere egin, aurrera begira jarrera honek etekin politiko oparoak eman diezazkiokelakoan.

Aurre-kanpaina gordinaren ostean, kanpaina hasiera epela izan da, berotuz goritasunera iristen ari delarik. Ohizko kanpaina, ohizko mezuak, baina 29aren garrantzia, berebizikoa. Egun horretatik aurrera suertatuko den mapa politikoak hauteskunde autonomikoen aurrerapena baldintza dezake, dagoneko lehen aipamenak Aulestiak eta Luis R. Aizpeoleak eginak dituztelarik.

Eta hauteskundeon ostean zer? Euskadiko Ezkerrak gober-

natzeko gosea ezagutarazi du, beraz, eta Arzalluzen bedeinkapenez, PSOE-PNV-EE gobernua kontutan izatekoa da, Herri Batasunak Madrileko parlamentura Euskal Herriaren autodeterminazioa defendatzera nahiz ekitaldi zehatzetara joateko asmoa iragarri du, PNV eta EAri gonbidapena luzatu dielarik. Eak jasotako emaitzen arabera hurrengo autonomikoetan Gipuzkoako diputazio-gotorlekua galduko balu, ez nuke Garaikotxearen larruan egon nahi izango.

oren eharko

LEITZARANGO autobidea, kanpainatik at beharko lukeen gaia, hauteskunde hauen izar bilakatu dute. Hamar urte luzez aldeko eta kontrako jarreraz jaurtiki ez dena, hamabost egunez jaurtiki eta areagotu da. Euskadi Ta Askatasuna erakundeak ezagutarazi duen bigarren agiriari goi mailako tekniko guztien dimisioek jarraiki diotela iragarri da. Astekak dira lur eremu horietan lan izpirik ikusten ez dela behintzat.

Udaletxeetatik gain gainerako Institutuzioetan esku hartzen duten alderdiek gogor erantzun diote ETArek agiriari eta HBren kontrako kanpainetan beste urrats bat ematea izan da erantzuna. Hala ere, hauteskunde sasoiak alkatetzak ez ukitzeko aholkua eman du.

Bestalde, aurreko astean politikari batek jasan zezakeen atentatu iragarpenak kanpainaren erritmo eskuarra apurtu zuen. Arzalluzek polizia espainiarrarena ez den filtrazio batez, Komando Autonomoen ekintzaren bat iragarri bazuen, hitzok berehala hautsak harrotu zituzten alderdietatik ETArek ekin-tza berri baten aurrean geundela baieztatuz. Komunikabide gehienek ere, ildo beretik joz, nahasketa sortzea besterik ez dute bilatu.

KANPAINAREN lekuko zuzenak ez diren euskal preso politikoei Múgica-ren politika sakanatzaile eta gordina jasaten darraite Estatu espainiarreko espetxeetan. Orain arte, sakanaketarekin batera beste neurri batzuek har-tzen ari baziren eta gogor eta bigunen arteko desberdintasunari buruzko hainbat baieztapen entzun badugu, egun indarrean eta indarrez jartzen ari diren presoek gradu birklasifikapena ezagutzen ari gara. Hirugarren graduaren aplikapenarekin ba-tera, preso batzuek Hego Euskal Herrira ekartzen eta bestetzu Afrika aldera igortzen dituzten heinean, preso on eta gaiztoen arteko desberdintasunari buruzkoak entzungo dira, hots, Mugicaren bidetik gertuago dauden eta besteen arteko desberdintasunetatik, reintserzio politikaren emaitza oparotzat hartuz.

Era berean, kontaktoen atea inoiz itxi ez duen PSOE gober-nua leku desberdinetan ate joka ari da, deitu HB edo Ertameri-ri. Sondeatzen edota aipatzen diren kontakto horien sendoke-ta prestatzen agian, baina 29ko emaitzek eta autonomikoetan ateratakoek Ajuria-eneako hitzarmenaren arrakasta zein po-rrota adieraz dezakete, ondorengo egoera politikoa jarraian etorriko delarik.

N. ARRASOA

BETAURREKORIK GABE Autobia, beharrezko ondasuna

ESTATU espainolean, datozen hauteskundeen berria komunika-bideei esker zabaltzen da, hauteskunde kanpaina ez bait dago kalean; Euskadin ordea bai. Hitzaldi gutxi, prentsa mezu asko, irratiek eta telebistek dituzte kanpainaren zabaltze bideak. Poterean dagoen alderdiak badirudi lortu izan duela honez gero, puntu zehatz batetik guztion artea desbideratzea, hain zuzen ere, kanpainaren ardatza zi-rudien militar zerbitzua. Beste hamaika zehatz gabeko mezu bota ditu eta guztiak telebistaren erabileraz. Hala ere, ez dute hemen dugun Leitzarango Autobiaren behartasunaren gai nagusi bat.

Beste desbideratze puntuak badira. Estatuan badirudi berdeak dei-tutako alderdi ekologistek, hemen nabaritzen ez den jarrera hartu du-tela. Hain zabala dugu hemengo aukera eta hain boteretsua, berdeek ez dutela bere pertsonalitatea eta irudia azaltzerik. Berdeen bandera, Euskadin ditugun alderdi gehiengoengatik erabiltzen da. ETAK ere egiten duelarik.

ETARREK gogorki eta kupidarik gabe ekin zuten Lemoizko zen-tral nuklearraren geldieraztearen prozesu luzean. Lemoiz zela medio (sorreraren zergatia, ideia borobiltzen hasi zen momentua, erantzun gabeko milaka galderak, euskal gizartearen nabaritzen zen in-posaketa eta abar) gure herriaren zati handi batek kontrako eritzi eta jarrera hartu zuen. ETArek parte hartzeak, Lemoiz gelditzearen alde-ko mugimenduen indarra ahuldu egin zuen, eta ahultasun hau gehitu ahala, borroka armatua gehitzen zen. Ryan ingeniariaren hilketa, 1981.eko otsailean, ordurarte ETArek alde amore eman zuten guztien beharrezko frogan bihurtu zen. Ryanen gorpuaren irudi ikaragarriak, urte batzuk geroagoko Hipercor delakoaren basakeriak, herrian sortu zuten efektu berbera ekarri zuen.

HORRELA bada ere, Lemoizko projektua gelditu eta, badirudi ETAK ekologiaren aldrean ezarri dela pentsatu izan duela; ez dute bere erakundea berde bat bezala soilik ikusten, Euskadiko ber-deenak direla ziur gaude ordea. Ekoterroristak agertu dira berririo ere.

Leitzarango Autobia dute orain banderaren makila; hauteskundeen gai nagusia. Herri Batasunak ETArek bandera ekologista berbera era-biltzera jo du, behin eta berririo bere independentzia eza azalduz era-kunde armatuarengandik eta herriko beste alderdi guztien kontra-ja-rerra duelarik. Herri Batasunari ez dio axolarik, orain zortzi urte, Lei-tzarango Autobiaren aldeko bultzatzailea (berebiziki Ryan hil zuenak) bere alderdi buru bat egiteaz, peaje eta guzti; ez dio axola ere ingu-ru-giroaren eraginari buruzko egin diren azterketak; are gutxiago ere erabaki politikoa hartu dutenak, erabakia hartzeko eskubidea dute-nak badira; ez eta gehiengoaren asmoa izatea; ez dio axolarik nafar eta gipuzkoarren arteko komunikazioaren lotura beharrezkoa bada ere.

Hauteskundeak amaitu eta Leitzarango Autobiaren gaia gure ar-tean izango dugu oraindik. Espero, arazo hau inork nahi ez duen bo-rroka batetan ez bilakatzea. Errua, ingeniariak erdi jainkoetan bihur-tzen saiatzen direnena bakarrik izango da.

XABIER ZABALETA
(GAUR EXPRESeko zuzendaria)

Kanpaina honetan alderdiek ehundaka milioi gastatu dituzte

Irudiaren beitzaz botoak nola eskuratu

Ekainean europar hauteskundeak, espainiar parlamenturakoak orain, urtebete barru autonomikoak... Eta guztietan mezu berdintsuen bonbaketa zulatzailea, hautagaien betiko leloak, eta —krisi garai latza eta gogorrean murgildurik egon arren—, finean, norberaren hautagaia salduko duen izugarrizko dirutzaren erabilera. Dirua, irudimena eta militantzia dira zutabe nagusienak. Euskal eremuko lau alderdiren —HB, PNV, EA eta EE— lema, euskarri, dirutza eta kanpainaren ingurukoak ikutuko ditugu.

Gauza bat nahiko argi ikusten da bederen —kanpaina orotan aipatzen dena porzieto—, alderdiek, publikoki aitortzen dutena baino dexente diru gehiago gastatzen

duela. Esan bezala, euskal eremuko alderdietara mugatuko bagara ere, kanpainak zer diren ederto isladatzen duen datu bat: Estatu Espainiarrean, milioi bat pertsonen

botua bideratzeko, botua erabaki gabe dutenena alegia, bost mila milioi pezeta gastatzen dira. Gogora erazi behar da hemen, kanpainen helburu nagusiak: Ohizko hauteslea mantentzea, eta batik bat, zalantzan dagoena, eta erabakiorra dena, erakartzea.

EA, berrindartu nahian

Lemak edo slogan zentralak kanpaina oso baten esanahia hitz gutxi batzutan laburbildu nahi izaten du. Eusko Alkartasunaren lema nongorik ere ez duen kanpainaren berri emateko, Jose Ramon Guridi kanpainaren arduradunarengana jo genuen. Kartel eta lema zentralaren esanahia azaldu ondoren, hautagaia eta Garaikoe txearen agerpenaz itauntzen dugu, «gure hautagaiak ezagunak dira, irudi ona dute, eta askotan irudi on batek hitz askok baino hobeto saltzen du». Madrileko KMO publizitate enpresa arduraz kanpainaren diseinotik, argazkiak nola ateratu, jarraituz, egunkarietako publizitatea nola agerteraz. J.R. Guridiren esanetan 15 edo 20.000 militante eta lagunak hartzen dute parte kanpainako zeregin desberdinetan.

Kanpainaren erabilitako dirutzari dagokionean, 90 milioi ingurukoa da. Hortik %15 afiliatuekin finantziatzen omen da.

‘EUSKADI. INDARTU.’ edo ‘EUSKADI. RECUPERA TU FUERZA.’ da Eusko Alkartasunak kanpainaren ardatz gisa hartu duen lema. EAK azaldu digunez, Euskadi berrindartu behar dela da bere mezua, garai batean Estatutoak populazioarengan sortarazi zuen ilusioaren berreskuratzea bilatzen du, Euskadi berrindartzea finean. Berezitasuna puntuaren erabilera datza, mezuaren indarra areagotzeko tresna bat da. Etorkizuna begiratu baino, iragan eder baten oroitzapena dakarkigun lema. Bitxikeria bat, adi Garaikoe txearen handitasunarekin; ez dirudi fisiko kontua soilik izan daitekeenik, bere figura nahita nabarmendua bait da.

“**EUSKO**
Alkartasun 15 edo
20.000 militante eta
lagunek hartzen dute parte
kanpainako zeregin
desberdinetan”

—“**E**UZKO Alderdi
Jeltzaleak hauteskunde
aurrekontutik, %30a
prentsan, %20a irratian,
beste %20 kale mailan
gastatzen du; eta
gainontzekoa, etxe
bakoitzera bidaltzen da”

Euskadiko Ezkerrari dagokionean, 'BIDEAK ZABALTZEN' edo 'ABRIENDO CAMINO' aukeratu dute. Azken urteetan EE burutzen ari den politikarekin bat datorren lema, gizarte eta instituzioetan lehen zutena baino pisu eta protagonismo bila. Kartela, hautagai zehatzetan oinarritua, alderdi handi eta tradizionalak burutzen dituzten ohizko kanpainen estetikara gerturatzen da. Agian aipagarria da, beti agertu izan den pertsona bat desagertu egin dela txarteletatik, Banderes hain zuzen.

HBren medioa, kalea

Dudarik gabe, hobeagoa edo txarragoa izango dan horretan sartzeke, Herri Bata-suna da, beste alderdiekin gonbaratuz, erabat kanpaina desberdina egiten duena. Bere euskarri oinarritzkoena kalea bera da, kalera ateraz gero namarmenki ikus daitekeenez. Segundo Lopez Aberasturi, HBko propaganda arduradunaren esanetan funtsezko bi elementuk desberdintzen ditu beste alderdietaz, «askoz diru gutxiago daukagula, eta kanpaina militanteengan oinarritzen dugula. Alderdi hauetako militantzia erosotu ahala publizitate agentzien eskutan erori dira. Azken finean, agentzia bati berdin dio zer saltzen duen, merkatu bat dago, eta bere lana zera da, ikerketa bat egitea eta produktua —automobila edo

hautagaia— merkatu horretan kokatzea. Ez da ideologia bat saltzea, baizik eta hautagai bat».

Lopez Aberasturik gogora erazi nahi du, azken finean beste alderdiek duten propaganda elementurik eraginkorrena komunikabide publikoak direla eta egunero gainera, «guztion diruarekin egiten dute, hori da beraien benetako medioa, bestea bigarren mailakoa. Kartelak eta kalea, ia edonoren eskutan daude, eta horrek beren kontrolpetik alde egiten die, horrexegatik garbita-

sunaren inguruko kanpainak. Kalea gure funtsezko medioa da».

HBk 300.000 kartel

Gastatuko denari dagokionean, HBk 50 milioi gastatuko ditu Lopez Aberasturiren esanetan, eta guztia militanteak ordaitzen omen dute. Gehien erabiltzen duen euskarria kartela, hamabi kartel desberdin kale-ratzen ditu, kopuruz 300.000 inguru. Haue-tatik 70.000 zentralak, eta kanpainaurre-

'Zure borrokarekin. EUSKADIK IRABAZIKO DU'. Lehendabiziko partea aurrekanpainan kaleratutako txartel sektorialekin atera zen —azaltzen du Herri Batasunak—, berarekin sektore herrikoiei desberdinek daramaten borrokarekin HBren elkartasuna adierazi nahi da. Borroka hauek txartel zentralen egiten dute topo, GALEk erahildako errefuxiatu baten amaren irudian. Ama honi semea hil zioten egun gutxira Pakito Arrariaran-i egindako homenalditik hartutako argazkia da. Borroka eta esperantza dira argazkiaren mezuak. Elementu bi hauekin Euskadik irabaziko du. Teknikoki ohizko antzera.

koak, hots sektorialak, 200.000; karteloi handiak 8.000 bat. «Eta begira, tontokeria dirudi arren garestiena ateratzen zaiguna, sobrea eta triptikoaren banaketa da. Dirutan? Hamar milioi. Bakarrik sobrea toles-tea milioi bat gehiago da, eta banderatraxoe-

tan (guk 200.000), sokan jarrita etortzeak 2 edo 3 milioi gehiago, horregatik horrelako gauza denak gure militanteek egiten dituzte. Imagina ezazu orduan postaz egitea, gehienek egiten duten bezala, milioikada bat. Irrati eta prentsari dagokionean oso

“H_{ERRI}

*Batasunaren ustez
publizitate entpresen
helburua ez da ideologia
bat saltzea, hautagai bat
baizik”*

gutxi egiten dugu, ez daukagu dirurik. Begira, adibidez El Pais-en orrialde oso batek milioiaren inguru —edo gehiago— balio du, El Correon 600.000 pezeta inguru eta Egin-en 250.000etik 300.000era. Adibidez PNVk prentsan gastatzen duenarekin bakarrik guk kanpaina osoan gastatzen dugunari hurbilduko zaio».

EAJk prentsan gogor

Seguraski Josu Bergara, EAJko kanpainaren arduraduna, ez da bat etorriko Lopez Aberasturik botatako azken baieztapen horrekin, are gehiago guri kanpainaren gastuaz botatako zenbakiekin. Josu Bergarak, EAJk 110 miloi gastatzen duela aitortzen zigun. Konklusioak ateratzea zaila benetan, zeren eta auskalo zer den egiazkoa dirutza saltza guzti hauen inguruan, baina norberak atera ditzala bere konklusioak. «Prentsan, irratietan eta kalean egiten dugu kanpaina. Prentsa mai-

Luis Nuñez soziologoa: «Sondeoak, zalantzazko botoak

Dagoeneko populazioak gero eta gehiago ezagutzen ditu hauteskundeetan erabiltzen diren trikimailuak. Izan ere, kontutan harturik azkenekoz jasaten ari garen bonbaketa ia etengabea, hiritarrek gero eta gehiago barneratzen dituzte erabiltzen diren teknika desberdinak. Hauetariko bat sondeoak da, zientifismoz ederto ornitutakoa, baina, finean, helburu zehatzen atzetik dabilen teknika.

'Egin' egunkariko kazetaria eta soziologoa den Luis Nuñezek azaltzen digunez, «sondeoak bideratutakoak dira, helburua 'voto util' delakoa da, 'gu ari gara

irabazten eta botua emaguzu guri', eta hori ez da demokratikoa. Aginte herrikoiei batek botu zintzoa bultzatu beharko luke, hiritarra bere nahia azaleraztera bultzatu. Jendeak irabazlearekin joatea du atsegin, eta hori bultzatzen da sondeoekin. Beste helburua alderantzizkoa da, beldurraren botoa, alegia, 'kontuz, otsoa dator eta, beraz, emaidazu botua'. Nuñezek ez ditu demokratikotzat jotzen, eta bere ustez sondeoak debekatu egin beharko lirake. Leku gehienetan egiten badira ere, badaude debekatzen dituzten herrialdeak. «Ez dute ezertarako

balio eta, gainera, herriaren nahia jostu beharrean, ahal duten neurria herriaren nahia inposatzen dute. Gainera, Euskal Herrian ez dute inolaz ere asmatzen. Sondeoetan beti dago desfase bat, baina hemen estatuan baino gehiago». Arrazoiak, Euskal Herrian jendeak azken unera arte ez duela erabakitzen eta, gainera, aurretik jakin arren, ez duela esaten zer egingo duen.

Errealitatera hurbilduz Eusko Jaurlaritzak ateratako hiru sondeoetaz itauntzen dugu. Nuñezen ustez ez dira oso sinetsagarriak eta azpimarragarriena HBri iragan-

lan, beste kanpaina batzuetan baino esfortzu handiagoa egiten ari gara. Aurrekontutik, %30a prentsan, %20a irratan, beste %20 kale mailan, eta gainontzeko, etxe bakoitzera bidaltzen dena. Egunkarietan Correo, Diario Vasco eta DEIAN egiten dugu;

ez dakizkit kopuru zehatzak, baina 10-12 izango dira egunkari bakoitzeko». Banaketa honetaz 'Sintesis' empresa arduratzen da. Irrati mailan Bilbo, Donostia, Iruñea eta Loiola Herri irratia, Gasteizko SER, San Sebastian, Antena 3, R. Miramar, R.

Nerviñ, R. Pamplona, eta gero beste txiki- txoren bat. Kopuruak ez dakizkit, baina irriti bakoitzak 130-150 emanaldi inguru».

Mitinak, motibaziorako tresna

Kanpainaren diseño orokorra madrildar empresa baten esku dago, 'Marketing Consulting'. Horrez gain, aipagarria da PNV-k ez duela kartelik atera, kaleko publizitatea banderolak, banderaxoak eta pankartez dago osaturik nagusiki. Hesi publizitarioei dagokionean, 4x3-tako 420 modulo; hesi batzu 4x3koak dira eta beste batzu honen bikoitzak. Aipatu horrelako hesi bat alokatzeak bakarrik 70.000 pezeta inguru balio duela, horrez gain, bertan ezartzen denaren gastua. Mitinak ere ateratzen dira solasaldian, «gero eta gutxiago egiten dira, baina hala ere guk egiten ditugu, batez ere militanteak eta gure lagunak motibatzeke duten funtzio garrantzitsuagatik». Ildo horretatik, Josu Bergarak Uriburu Batzarrek egiten duten lan izugarria azpimarratzen du, sobreak banatzen, euren karteloiak jartzen, eta orohar kaleko propaganda gehientsuena jarriaz, automobil karabana... «Nik esango nuke hauteskundeetan egiten den lanik garrantzitsuena dela».

Azkenik aipatu behar Euskadiko Ezkerren datuak falta zaizkigula, baina agertzen ez badira EEko kanpainaren ardura-dunekin hitzegitea posible izan ez zaigulako da, nahiz eta saiatu biziki saiatu garen.

XABIER LETONA

'GARAIA DA' edo 'ES EL MOMENTO' da Eusko Alderdi Jeltzaleak aukeraturiko lema. Jeltzaleek azaltzen dutenez jadanik Alderdi egunean ere ildo beretik abiatutako mezua erabili zuten, "Es el momento del PNV". Zergatik lema hau? Alderdiak uste duelako datorrena helburu eta une garrantzitsuen legealdia izango dela, 93aren Europa, estatutua eta autogobernua eta pakea lortuko den legealdia. Honez gain, europar hauteskundeetatik atera berri zen eta gainera, beste alderdien alderantziz, oso emaitza onekin —gaineratzen dute—. Horregatik pentsatu zuten Euskadiren unea izanez gero, Alderdiaren unea ere bazela. Europarretan legez Txartelean funtsezkoa da Arzalluz eta Ardanzen agerpen pisutsua.

«Zenduriko publizitatea»

izen dizkion emaitza onak. Honez gain, bi erru ikusten dizkie: bata «sondeoak egiten direnean ahalik eta azkarren plazaratu behar direla, bi egunetara gehiegi, eta horrela egiten ez bada maltzur-beria edo inkonpetentziagatik da, edo biak», eta bestea «garbi jokatzeko esan behar dela sondeoa ze enpresak egiten duen, fitxa teknikoa azaltzea bai, baina baita ere egilea, eta gainera esku- satsu ere ez dira egiten». Salatzen du baita ere datoak ez direla bere osotasunean eskaintzen, eta bere esanahi orokorra iz- kutatzen dela. Azkenengo inkestan da-

toak probintziak bakarrik eman dituzte, eta ez denak bateratuak, nahiz eta hori egitea erraza den oso.

Sondeoen esanetan HB eta EAJ dira alderdi irabazleak, baina honen ostean —egia den edo ez gero ikusiko— ba omen dago arrazoi bat, «kanpainan ze- har euskal gizartea bi zatitan banandu nahian ari dira, batetik HB —estremista zoro horiek— eta bestetik arrazionalta- suna, 'herri guztia' ordezkatzeko dutenak, guztiok HBren kontra. Botua beste edo- zeini HBri ez». Sondeoen eraginaz hitze- giterakoan, Euskal Herrian —dagoen hel-

dutasun politikoagatik, dio Nuñezek— ez omen dute horrenbeste eraginik, baina hala ere karga 'morbosoa' handia da. «Horoskopoa bezala, jendeak ez du bera- rengan sinesten, baina irakurri egiten da. Sondeoa, berez, egiazko azterketa izan daiteke, baina gakoa sondeoaren erabile- ran dago, zein komunikabideetan atera- tzen den, ze egunetan, nola aurkeztu, ze titularrarekin, ze argazki eta ze argaz- kioinarekin... Orduan, sondeoa publizita- tea bilakatzen da eta batik bat oraindik botoa erabakitzeke dutenei zuzendua gainera».

Maritxu Pagola, Hernaniko etxekoandrea

«Nola ukatu maitasuna preso duten semeari?»

Maritxu Pagola, GAL talde parapolizialak erahil zuen 'Beltza' errefuxiatuaren ama da, herriko emakumea, Hernanikoa. Euskal Herriko beste hainbat bezala, espainiar poliziaren esku semea atxilotu zioten eta horregatik, Herri Batasunaren hauteskunde karteletan bere irudia aukeratu da, 'preso guztien ama bezala'.

Maritxu Pagola

ARGIA.— Zer dela eta atera zara HBko hauteskunde karteletan, zer esaten dizute?

M.— Beno, niri kartel horretan ateratzen naizelako Euskal Herriko preso guztien ama ematen dudala esaten didatenean, izugarritzko poza ematen dit. Gartzelaren dauden preso bakoitzak kartel horretan bere ama ikusten badu, niretzat bapo. Jendeak ulertu beharko luke kartel horrekin zer adierazi nahi den, ulertu beharko luke zenbat aita eta ama dauden herri honetan sufritzen. Euskal Herriagatik borrokan ari

direnengatik nola ez dugu maitasunik izango! Penagarria da esatea, baina gaur egun jendea dabilen bezala, gauzak horren aise hartuz, beraien etxean halakoren bat izan arte ez dira konturatuko zer den atarramendu hori. Orain ez dute sinestu nahi baina tokatzen bazaie, orduan aterako dituzte kontuak.

A.— Zer deritzozu ematen ari den sakabanaketa politikaz?

M.— Zer esango dizut ba nik, niri oso gaizki iruditzen zait. Gurasoek semea edo alaba bisitatzeko aukera izan beharko genuke gutxienez, ama batentzat hori ezinbestekoa da. Ba dakigu bai, zertarako ari diren hau egiten; batere laguntzik gabe gertatzeko eta jata izorratzeko. Errenditu egin nahi dituzte gure seme-alabak. Baina bere semea maite duen ama batek ezin du hori onartu eta azkenera arte lagundu behar dio.

A.— Nola aurkitzen dira gurasoak animoz?

M.— Guraso guztiok gauzak konponduko direnaren esperantzadugu, jendea bere senera itzuliko denaren esperantza. Nola kandela bat piztu eta askotan jartzen den su txikia?, ba beti pentsatzen da su txiki hori bizituko dela. Ahal den gehiena lagundu behar zaie seme-alabei eta gehiago, hauek bezala, Euskal Herriagatik joan badira kartelara. Gure betebeharra, beraiek laguntzea da. Ba omen dira semeak han

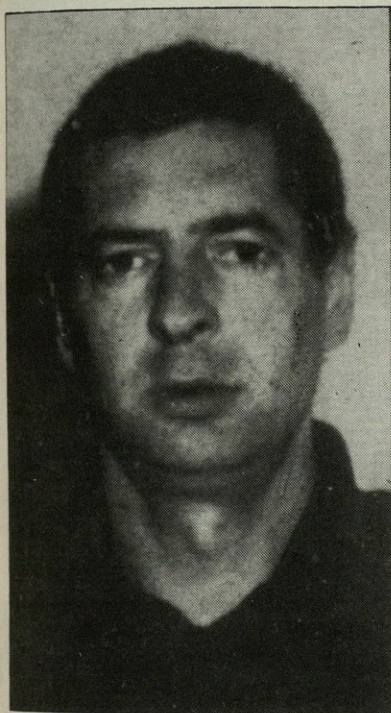
eduki eta laguntzen ez dieten gurasoak, baina ez dira gurasoak, izenez bakarrik dira hala. Niretzat ama bakoitzak semea bisitatzeko duenean, ondo asko daki zer esan behar dion, bakoitzak daki zerk jarriko duen pozik semea, zer esan behar zaion laguntzeko, hori barrutik ateratzen da. Niri behin militar batek, semea bisitatzera joan nintzenean, ezer ezin zuela egin esan zidan. Orduan nire egoera berdinean egon beharrik izango ez zuenaren gogoeta luzatu nion, baina hala balitz poztu egingo nintzatekela, ez semeagatik, baizik eta beraiek sentitzen nuen mina senti zezan, bizi nintzeko atsekabe hura.

A.— Zure ustez, jendeak ulertzen al du zuen egoera eta konponduko al du berau?

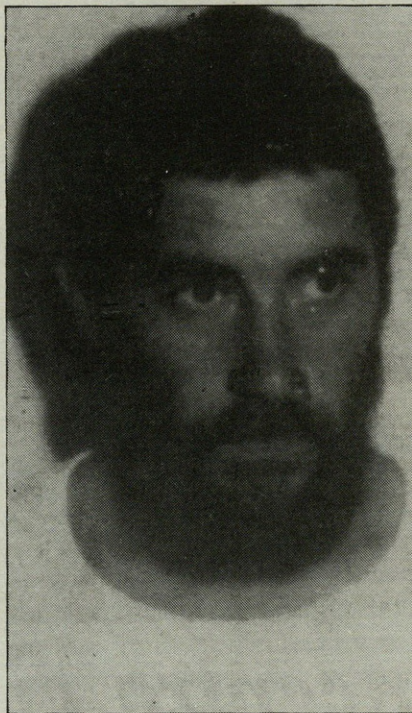
M.— Ez dakite zer den ama baten sufritzea, eta horrekin ezin da horrela jokatu. Gure maitasunarekin jolasten ari dira. Espainiara joan, penintsulako beste puntaraino, sosak eta denbora frango gastatu eta biajea alferrikeri izan dela esaten badituzte, akabo! Ez dizute semea bisitatzeko auzten. Gure apaizek ere ederrak bota dituzte. Baina ahaztu egin dute Frankoren garaiak bezalaxe gurasoak, sufrimendu asko pasatu beharrean gaudela. Lehen mezetara edozein joaten zen eta orain aldiz, edozein joaten da gartzelara. Baina denak izango du bere buelta, eta orain halako astakeriak egiten ari direnak pagatu beharko dituzte eurenak. Hortan dudarik ez, lehenago edo beranduago aldatuko dira gauzak. Orain harro-harro dabiltzan horiek umilduko dira. Oraindik heriotzak frango izan beharko ditugu zorigaitztoz, baina ez da luzerako izango astakeria hau. Guk badakigu, fin jokatzen duenak azkenean berea lortzen duela. Eta hala izango da.

B. ARTOLA

Presoen aukeraketa martxan iadanik

Luis Armando Zabalo,
Melillan preso.

Jon Lurrebaso Atutxa
bilbotarra.

Euskal preso politikoei beharrezko birklassifikapena pairatzen darraite eta istilu ugari suertatu dira zuzendaritza ezartzen ari den 'selekzio politikarekin'. Alde batetik, Murcia-ko espetxean 'Dirección General de Instituciones penitenciarias' delakoaren zuzendaria, espetxeko zuzendaria eta funtzionari batzu, bertan den Jon Lurrebaso Atutxa preso bisi-
tatzera joan ziren bapatean.

a Vis, patioa goiz eta arratsalde, asteburuak etxean eta urtean sei egun aske izango ditu eta gainera 1990eko azaroan aterako da» aipatu zien gurasoei zuzendariak. Baina Jon Lurrebaso bilbotar espetxeratuak, «faborezko tratu hau ukatu zuen eta beste preso eta pre-
sa politiko guztientzat egoera berdina ezar-
tzen ez den bitartean berak fabore hoiek uka-
tu egiten dituela azaldu zuen», bere gurasoek aditzera eman dutenez.

Melillan giza eskubideak urratuz

Preso bilbotarrak faborezko tratu honen eskeintza jaso duen bitartean, Melillako espe-
txe afrikarrean, Luis Armando Zabalo Bilbao preso, 24 orduak inkomunikaturik aurkitzen da. Espetxe honetara sakabanatua izan zene-

Nekane Iribar:

«Presoekin
ezin jokorik egin HBri»

kongresurako PNVko
bostagarren hautagaia

ARGIA.— Zer deritzozu egun pre-
so politikoei pairatzen duten egoe-
raz?

Nekane Iribar.— Beno, barkatu bai-
na orain ezin dizut gaiaz ezer esan. Gai
honi buruz elkarrizketatzekotan geratu
ginen arren, partido politiko demokrati-
koek erabaki bat hartu dugu eta ezin
diogu HBri joko politikorik egin. Beraz
ezin dizut presoez ezer esan.

A.— Baina zer esan nahi duzu,
presoez hitzegitea HBri joko poli-
tikoa egitea dela?

N.I.— Ez, ez, noski ezetz. Gainera
nik uste prentsan presoez gehiago hi-
tzegin beharko litzatekela, baina gure
erabakia izan da HBri jokorik ez egitea
eta beraz ezin dut ezer esan. Gainera
denok dakigu Argian astero bi orrialde
eskeintzen dituzuela presoetaz...

A.— Baina zeuk diozu horrek ez
duela adierazten ezer, edo presoek
buruzko orrialdeetan, pentsaera
guztiak atera arren, HBri jokoa egi-
tea dela esan nahi al duzu?

N.I.— Ez, ez. Baina HBrekin inolako
elkarrizketetan parte ez hartzerik era-
baki dugu eta ezin dut ezer esan.

tik, barne errejimena onartzeraz ukatu zen
«bere giza eskubideak ukatzen zituela adiera-
ziz». Horren ondorioz, zuzendaritzak egoera
berezi batetara behartu du preso hau eta
egun haren ondorenetik ezin izan du inore-
kin hitzegi. Bere gurasoek 1.000 Km baino
gehiago egin ondoren bostetik hamar minu-
tutarako bisita bakarrik egin dezakete eta
gainera ezin dute semea ikusi, «burdinezko
txapa lodi bat jartzen bait digute semearen
aurrean».

Grado aldaketa indarrean

Ezusteko elkarrizketaren ondoren, egun ba-
tzu beranduago bere senideak bisitatzera
joan zitzaizkion eta trasladatua izango zena-
ren sorpresarekin aurkitu ziren. Paketea en-
tregatu eta bisita egiteko oztupoak ezarri on-
doren, espetxeko zuzendariak, semea grado
berezi batetara pasako zela adierazi zien. «Vis

Peru: hauteskunde giro ofizialaren gainetik edo azpitik

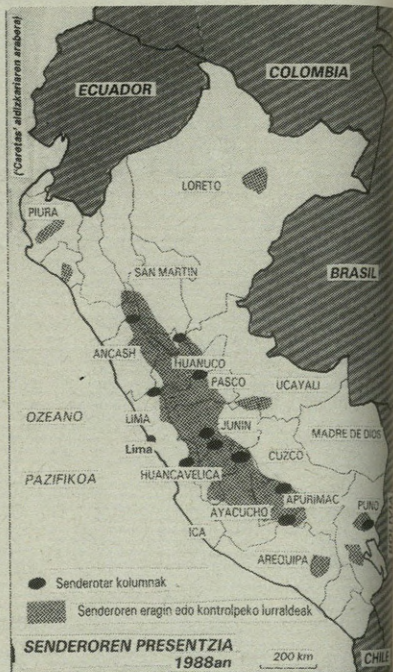
Kabulgo sindromeak harrapatuta limarrak

«Marxismo totalitario» eta «militarren abentura bat», horra Vargas Llosa eskuindarrak 1990eko presidentziarako kandidatura utzi-imitzioa ekinean egin eta gero, uztalean indarrean loroski itzulitakoan, Perurako ikusten zituen arrisku izugarri biak. Azaro honetako udal hauteskundeak hurbiltzen dira artean, eta tentsio armatua areagotzen ari da. Urriaren lehen hamabostaldian ekintza eta sarraski desberdinetan 300 pertsona hil dira. Salbuespen egoera Huancavelicara zabaldu da. Geragaitza ematen du, dagoeneko, Senderoren bideak.

1980ko maiatzean Ayacuchoko Chuschi herria hartu zutenetik, bederatzi urtez, ustegabeko hedatzea lortu dute senderistek Perun barrena, mendialdeetan batipat, populazioa ketxua den tokietan, baina, azken denboretan, hiri handienetan ere bai, Liman bereziki.

Ikusgarritzko prezisioaz bete ditu orain arte Senderok hasieran bere buruari ipini

zizkion etapa guztiak. Egia da, 1984tik hona, «laugarren etapa»n aurkitzen dela: «eskualde liberatuen sendotzea, gerrilaren hiritara hedatzea, produkzioaren berrantolaketa gerraren zerbitzuan»... Eurek definitzen zuten, halere, etapa hau, «luze eta konplexuena» bezala. Horratik, gerraren «azken etapa»rantz urreratzen ari direla badira seinaleak: «gerra generalizatua, hi-

rien setioa»... Giro hori nabari dute behintzat aspaldian hara buelta egindako kazetari europarrek.

1982-83ko ofentsibaz jauzi kualitatiborik inportanteena eman zutelarik, harezkeren ekintzak etengabe ugartu dituzte. Poliziak, funtzionariak eta zibilak alde bat, militarretan bakarrik, hona harezkeren haiek hildakoen xifrak: 1984, 15; 1985, 16; 1986, 29; 1987, 53; 1988, 136. Zenbat dira kolumnetan erakundetutako senderistak egun? Beren etsaien arabera, 5 batetik 30 bat milatara izan daitezke. Peruko lurren %25a kontrolatzen dukete.

Indiar gerra

«Terrore izara batek estaltzen du Peru erreportatzen zuen iraileko Nazioarteko Amnistiaren txosten batek. Senderoren hilketa, eraso eta sabotaien ondoan, armadaren sarraski, tortura eta desagertetak aipatzen zituen. Erregistraturiko desagertutakoak hiru mila direla bazioten ere, Senderoren inguruko iturriek kopuru hori 1984a bitarte eta Ayacucho bakan eman zela esaten zuten. «Comando Rodrigo Guez Franco» heriotz eskudroia lantzen zuten bereziki Amnistiak. Indiar justiziaren zigorrak jasan ez duten militarrek «lur erre»aren politika praktikatu

«Senderorena baino areagoko terrorea sorrerazi jendearen baitan».

dute orain, gerra «antigerrila» guztietan bezala «arrainari ura kentzeko» asmotan jakina. 60 X 3ko politika aldarrikatu du gerra ministrariak, esan nahi baita, 60 nekazari hil beharra dago, eurekin nahasturik bizi diren hiru senderista akabatzekotan. Bestela esanda, «populazioari Senderorena baino areagoko terrorea inposatuz, beren minimora bildu subertsiboak». Gerrilak, ordea, horrelako operatiboen aurrean, ihesbidea asmatu du: beste eskualdetara barreiatuz, jende anitz dagoen hirietara murgilduz.

Desinformazio izugarria dago Senderori buruz. Haatik, euren idazkietara jotzen badugu, sorpresaren bat topa dezakegu. «Senderorena gerra iraultzailea bada, indiar gerra ere bada, nazio askatasun gerra». Ketxuen lurretan gertatzen bait da gerra, *Le monde armada* eta polizia buroz «espaineradun okupazio armada»z mintzatzerantz heldu delarik. Botere indiarra erreibindikatzeko dute senderistek: «*Tawantinsuyo* [inperio inka] berri bat, proletargoaren diktaduraren baitan». «Liberatutako» zenbait tokitan gutxienez (Huantako Luricocha-ko kasua ezaguna da) ketxueraz ikasten dute haurrek —espainolen kolonizaziotik lehenbiziko aldiz.

Junin-go departamendua, Limatik 200 kilometrotara bide zuzenetik, Ayacucho berria bilakatu omen da. Ez da bakarria horregatik. Zirkulua ixten ari da. Hiriburuan partidu politikoei: *Frente Democrático* (Llosa), APRA (Alan García, gaurko presidentea) eta *Izquierda Unida* (Alfonso Barrantes) hauteskunde lanean dihardute baina, gerrilaren oldarra paralizatzen ari da Peru. Liman «Kabulgo sindrome»az hitzegtzen da. Aldiz, iparramerikar militarren us-tea omen da, bataila dezisiboak Peruko lurraldeen erdia hartzen duen Amazoniako oihanean gertatuko direla.

PABLO SASTRE

Ketxuak omen dira kolumnista gehienak, nekezago aymarak.

Administrazioan nolabaiteko baikortasuna ageri baldin bada ere, hiru urteotan larriki jeitsi da euskaldunberrigaien kopurua

EUSKARA IKASLEAK GAINBEHERA ETEN GABE

Garai latzak bizi ditu helduen euskalduntze alfabetatzeak, azken urteotan jeitsiera nabaria izan delarik esparru honetan lanean diharduten erakunde ororen baitan. Aspaldidanik iragarritako beharantzko bide batean murgildurik gaude, urtez urte, apurka apurka helduen euskalduntzeko matrikulazio kopuruak behera jotzen duelarik.

Euskararen aldeko herri ekintzak beharrezkoak dira jendearen kontzientzia berpizteko.

Zehazki egoera zein den eta datuen irakurketa hasi baino lehen, datuen jatorria zehaztu beharra dago. Euskaltegiz euskaltegi jasotako datuak dira erreportai honetan erabilitakoak, HABE eskutartearen dituen datuekin lanean bait dihardu oraindano. (Atzerapen honen ostean, egoera baikor bat azaltzeko seguruenik). Euskaltegi bakoitzak izaera berezia izaki, urriko datuak dira guk erabilitakoak, gainontzeko datuak saiheskatuz, irakurketa ahalik eta zehatzena egiteko asmoz.

Etengabeko beherakada

Helduen euskalduntze alfabetatzearen matrikulazio kopuruak 1985-86. urtean lortu baldin bazuen bere punturik gorena, etengabeko beherakadari ekin dio ordundik hona, beherapen hau etentzeko bitartekoak aurkitzeke daudela oraindik. Eusko Jaurlaritzak 1981eko irailaren 4ean HABE sortu zuenean, bertan jarri zituen helduen euskalduntzerako indar guztiak, nolabaiteko piztaldi artifical bat sortuz. HABEren sorrera honek, AEKk zenbait arrazoirengatik bete-

tzen ez zuen esparru berri bat betetzea su-
posatu zuen, honek 81etik 85era bitarteko
gorakada nolabait ere azaltzen duelarik.

Arestian esan bezala ordea, 1985-86 ikas-
urtean puntu gorena lortu ostean etengabe-
doia beheraka helduen euskalduntzea, HA-
BEk iadanik euskaltegi berriak irekitzean
uko egin diolarik. Honek aipaturiko artifizial
estadistikoaren deusestapena ekarri du,
orain benetazko egoeraren aurrean aurkitu-
tzen garelarik. Honenbestez, orain dela 8-
urteko egoera berean baldin bagaude, Na-
rroako eta Komunitate Autonomoko (ze-
esunik ez Iparraldeko) instituzioek euskar-
aren eta helduen euskalduntzerako sortutako
legediaren balio hutsala agerian geratze-
da. Lege hauek ez dute balio izan jende-
hiago heldu dadin euskalduntzera, berraz-
de berriak jorratu behar dira aurrerantzean.

Herri mugimendu eta beste zenbait alde-
dietatik aldarrikatzen den oihua aipaturikoa
izaki, bere horretan darrai administrazioak
egoera estabilizatzen joateaz gain, ikastaro
trinkoak eta goi mailako ikastaroak gailen-
tzeari positiboa bait deritzote (Gaur egun
Donostian mota honetako ikastaro bat au-
kitzea ia ezinezkoa gertatzen baldin bada-
ere).

Zenbait uharte

Azken urteotan, HABEren bidetik hainbat
Udal euskaltegi hedatu dira gure herrietan
barrena, askotan ere lehen finkaturik ez-
goen bidearen kaltean. Gaur egun ordea
joera orokorraren ildotik, beherapen nab-
aria soma daiteke, udal euskaltegiei dago-
kien kuadroan hala azaltzen den legez.

Lehengo urtetik hona, kopurua manta-
tzea lortu duten zenbait uharte ageri bai-
din badira ere, Zarautz, Beasain, Durango
Portugalete...behin eta berriz errepikatzen

den beherapena nabaria da euskaltegi gehienetan. Erreterriako udal euskaltegian adibidez %30aren beherapena izan da aurreko urtetik hona, 1988-89 ikasturtea izan bait zen euskaltegi honek lortutako puntu gorena.

Erreferentzi gisa 1985-86 urtea hartuta, beherapena ez da gainontzeko kasuetan bezain nabaria, lehenengo urteak izaki oraindik finkatzeke zegoen aukera bait zuen honako hau. 1987-88 eta 1988-89 urteak erreferentzia gisara hartuta ordea, emaitza bestelakoa da, urte hauetan nahiko finkaturik azaltzen bait da bide hau. Urte hauetatik hona emandako beherakadaren lekuko, hona hemen zenbait datu (ikasle kopuruaren arabera): Tolosa 150; Oñati 50; Santurtzi 66; Legazpi 99; Audio 122.

Nafarroan estu

AEK izan da azken urte hauetan administrazioaren aurrean helduen euskalduntzeak benetan jasaten duen egoera latza salatzen ihardun duen erakundea, inolako erantzunik jaso gabe. Duela hiru urtetik dihardu erakundeak beheranzko egoera salatzen, bi urte beranduago, hots iaz, admi-

1 1985-86. urtean lortu zuen matrikulazio kopuruak puntu gorena.

nistrazioak puntu hori onartu zuelarik azkenik.

Administrazioetik ezarritako legedi es-tuak hots, dekretuek eta ebazpenek ezarritako markoak, AEKk eraman izap duen hezkuntz politika erasotzea izan du helburua, herri mugimendua ekonomikoki ito xedez. Honek nolabait ere eragin izan du erakundearen baitan, barruan ere zenbait tirabira sortu izan direlarik, beti ere leku zehatzetan finkaturik. Honenbestez, zenbait euskaltegi erakundea uzteak, izan du bai eragina matrikulazio kopuruaren beharakadan, honek zenbait ikasleren galera bait dakar berarekin.

Lekuan lekukoko konparaketa hauek alde batetara utziz, eta guk erabili ditugun datuak matrikulazioa itxi baino lehena-goak izanik ere (Joera azaltzeko baliagarriak izaki, batzaz beste %10a gehitu behar zaie azken datuak lortzeko), beherakada da ezaugarri nagusia, kasu batzuetan, beherakada hau oso kezagarria bilakatzen delarik. Nafarroa da behar bada arazo larrienak jasaten dituen eskualdea, zenbait euskaltegi ixtera ere ailegatu direlarik. 1985-86. ikasturtea berriz ere erreferentzia bezala hartuaz, erdira jeitsi da ikasleen kopurua Iruñerrian eta Sakanan adibidez, gainontzeko eskualdetan ere beherakada nabaria izan delarik.

Kanpainak direla medio (exkaxak)

89-90 ikasturtearen matrikulaketa kanpaina desberdinek zer esan ugari sortu dute helduen euskalduntze-alfabetatze lane-tan dabiltzan irakasleen artean. Bi izan dira, nagusiki, proiektziorik hedatuena izan dutenak: Udal Euskaltegiaren bata eta AEKrena bestea. Biak konparatzeak, mezua, bitartekoa, despliega, ... luze joko lu-keen arren ez nuke lerro pare bat idatzi gabe utzi nahi.

Gipuzkoako Udal Euskaltegiek eginda-koaren mezua guztiz ez ohizkoa izan da: «El que se fue a Sevilla... Ez itxoin 92 arte». Ez ohizkoa diot, izan ere, ez bait geunden horrelako mezuetara ohituta. Ez ohizkoa eta orijinala, ezen ez on eta eraginkorra. Sorpresa faktorearekin jokatu nahi izan da, baina ez du atentzioa eman.

AEKrena, berriz, gertuagotik jarraitu zaie publizitate etxeek gaur egun erabil-tzen dituzten erizpideei: hiru fase desber-din, aurrenekoak informazioa ez baino ha-rridura eta inpaktoa, bigarrenkoan mataza harildu eta hirugarrenkoan informazioa za-

baldu.

Zertan esanik ez aurtengon, ia urtero bezalaxe, AEKk egin du politena. Hain zu-zen ere, Gasteiz eta Nafarroako Gober-nuen boikotik lazkarriena jasaten duen erakundea. Zenbait euskaltegitan entzun-dako azken txistea: «AEKren kolmoa: AEKk egindako kanpainaren bidez anima-tu eta kontzientziazatutako (?) ikasleak Udal Euskaltegitan apuntatzea.

Ni neroni ibilia naiz duela zenbait urte matrikulaketa kanpainak moldatzen. Hobe ez azaltzea nola ibiltzen ginen. Zer dela ja-rraitzen zaio eginbide berberari horrenbes-te urteren ondoren? Ale honetan bertan ikus daitekeenez, gainbera doa matrikula-keta ia euskaltegi guztietan. Zenbat eta ikasle gutxiago izan orduan eta kanpaina kaxkarragoak. Zer dela eta ez dio behin-goz Kultur Sailak ikastaro haserako matri-kulaketa kanpaina profesional eta batera-koi bati ekiten? Profesionala diot, beste Sail guztiek egindako kanpainak publizita-te etxeek egiten dituztelako, gure herriko

zezen plaza baino zaharragoa den proze-dura erabiliz: helburuak lauzpabost publizi-tate etxeri adierazi eta hauek aurkeztuta-koen artean onena kontratatatu. Bi urte eman ditut ETBn lanean eta etxe horretan egindako kanpaina guztiek prozedura hori-xe ezagutu dute. Eta baterakoia ere izan behar du, hots, euskara ikasten animatuko duena, ez euskaltegi jakin honetan edo ho-rretan; baizik eta besterik gabe jendea bul-tzatuko duena. Batera ala bestera joan, norberak aukeratuko du gero, mila aldaki-ren arabera.

Kultura Sailak hori egin ezinik ez dauka, dirua eta bitartekoak badauzka, borondate ordea beste kontua da; ez egitea utzikeria eta errazkeria hutsa da. Noiz arte behar du Kultur Sailak aspaldi piztu zen bonbilari begira? berau funditu arte ala?

MARTXELO OTAMENDI
(Tolosako Udal Euskaltegiko irakaslea)

Udal Euskaltegiak

	85-86	86-87	87-88	88-89	89-90
Zornotza	234	169	145	163	175
Arrigorriaga	-	550	202	190	163
Tolosa	480	241	500	460	400
Arrasate	307	140	270	309	296
Oñati	170	100	152	120	90
Elgoibar	111	130	90	112	88
Zarautz	105	206	105	93	134
Durango	-	542	202	218	256
Santurtzi	296	275	557	601	476
Getxo	172	136	326	212	253
Sestao	-	502	171	223	234
Laudio	428		533	451	380

Euskaltegi Homologatuak

	85-86	86-87	87-88	88-89	89-90
Erri Jakintza	-	101	92	63	75
Gabriel Aresti	524	571	540	507	570
Azkue	96	82	94	92	64
Urrats	-	-	-	131	160
Gasteiz	1677	1418	1268	1171	920
Hitzez	-	-	165	168	165
J.M.Zabala	652	541	420	415	434
Leizaur	102	90	96	106	130
Ilazki	-	590	567	526	520
R.Arregi	1815	1196	687	280	213
Udaberri	361	487	547	702	450

Nafarroa

	84-85	86-87	87-88	88-89	89-90
Iruñerria	1525	1652	1492	1492	800
Sakana	401	255	193	146	135
Lizarralde	220	196	245	146	125
Erribera	115	875	164	154	125
Leitza	73	71	46		
Agoitzaldea	107	112	109	86	60
Baztan	60	31	66	40	20
Tafallaldea	87	148	186	125	120

Gipuzkoa

	85-86	86-87	87-88	88-89	89-90
Bidasoa	489	416	374	296	259
Deba Garaia	366	351	388	297	
Deba Behea	570	463	471	394	398
Zumarraga	174	168	156	100	100
Urola	72	27	55	25	-
Kosta	263	228	210	180	102
Hernanialdea	396	404	380	408	340
Goierrri	-	278	254	269	237
Oreretalea	1173	746	659	521	487
Tolosalea	59	112	182	167	171
Donostialdea	1700	1495	1219	645	578

AEK-URRIKO MATRIKULAKETA

Bizkaia

	85-86	86-87	87-88	88-89	89-90
Bilbo	2981	3497	3140	2743	2293
Ibarrekerra	2798	2605	2100	1489	1224
Uribe Kosta	1017	735	631	566	450
Hego Uribe	747	650	648	522	493
Durango	663	585	602	586	377
Busturialdea	187	281	237	227	138
Meatzeta	-	-	306	212	209
Enkarterriak	-	213	332	193	165
Lea Artibai	153	189	169	108	110
Txori Herri	140	134	84	74	67

Araba

	85-86	87-88	88-89	89-90
Agurain	127	61	58	50
Amurrio	359	234	218	160
Biasteri	72	24	55	-
Gasteiz	2571	835	715	-
Oion	57	78	50	-
Okendo	24	13	-	12

(*)Taula hauetan agertzen diren datuak, matrikulazioa ixtear zegoenekoak dira. Berauei, gutxi gora behera, %10 aplika dakieke.

Gorakada Iparraldean

Bizkaia aldean, hiriburua bera izan dugu jeitsiera gehien nabari izan duen eskualdea, hasiera batean beherapena 1.000 ikasleetakoa izan zitekeela aipatzen baldin bazen ere, azkenean beherapen hori murrizteko aukera izan da, 500 bat ikasletan geratu delarik. Hiriburu beraren egoera aipaturiko izaki, gainontzeko eskualdetakoa ez da bestelakoa, koadroan ikusi ahal denez, eskualde orotan izan bait dugu beherapena, batzaz beste %15ean kokatu daitekeen beherapena.

Gipuzkoari dagokionez, Deba Behea, Zumarragaldea eta Tolosaldean adibidez lehengo urteko matrikulazio kopuruak mantentzea lortu baldin bada ere, beherapena gertatu da gainontzeko zonaldeetan, arestian aipaturiko puntu gorena erreferentzi bezala hartuta, datuak kezagarri gertatzen direlarik: Deba behean 570 ikasle baldin bazeuden aipaturiko urtean, 398 ikasle matrikulatu direlarik aurten. Beherapen honi muzin egin nahiez, Iparraldetik datorkigu matrikulazioen inguruan albisterik aipagarriena, bertako AEKn gora egin bait du matrikulazioak %40eko kopuruan. Lehengo urtean 500 baldin baziren

Urte honetako datuen prestakuntzan dihardu oraindik HABE.

Datu puztuketa

Guk eskuratutako datuen arabera egoera larrian aurkitzen baldin bada helduen euskalduntzea, bestelakoa da HABEren iritzia. Hiru astetan zehar datuen atzetik ibili ondoren, berauek ezagutzea ezinezkoa zela azaltzen ziguten Donostiako HABEren egoitzatik. Arrazoiak? Azken urtean emandako jeitsieraren ostean, aurten gertatutako estabizazioak (ze estabizazio ote!) tratamendu berezi bat behar duela eritzi diotela; tratamendu berezi hau ziurtatzeko asmoz, prentsaurreko bateratu batetara deituak izango gara.

Bistakoa da, aipaturiko prentsaurrekoaren helburua: administratibotik betidanik bulztatu izan den baikortasuna berriro ere azaltzea, euskarak, kasu honetan helduen euskalduntzeak, benetan jasaten duen egoera estaliz.

Nondik lortzen du administrazioak aipaturiko estabizazioa? Euskalduntzearen mundu honetan diharduen edozeinek badaki, zein gora-behera ibiltzen diren HABEren datuak aurkezteko orduan. Ebazpenek ezarritako baldintzak bete beharrak, hots, ikasgela eta zentru bakoitzeko ikasleko kopuru gutxiengo bat eduki beharrak, milaka tranpetan ibili arazten ditu era guztietako euskaltegiak; honela datu puztuketa naberia soma daitekeelarik.

Honenbestez, aurpegi alaiez eta baikortasunez beterik ageriko zaizkigu HABEki-deak prentsa ororen aurrean, hemendik urte gutxi barrura Euskal Herria euskaldunduko dutela aldarrikatuz.

Denborak esango du esan beharrekoa, ordurako beste zenbaitzuk jorratutako bi-deak nahikoa badira, helduen euskalduntzeak behar bezalako fruituak emango ditu; gainontzekoan....

Iparralde guztian zehar euskara ikasten ihardun zuten helduak, 700eko kopurua elkartzea lortu da honako honetan, nolabait ere euskararen aldeko kontzientzia zertxobait piztu dela aldarrikatuz.

Kontzientzia berpiztu beharra

Aipaturikoak aipatu, bistakoa da datuek erakusten duten errealitatea, inolaz ere ukatu ezin daitekeen errealitatea. Helduen euskalduntzean aurrerapauso frango dauke oraindik emateke, administrazioak azken urte hauetan erabili izan duen politikak utzi digun egoerari aurre egiteko herritarren kontzientzia piztu beharra dagoe-larik. Instituzioak eta zenbait alderdik azaldutako baikortasuna alde batetara utzi beharra dago, herri honetan euskalduntze lanetan dihardutenen kopurua oso murrizta bait da.

A. GOSTIN
M. ARRIETA

UPVk 'Doctor Honoris Causa' izendatu izanak eztabaida piztu

ERNST JÜNGER, PENTSAMENDU NAZIAREN OINARRI

'Doctor Honoris Causa' izendatu berri izan den Ernst Jünger idazle alemaniarren inguruan berriro ere iskanbila piztu da, Jose Luis Pinillos-ekin gertatu zen gisa; batetik errektoregotzak 'bere' lege propioak jan dituelako eta bestetik, idazle honen baitan balore demokratiko eta aurrerakoia topatzea zalantzazkoa delako.

Aipaturiko estatutuetan, 186. artikulua dionez, departamendu baten iniziatibaz, eta dagokion zentruaren onarpenaz, Unibertsitate Konseilu eta Gobernu juntarengandik adostasuna eskuratu dezake titulu hau emateko unean. Adostasuna eskuratu baina ez izendapena ezarri alegia. Izendapena errektoreak egin beharrekoa da, beti ere Unibertsitateko Klaustro Orokorak onartu eta gero. Azken honetan Pinillos-ekin gertatu bezalatsu, Klaustro Orokorak ez du onetsi. Emilio Barbera errektoreak Gobernu Batzordearen proposamenaz erabaki du Ernst Jünger 'Doctor Honoris Causa' izendatzea. Iskanbila honen inguruan aipatu beharrezko da Informazio Zientzien fakultateko irakasle talde batek osatzen duen 'Erabakia' taldeak, izendapena onartu baino lehen, idazle alemaniarren pertsonalitate politiko eta ideologikoaren inguruan azterketa bat eskatu zuela. Ez zen horrelakorik aurrera eraman.

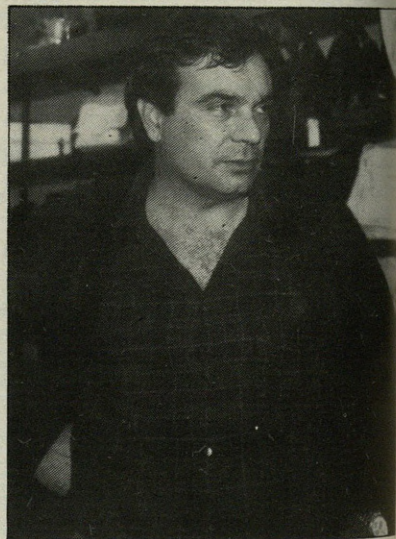
Ernst Jünger XX. mendeko gizon bezala definitua izan da. Batzuen eritziz, bere bizitzan zehar, momentuko dialektika politiko-

tik kanpo mantendu da; mende honetako mogimentu historiko handiekin topo egin eta hauen zentzuen ulermenean aritu izan da. Bi mundu gerratetan hartu zuen parte.

Ejertzitu alemaniarren ofizial izana, gerra amaitu eta gero alemaniar nazionalismoaren ideologiako aldizkari desberdinetan aritu zen.

Nazismoaren oinarrian

Orain gutxi, 'Heidegger y el Nazismo' liburua gazteleraz argitaratzearekin eta Ernst Jünger-en 'El Trabajador' liburuarekin argi ikusi da bi idazle hauen pentsamendu

Izendapen honetan UPVren legeak ez omen ditu errespetatu Emilio Barbera.

ideologikoaren zerikusia 20 eta 30. hamarkadako alemaniako nazional-boltxebike deituriko eskuin mutur iraultzailearekin. Ejertzitu alemaniarren ofizial izana, gerra amaitu eta gero alemaniar nazionalismoaren ideologiako aldizkari desberdinetan aritu zen. Hain zuzen, alemaniar iraultzaile eskuindarraren barnean idazle politiko esanguratsuenetarikoa kontsideratua izan zen. Nazismoaren gorakada unean 'El Trabajador' liburua argitaratzearekin batera, nazionalismoaren goraipamen etapa finkatzen du.

Heidegger-ekin gertatu ohi den bezala, Jünger-ek bere baitan kontrako balorapenak sorrarazten ditu, bai ezkerraldeak eta

Ernst Jünger idazle alemaniarra 'Doctor Honoris Causa' izendatu dutela eta piztu da eztabaida.

Alemaniar eskuma arrazionalaren aldeko garbia zen, militarista eta Alemania Handiaren defendatzaile sutsu

bai eskuinaldetik. Bere pentsamendu politiko eta ideologikoa, Weimarren Errepublikako Demokratikoaren eta Frantses Iraultza-
ren kontrako lez azaleratzen da. Aldiz, alemaniar zabalkundearen eta iraultza eskuindarraren aldeko.

Jünger-en lana eta konkretuki 'El trabajador' liburuak eztabaida ugari piztu du; batzuentzat, ideia nazional-sozialistaren ideologiaren oinarri da. Langileaz hitzegi-

ten duenean, ez du klase borrokan uztartzen, kontzeptu marxistak egin ohi duen bezala. Hemen langilea irudi metafisiko bat da; ez da klase kontradizioetan erortzen. Lurra teknikaren bitartez menperatuko duen gizakia dugu langilea. Esplotatatu gabea eta mugatze ekonomikoetatik kanpo geratzen dena, nazismoak emaniko langile ereduaren antzera, sindikatu bakarra inguruan.

Nazismo ofizialari kritika

Ez zen nazi izan zentzu arrazistatik begiratu ezkerre. Boterean aurkitzen zen nazional-sozialismoarekin ez zen inoiz ados egon eta nahiko kritikoa agertu zen honen aurrean. Baina alemaniar eskuma arrazionalaren aldeko garbia zen, militarista eta Alemania Handiaren defendatzaile sutsu. Esan ohi da, XX. mendeko idazle alemaniar handiena izan dela; baina kontutan

izan behar dira demokrazia eta justizia sozialaren alde konprometituki borrokatu ziren beste batzu ere izan zirela garai berberetan, hala nola Heinrich Boll, Gunter Grass eta Bertold Brecht beste batzuen artean.

Beti ere anbiguitate ideologiko eta politikoaren pean babestua, bestelako eritziak ere badira. Giza askatasunaren eta independentzia intelektualaren defendatzaile gisa ere azaltzen dute. 'Erabakia' taldeak publikoki aditzera eman zuenez, ez da beraien asmoa idazle honen bizi planteamendu edo politikoak eta bere pertsonaltatetik at atera izan ohi den kultur lanaren zensore bilakatzea. Bestalde aipatu zuten ere, bere literatur meritua ahaztea ez dela kontua, baizik eman zaion tituluaren egokitasuna neurtzea, balore demokratiko eta aurrerakoiekin gonbaratuz bere konpromezu politiko eta gizakiarra.

LOREA AGIRRE

Ameriketara joan nintzen xentimorik gabe (7)

EUSKAL PUNTISTEN GURUTZEBIDEA

Paradisura zihoaztelakoan, eguneroko errealitateak bizitza oso bestelakoa dela erakutsi zien Euskal Herritik EEBetara joan ziren pilotari gazteei. Zesta puntisten munduan garairik hoberenak joanak diren eritzia oso zabaldua dago. Sakela bete dolar ekartzeko asmotan abiatu eta zeozer atera dutenean kontent.

Makina bat pilotariren amets bilakatu ziren Ameriketako frontoiak; egun egoera bestelakoa da.

Lehendik ere xamurra ez bazen, azken urte t'erdi honetan daramaten grebak ikaragarri lausotu ditu bertan segitzen dutenen aurpegiak. Nolako bizimodua zeramaten jakin nahian hurbildu ginen New Yorketik gertu dagoen Connecticut estatura, Milfordeko frontoira, bertan lanean diharduten Tomas Arregi ('Uria' frontoietan) eta Jose Bernardo Agirre ('Tolosa' izengoitiz) zesta puntistekin grebaren berri jaso eta frontoi amerikar bat martxan ikus teko asmoz.

Punta puntan dabiltzanak tropelekoek baino dexente gehiago irabazten dute.

GALDERA.- Aspaldikoa al da zesta puntaren kontua Estatu Batuetan?

ERANTZUNA.- Iparrameriketako frontoiak ez dira gaur goizekoak; oker ez bagaude eta zaharregandik jaso ditugun datuen arabera, mende honetako lehen urteetan hasi ziren zesta punta jaialdiak. Loussianan izandako feria batetan jokatu omen zen lehen partidua, eta estraineiko frontoia duela 75 urte zabaldu omen zen Miamin. Beraz, tradizio haundia dago hemen zesta puntari dagokionez.

G.- Zein da Euskal Herritik hona etortzeko bidea?

E.- Lehen zein orain, Euskal Herriko frontoiak dira pilotari berrien harrobi. Gauza jakina da, Bizkaia aldean batipat zer zesta

Txikitatikan pilotan, noizbait itsasoz bestaldera jokatzeko asmoz.

eskola piloa dagoen. Eskola hauetan hobe-
kien zebiltzan gazteak lehen urrats gisa
Bartzelona, Madrid eta Zaragozako fron-
toietan aritzen ziren, behin esperientzia
hartuz gero putzuaren gainetik jauzi egin
eta hemengo frontoietan jokatzeko. Gaur
egun egoera nahikotxo aldatu da; izan ere,
aipatutako frontoi guzti horiek ixten joan
dira pixkanaka, Bartzelonakoa izanik az-
ken itxi dena.

**G.- Horren arabera EEBBetako fron-
toiak hornitzailerik gabe geratu dira...**

E.- Neurri batetan. Hartu kontutan dara-
magun greba honek hankaz gora jarri due-
la orain arteko prozedura. Hortaz, honan-
tzako ohizko bidea azalduko dugu. Iparrameriketako
entrepresak beren frontoiak zi-
tuzten estatu espainolean; eskolak eratzen
zituzten jadanik martxan zeuden frontoi-
etan eta pilotari berriak behar izanez gero
eskola hauetatik hartzen zituzten. Adibide
gisa, Bartzelonan itxi berri duten frontoia
'Dania Jai Alai' iparramerikar empresa-
rena zen, bi helburu betetzen zituelarik: al-
de batetik Bartzelonan bertan espektaku-
lua eskaini frontoia errentabilizatuz, eta
bestetik 'Dania'ko frontoiaren harrobi es-
kola izan, pilotari-hornitzaile bezala. Berta-
ra jokatzera zihoan euskal pilotari gazteak
bazekien, ondo ibiliz gero bazuela tokirik
'Dania'ko frontoiaren plantilan.

**G.- Gauza bera gertatu al da Euskal He-
rriko frontoiekin?**

E.- Jakina. Hor ditugu Markina, Gernika,
Durango eta abarretako eskolak. Entrepres-
a amerikarrek irakasleak, zestak, pilotak
eta monitoreen gastuak subentzionatuz, le-
hentasuna zuten eskola horretan ikasten
ari ziren pilotariak kontratatzerakoan.
78-79 denboraldian Bartzelonako frontoian

750 pzta. ordaintzen zituzten partidu ba-
koitzeko; bertan irabazitakoa nahiko ez
eta etxetik bidali behar izaten zuten dirua.
Dena dela, etxetik gertuagoko frontoietan
ikastea merkeago bazen ere, pena merezi
zuen denbora batez dirurik ez irabaztea,
gerora begira frontoi on batean egoteko.

Gure bizibaldintzak
hobetzearren jo genuen
grebara, eta horretan
segitzen dugu.

G.- Zenbat frontoi dago EEBBetan?

E.- Gaur egun hamalau dira, 'World Jai
Alai' delarik, laurekin, frontoi gehien duen
entrepresa. *Floridan* hamar dira, hiru *Con-
necticut* estatuan eta bat *Road Island* dela-
koan. Garai batetan *Nevadan* bi zeuden,
Renon bat eta *Las Vegasen* bestea, azken
hau *Metro Golding Mayer* zine produktora-
rena, kasino eta guzti zuen konplejo baten
barrian. Baina ez zuten arrakastarik izan
eta itxi egin zituzten.

G.- Eta zenbat puntista?

E.- Bataz beste, 400-500 pilotari inguru.
Gehiengo ia zanda ere, ez ziren denak Eus-
kal Herritik etorriak; tartean beti zegoen
mexikarren bat edo beste.

G.- Zesta punta bakarrik?

E.- 'Dania Jai Alai' entrepresa duela zen-
bait urte saiatu zen pala eta erremontea

sartzen, baina punta zen ikuslegoaren gus-
tokoena eta bertan behera utzi behar izan
zituzten proiektuak.

**G.- Greba hasi aurretiko egoeraz ari
garenez, Euskal Herrian jendeak uste
adina irabazten al zen?**

E.- Ez, ez. Kirol gehienetan gertatzen den
legez, punta-puntan dabilzanek tropele-
koek baino dexente gehiago irabazten zu-
ten. Urteroko denboraldia laburra da, bost
hilabete ingurukoa, eta hauetan irabazita-
koarekin bizi behar gainontzeko hilabete-
tan ere. Bestalde, frontoi guztiek ez dute
berdin ordaintzen eta irabaziak ezberdinak
dira frontoi batetik bestera; esaterako,
Brigdeporteko frontoia 66an zabaldu zu-
ten, eta ordurartekoek baino dexente ho-
beto ordaintzen zuten.

**G.- Ezin beraz erretirorako ezer asko-
rik aurreratu...**

E.- Oso ondo zebilenak laupabost mila do-
lar aurrez zitzakeen bost hilabetetako den-
boraldian. Besteek ordea bizpahiru milare-
kin itzuli behar. Bizitzeko adina ateratzen
zen, baina ez, inola ere, kapital polita me-
tatze hainbat. Jendeak uste duena ez da
hemen bizi duguna, oso bestelakoa baizik.
Geure bizibaldintzak hobetzearren jo ge-
nuen grebara orain dela urte t'erdi eta ho-
rretan segitzen dugu.

Greba zerk eta nola sortu, erreibindika-
penak, garapena, finantziabidea, 'Ijapa'ren
sorrera eta beste hainbat puntu jorratuko
ditugu datorren asteko alean, Estatu Batue-
tan bizi diren puntistei dedikatutako sorta
honen bigarrena eta azkena izango den ar-
tikuluan.

FRANKIE TAI

Espropiaketa eta prezio merkea onartuak dauden arren, dena airean

INMOBILIARIAK GOGOR BENTA-BERRIKO LEHIAN

Donostiako Benta-Berri auzoan, Hirigintza kontseilaritzak 1200 etxebizitza eraikitzeari ekingo dio epe laburrean. Gipuzkoako Diputazioak gehiengo epea, hots 6 hilabete, igaro ditu proiektua onartzeko eta partido politikoen artean ezadostasunak sortu dira. PNV eta PPk inmoiliareiei utzi nahi diete etxeak eraikitzen eta besteek aldiz laguntza ofizialekoak egin nahi dituzte, 4000 familia bait daude etxe baten zain. Bitartean Albistur alkatea inmoiliarekin ezkutuko elkarrizketetan aritu da egunotan.

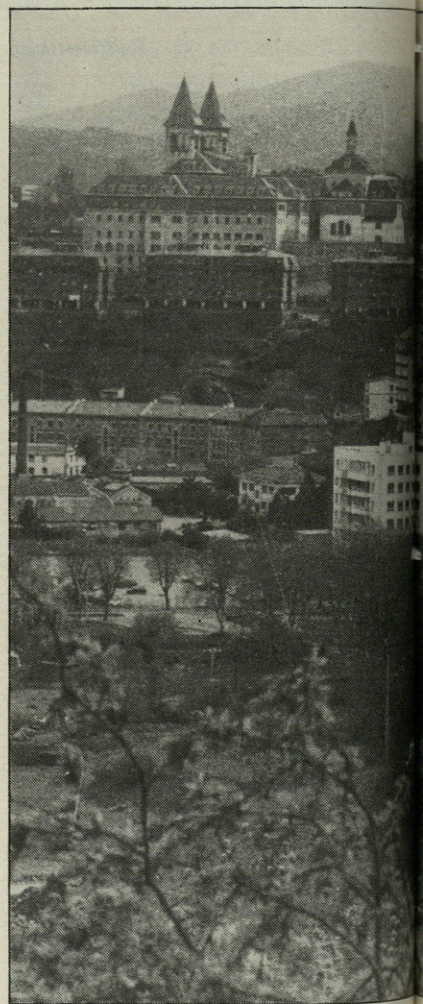
Benta-Berri auzoan etxe bizitzak eraikitzeo proiektua 1962an onartu zen errezi-denzial modura izendatua izan zenean. Bertan kokaturik zeuden lantegiek plan zatikatu bat aurkeztu zuten eta 1979an lehen udaletxe demokratikoa eratu zenerako lan guztiak bideratuak zeuden, onartzea bakarrik falta zelarik. Baina hasera batetik erdi eta goi maila sozialeko jendearentzat pentsaturik zeuden etxeak, Donostiako indar ekonomikoek turismoarekin etekin gehiago lortzeko asmoz. Honela, une hartan urbanismo arduradun zen Felix Soto jaunak proiektua atzeratu zuen, etxe baten zain zegoen jende ugaria ikusiz birdefinizio bat egitekotan. 5 urtetan pleiotan ibili ondoren, orain dela 3 urte Labaien alkate zela, HBk lurraldea espropiatzea planteatu zuen, etxebizitzak egin ahal izateko.

Lurraren espekulazioa

Benta-Berri auzoan egon diren lantegi guztiek lantegiak itxi zituzten baina batzuk beste leku batzuetan ireki dituzte lantegi berriak. Zentzu honetan lantegietako jabeen asmoa lurrarekin espekulatzea izan

da, inmoiliareiei garesti saldu eta etekin ederrak ateratzeko. Horretarako ordea, lantegiak hustu behar ziren, hertsu, eta honela egin zuten. El Leon zerbeza-etxea Aranora abiatu zen, jabetza lantegia aldiz Zaragoza eta besteak ez dituzte beste lantegirik eraiki. Honela bidea irekia geratu zen Frankoren garaiko proiektua aurrera ateratzeko eta etxeak egiteko. Baina lantegiak ezusteko batekin aurkitu dira, Gasteizek 'behar.ezko espropiaketa' burutzea

Hirigintza kontseilaritzak espropiaketak egitea erabaki badu ere, Albistur alkatea inmoiliarekin ezkutuko elkarrizketetan aritu da

erabaki bait du. Inmoiliaria eta lantegi hauan artean zegoen akordioa indarrrik gabe geratzen da neurri honekin eta ezin izango dute etekin ikusgarrikerik atera. Donostiako arkitekto eskolako kideek diote-nez, «kontutan izan behar da kontribuzioa ordaindu dutenek gastatu zituztela lantegietako azpiegitura ordainen diruak» eta beraz espropiaketa ulergarria suertatzen da.

Leon Kriek

Kriek anaiak, printzeen arkitektoak

Leon Kriek, Britainia Handiko printzearen begiko arkitektoa da. Bi anaiak, Benta-Berriko etxeei buruz esan duten gauza bakarra, «kuartelak ez direla izango» izan da. Carlos printzeak bestalde, Leon Krieki dion begikotasuna zertan oinarritzen den argi utzi du.

Printzearentzat Kriek jauna «estilo tradizio-nalista eta kultural-elitista ikuspegia-
ren jarraitzaile bikainena da», ohizko ba-
loreak hobekien errespetatzen dituen a-
gainera. Arkitekto gehienak eritzi hauek
«iraganmin handi baten erakusle» direla

kritikatu dute. Euskal herriko zenbait ar-
kitekto aditzera eman duenez, Kriek
anaiak bideratu dituzten zenbait proiektu
ikertu ondoren, burutu ezinak zirela
ohartu dira.

Dena den Euskal herrian denetara ohi-

tuak gaudela frogatu izan dugu behin
baino gehiagotan eta zenbait politikari
XXI. mendeaz jo-ta-fuego aritzen zaizki-
gun bitartean Kriek anaiak zera esan du-
te: «Benta-Berriko proiektua egitea erre-
za izango da, euskal hiritarren nahiak
ikustea besterik ez bait dago, XXI. men-
deko hiri-modelo bat egin nahi ez dutela
ohartarazteko».

Martin Herrerak 'luxuzko' bi anai-
a hauek aukeratu baditu, ezin uka etxe
hauek egiten direnean, langile sendiak
beti egon ahal izanen direla harro, «kuk-
tural-elitista» artearen partaide sentitzea-
gatik. 90 metro karratuko etxeak asko di-
ra, baina gutxi Kriektarrek eraikiak.

Benta-Berriko etxeak 90 metro karratutakoak izango dira.

espedientea sartu du etxebizitza kontseila-
ritzak eta honela haserako asmoak alda-
tuak suertatu dira. Honi esker posible bila-
katu da beharrezko espropiaketa eta la-
guntza ofizialeko etxeak egitea. Behin Gas-
teizek plangintza egin eta gero, Diputa-
zioak lehenbaitlehen onartu beharko luke
berau, baina «ez zaio beste kasu batzutan
bezala azkartasun gehigarrikerik erantsi eta
azken epean onartu da plangintza, duela
egun batzu», Felix Sotok dioenez.

Partidoetan presioak

Eusko Jaurlaritzak hirigintza kontseilari
buru den Martin Herreraren bidez hasera-
ko plangintza aldatu eta laguntza ofiziale-
ko etxeak eraikitzea erabaki badu ere,
oraindik presio gogorak ari dira suerta-
tzen erabaki hone inguruan. PNV eta AP
bakarrik dira lurren jabe, edo egun beneta-
ko jabe diren inmoiliarek, etxeak egiten
uztearen alde agertzen diren partidoak,
beste denak hitzez bederen etxe merke eta
eskuragarriak eraikitzekotan daude. Hala
ere, inmoiliarek ez dute etekinak irabaz-
teari ukorik egitea planteatu eta Market
berak salatu duenez, Xabier Albisturrek
beraien ordezkari batzurekin ezkutuko el-
karrizketak izan ditu azken egunotan. Fe-
lix Sotok dioenez, «oraindik ezin daiteke
esan benetan behar diren moduko etxeak
eraikiko direnik eta Diputazioan EA eta
EEK onespenera ezarri dioten atzerakun-
tza, erakusle garbi bat da zentzu honetan.
Agian EAK planteatzen dezake inmoiliarekin
akordio batetara iristea. Etxe batzuk eteki-
nik gabe eraikitzea eta beste batzuk agian
inmoiliaren esku geratzea».

Prezio bikoitza

Baina orain beste bat bilakatu da arazoa.
Inmoiliarek etekin izugarri hauek ez ate-
ratzeari uko egiten ez dietenez, nolabaite-
ko esku sartzea egin nahi dute. Felix Sotok
dioenez, «haserako proiektuan apostu gar-
bi bat egiten zen maila altuko jendearen-
tzat etxeak egiteko, baina gogoratu behar
da egun udaletxeak dituen eskeintzarako

etxeak 200 direla soilik, 4000 sendi daude-
larik etxe baten zain». Honela zinegotzi ho-
nen ustez, diru iturri eskasak dituen jen-
dearentzat pentsatuak egin beharko lirate-
ke etxe hauek. Azkenean eta nahiz eta Do-
nostiako udaletxea izan baimen guztiek
onartu behar dituen, Gasteizko Jaurlari-
tza, hirigintza kontseilari-tza konkretuki,
izan da kontu guzti honetan ardura hartu
duena. Plangintza Orokorren eraldaketa

Hiritarrak zain

Arazo guzti honetan, Martin Herrera kontseilariaren hitza erabat garrantzizkoa den arren, kontseilariak ez du denborarik izan elkarrizketa bat emateko eta beraz, ezin izan dugu bere eritzia jaso. Baina dena den bi jarrerak garbiak dira ekonomiko-ki, laguntza ofizialeko etxeak 7 bat milioi pezeta balioko bait luke eta inmobiliaren esku geratutakoak aldiz 14. Kontseilariak esan duenez, etxeen %10a, Donostiako udalak jestionatuko du, %25a etxebizitza sozialak izanen dira eta beste guztiak babes ofizialekoak kooperatiba edo beste formula beten bidez eraikita, tartekariak ahalik eta gehien ekidituz». Etxe bizitza baten zain dagoen hiritar batek azaltzen duenez, «denok etxeen zain gaude eta honela etxeak egingo direla aditzen dugunean,

Donostian 4000 pertsona daude etxe baten zain, baina halere AP eta PNVk, etxeak inmobiliarietara eraike ditzaten nahi dute, etxeak garestituz

pozik jasotzen dugu mezua, baina jakin beharko genuke benetan zertan dabilzan, gauzak mahai gainera atera beharko lituzkete. Niri konkretuki, etxeak egiten badiutuzte eta 14 milioiko prezioa ezartzen badiete inmobiliarietara, egingo ez balituzkete bezala iruditzen zait, ezin izango bait dut erosi». Horregatik, etxeak egiterakoan hiriko beharra kontutan hartzea eskatzen dute zenbaitzuk eta Benta-berri auzoan lanak hasten direnean, Donostiako etxe bizitza gune garrantzitsu bat eraiko dela gogora arazten dute. Hirigintza kontseilariak burutu duen plangintza nahiko itxaropentsua da etxe baten zain daudenentzat baina inmobiliarietara Diputazioan egin dezaketen presioaren beldur agertzen dira, maila ekonomiko altuagoko jendearentzat bideratu edota prezioa garestitutako denaren kezka.

Oraindik ziurtatu gabe dago espropiaketarik izango den ala ez.

Arkitektoak kexu

Beste alde batetik, Donostiako arkitekto eskolako partaideak ere arazo guzti honen aurrean nahiko kritiko azaltzen dira, Martin Herrera hirigintza kontseilariak hartu duen erabakiarekin. Kide hauetariko batzuen hitzetan, «Martin Herrerak Kriek anaiak aukeratu dituen arkitekto ofizial modura, bertako arkitektoak baztertuak utzi ditu eta kontu guzti honi bonbo eta platilloa erantsi nahi izan dio». Arkitekto euskaldunentzat Kriek anaiak «estilo

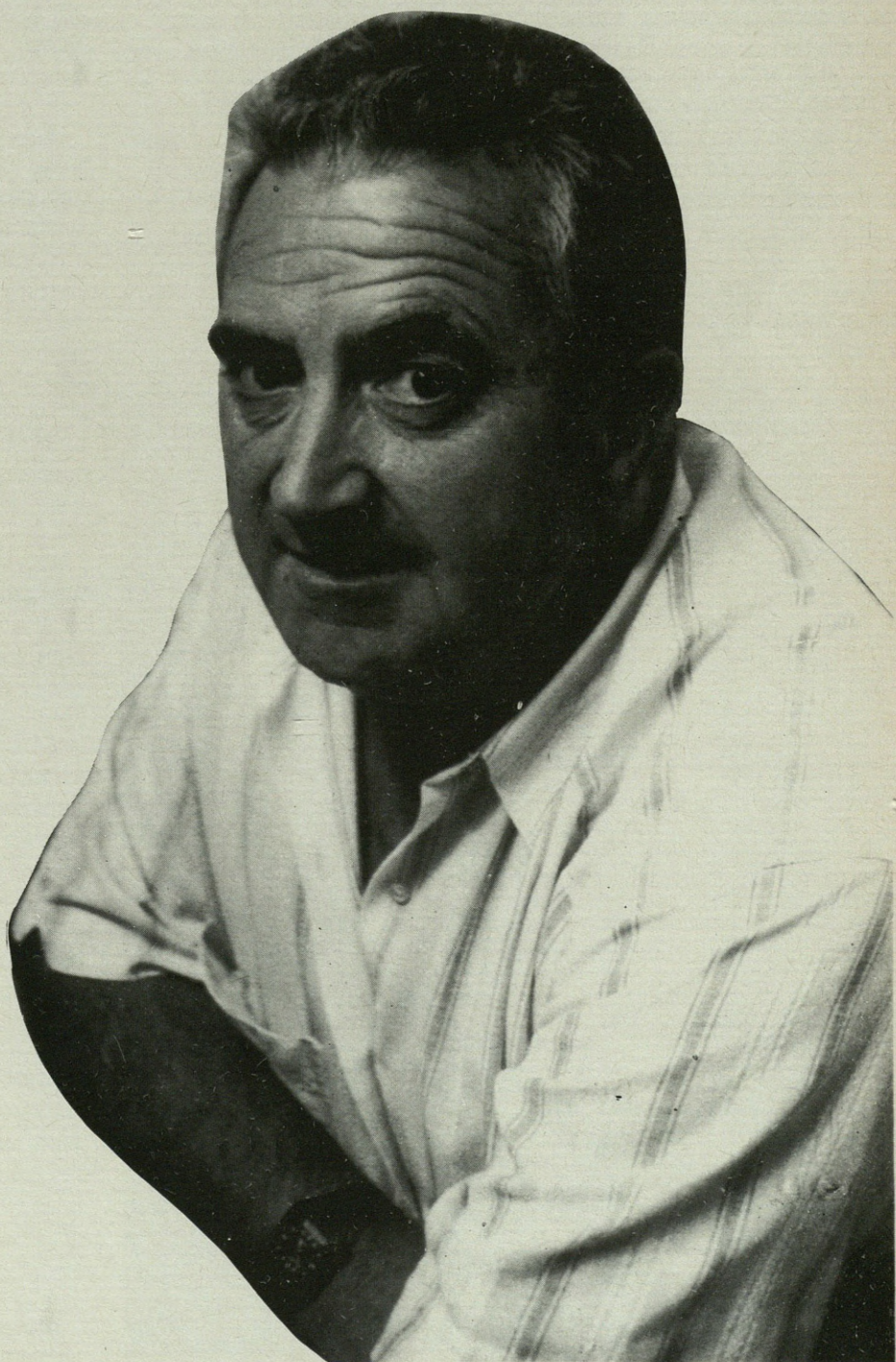
klasiko eta elitista baten eredu izanik, ospea ezartzeko bakarrik izan dira izendatuak. Gainera estilo honetako jarraitzaile ugari daude Euskal Herrian baina Martin Herrerak ospe handia duen atzerritar bat ekarri nahi izan du». Gipuzkoako arkitektoentzat nahiko barregarria da jarrera hau eta printze baten begiko den arkitektoa ekartzeak, politiko hauek nolakoak diren azaltzen du.

B.ARTOLA

IMANOL LAZKANO

«Gero eta perfektuagoa ari da bihurtzen bertsolaritza»

Bertsolari helduek sentitzen dioten errespetoak eta gaztetxoek artean duen karismak eraman zuten Imanol Lazkano, beharbada, Euskal Herriko Bertsolari Elkartearen lehendakari zara. Kontratista lanbidez, bertsolari azpeitiarra hasi da jadanik astoratzen azaroaren lehen martxan jarriko den txapelketaren desafioari aurre egiteko. Bere eserlekutik bi helburu ditu: presidente bezala, lehiaketaren arrakasta sendotzea, eta bertsolari partaidea denez, azken txapelketan baino paper txukunagoa burutzea.

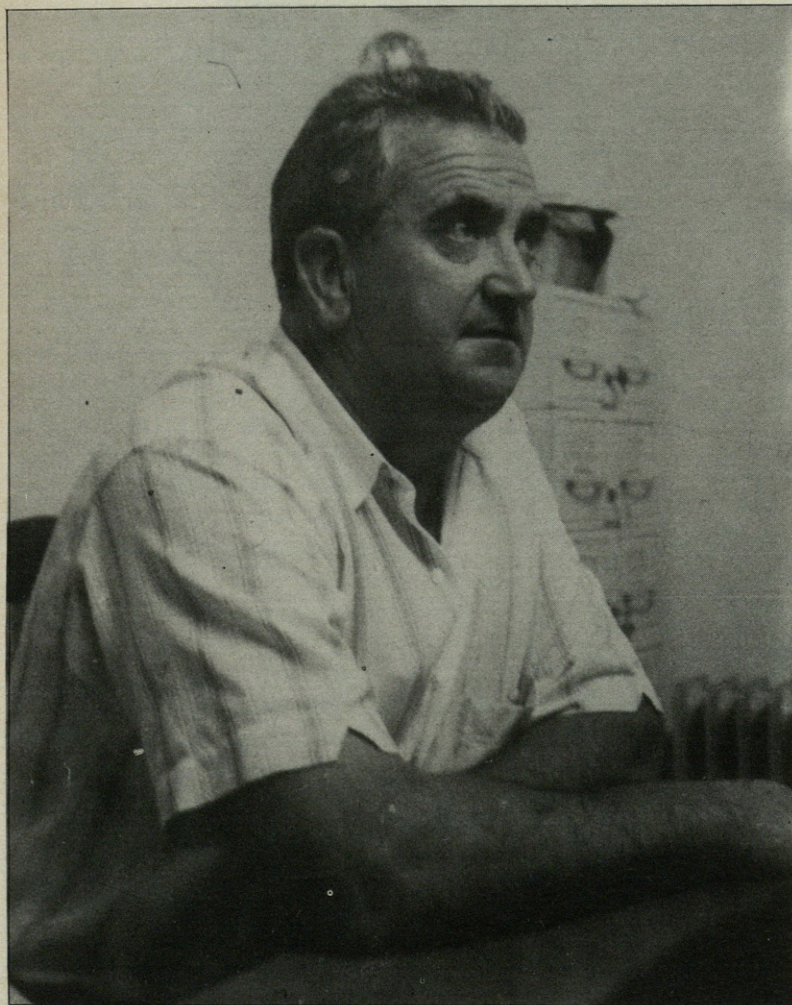

Gogora iezaguzu estrainekoz elkartearen sorrera eta bere inguruan gertatutako eztabaida eta arazo guztiak.

Euskal Herriko Bertsolari Elkarte orain lau urte juxtu sortu zen. Ordurarte, Euskaltzaindiaren eskue-tan zegoen ardura, eta data horretan, hiru urte lehenago bezala, txapelketa antolatzea pentsatu zuen. Gauzak honela, lehiaketa guztietan izaten ohi diren (eta aurten ere izango diren) akatsak konpondu nahian edo, bertsolari talde batek halamoduzko bilera burutu genuen aurretik, zenbait gauza zuzen al zitezkeen argitzeko. Hau dela-ta, puntu edo baldintza batzuk ezarri genituen txapelketa prestatzeko, eta geuk zerbait gaizki esplikatu, beraiek, beharbada, ongi ez ulertu, edota tartean, norbait entenditu nahi ez zuena egon, arazoa da Euskaltzaindia eta bertsolarion arteko tratua apurtu egin zela. Orduan, herria txapelketaren zai zegoenez aspaldian, konpromezu batekin geratu ginen eskuartean, eta guk geuk antolatzea erabaki genuen. Elkartearen sorrera, sorrera gisa, hauxe izan zen, txapelketa bati begira izandako premia.

Txapelketa 'konfliktibo' hura bukatu bezain agudo, zeintzu izan ziren lehenbiziko lan eta helburuak?

«**E**paimahaiak bertsoak neurtzeko arauen txostena argitaratu du»

Lehen asmo urjentea txapelketa zen. Amaitu zenean, eta ez dut uste hori inori uka behar diogunik, diru dexente geratu zen, zortzi kilo inguru, eta honela, liberatu bat hartu, artxiboak burutu, bertsolari guztion arteko lotura sendotu eta gainerantzean, omenaldiak etabar antolatu genituen.

Zuk zeuk, presidente bezala, zer balantze ateratu duzu pasatako lau urte hauetaz?

Balantze nahiko baikorra dela deritzot, lehendik pasa diren lan asko ari baitira orain burutzen. Jendearen aurrean, txapelketak agertzen dira batipat, baina txapelketa elkartearen zati bat baino ez da. Norbaitek elkartea lehiaketak antolatzeke baino ez zela sortu esan badu ere, hori ez da horrela. Hau, izan ere, lau urtez behin eratzen da soilik, eta hemen, horrez gain, badago lanik.

Laugarren urte hori heldu da dagoeneko eta, beraz, txapelketa berri baten bezperan aurkitzen gara. Zeintzu dira aurtengoaren ezaugarri, aldaketa eta bitxikeri nagusienak?

Printzipioz, ez dago desberdintasun nabarmenik aurrekoarekin konparatuz gero. Batzordea hainbat sailetan banatu da. Talde teknikoa, esate batera, epaimahaia osatuko duen jendea biltzen ahalegindu dena. Honek bilera ugari egin ditu udaberriaz geroztik eta, azkenik, sekula prestatu ez den txostena idatzi du bertsoa neurtzeko arauak argitaratuz; taldetik epaimahaia atera da eta berak emango du puntuazioa.

Azken edizioan eztabaida franko eragin zituen gaia, ezta?

Euskaltzaindiarekin goian aipatu bileretan eztabaidatutako bost puntuetariko bat horixe zen. Puntuazioa ez zen arazorik garrantzitsuenak, baina jendeak berari eman zion interes nagusia. Puntu honetan, gainera, ez genuen inongo eragozpenik izango beharbada erdibide batera iristeko, baina berak ezetza erabaki zuen eta jende batek, arrazoi guztia kapitulu honetara mugatu zuen. Gure artean, berriz, batzuek puntuak denon bistara ateratzea defendatu zuten gogorri, eta honelaxe suertatu zen azkenik.

Baina hor epaile bezala dabilzanek, Euskal Herrian kasik gehien dakitenek bestalde, gure konfidantza osoa dute, eta bilera horien ondorioz, epaigisa aritzeko momentu oro puntuak bistan azaltzea beraien lanerako gogorra dela erabaki zuten, eta gauza guztietan konfidantza eman badiegu, puntu honetan ere berdina berdina egingo dugu. Puntuak, halaber, zehatz mehatz argituko dizkiegu hala bertsolari guztiei nola prentsa gizonei. Hori ez da inongo sekretua izango. Lehen bistan egitea erabaki zen neurrian, orain bapatean ez erakustea erabaki da, besterik gabe.

Horrez gain, txapelketa aurrenekoaren ildoan antolatu al duzue?

Aldaketa gutxi emango dira. Guztira, berrogei bertsolarik hartuko dugu parte: hogeita hamabi lau taldeetan banatuta, eta azken txapelketako zortzi finalistak. Hauetatik, eztarri arazoak medio, Xabier Amuritza faltatuko da, eta hutsune hori, final laurdenetatik bat gehiago sailkatuz estaliko dugu. Hau da, lehen fasean kantatuko dugun bertsolariotatik hamaika klasi-fikatuko dira finalerdietara, eta hemen, aurreneko finalistekin topatuko dira, Sebastian Lizaso, Jon Lopategi, txapeldun eta txapeldun ordea, eta arestian aitatutako Amuritza bera salbu.

Final laurdenak, Hernani, Hendaia, Audio eta Lesakan jokatu dira, bertsolariak txandatzuz goiz eta arratsaldeko saioetan. Sail guztien arteko puntuake-

«Gazteak gu
baino hobetoak
dira
txapelketetarako»

ta orokorrean kopuru gehiena lortzen duen hamai-kakoa, Azpeitia eta Gernikan neurtuko da gaineran-tzeko bost finalistekin, geratzen den seikotea Anoetan, abenduaren 17an, izango den finalera pasatuko delarik.

Nola aukeratu dituzue bertsolari guztiak?

Berrogei bertsolari horien aukeraketa honelaxe egin da: Bizkaitik, hamaika; Gipuzkoatik, hogeita bi, eta Iparraldetik, zazpi. Sailkapen hau herrialdeotan bertsolaritzak duen indarraren arabera egin da, eta bakoitzean txapelketak burutu ziren akordaturako kopurua bete arte. Bertsolari gehiagoko saioak astu-negi edo luzeegi bihurtuko lirateke.

Eta ezin al dira txapelketak tarte laburrago batean antolatu?

Nire eritzi partikularra botatzekotan, lau urte epe nahiko laburra dela esango nuke. Bertsolaritza den-dena txapelketetara mugatzeko arrisku handia dago honela, antolaketa eta gainerantzekoan dau-den eragozpenaz aparte, jakina.

Zer presupuesto edo aurrekontu du aurtengo txapelketak?

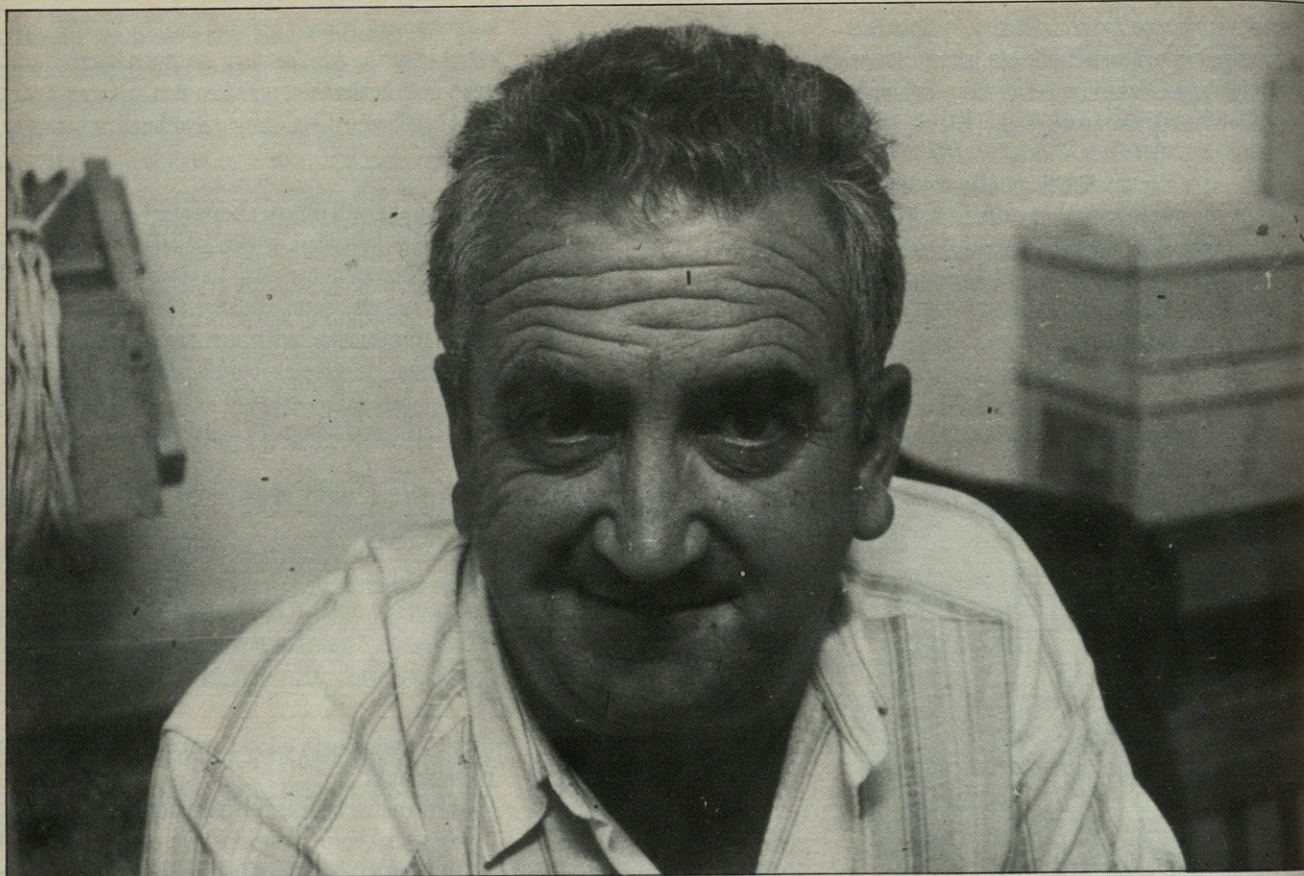
Aurrekontua hogeita bat milioitakoa da, eta Eusko Jaurlaritzak, Foru Aldundiek eta Aurrezki Kutxak emandako dirulaguntzekin, eta sarrerekin aterako kopuruarekin estali eta betetzea espero dugu nola edo hala.

Amuritza baxa horrek zer suposatzen du?

Bere ausentziak, jakina, indarra kentzen dio nola-bait txapelketari. Bi aldiz txapeldun izateaz aparte, denok dakigu, jakin, Xabier Amuritza bertsolaritzan urrats nahiko nabarmena eman duen pertsona dela, eta falta bada, txapelketak zerbait galtzen duela, du-darik gabe.

Hala ere, atzetik indar haundiarekin datorren gazte mordoska agertzen da, beti ere zuei kontra egiteko moduan.

Sarri askotan publikoaren aurrean esan dudan bezalaxe, eta inongo harrokeririk gabe, guk, bertsotan, teknika aldetik, askoz txukunago eta hobeto egin du-gu, orain berrogei urteko bertsolariak baino. Eta ho-nelako zerbait ari da gertatzen gu eta gugandik dato-rrer erremesa horren artean. Bertsolaritza gero eta perfektuagoa ari da egiten. Hori, ona edo txarra den, beste gauza bat da. Perfekzioa eta grazia ohizko ez-tabaidaren bi alderdi kontrajarriak dira, eta hor ez nintzateke sartuko. Baina txapelketetan, akatsik eza, edukia zuzen eramatea, errima, eta doinu bereziak neurtzen dira gehienbat, eta egungo gazteak eskole-tan ikasiak direnez, garbi askorik esanez, gu izan ga-renak baino hobetoak dira txapelketetarako. Herri bateko festetan goiz eta arratsalde bertsotan aritze-ko, ba, ez dakit. Eskolan, teknikari ematen zaio in-portantzia gehiena, ikasten dena hori baita; freskota-

sun, aitzitik, berezko grazia da.

Orduan, bertsolari onak zer behar du zaindu, forma ala edukia?

Bertso ona behar badu, horiek denak behar ditu, teknika aldetik ondo, errima fina belarrirako, jator tolestatua... bertso bat ona izateko errima ona behar du nahiez. Beste gauza batzuren artean, noski.

Bertsoa momentu onean dagoela ukaezina da, baina espero al duzue duela lau urtebeteko 'boom' hura errepikatzea aurtengo txapelketan?

Bai, bai, bai,... Orduan hurbildu zen adina jende agertuko da aurtun ere, inongo zalantzarik gabe. Lehen adierazi dudak arrazoi bategatik, hots, herri guztietan mugitzen diren lagunak partaidetza; honek eragin handia izan zuen txapelketaren arrakastan, behe behetik indarrean hasiz eta bukaeran belodromoa bera ere topetaraino gainezka betez. Horrez aparte, zaharrak edo gazteren batek irabazteko zalantzak, eta euskaldunak betidanik izan duen joku grinak bultzatu du halaber jendea.

Zeuok, bertsolariok, gustora al zaudete antolatutako zeuon gain izatean?

Bertso mundua ondo ezagutzen duen jendeak antolatutako beharko luke behar bada txapelketa, bertsolariok gehiegi busti gabe. Euskal Herrian bertso munduan mugitzen den jende guztia, ordea, elkarte honetan dago bilduta, eta hortik kanpo ez dago inor.

Beraz, ez dago beste biderik. Eta batzuk muxuturak ari badira bertan lanean, gu ere, gertuago gaudenez, hor segitu behar dugu.

Eta, bizkaitar eta gipuzkoarren artean hainbat aldiz aireatu diren tirabira eta komeriak egia al dira?

Honelako zerbait bada, egia esanda. Hau dena, bada, txapelketak egiten dituen akats askotariko bat da. Bertsolaritza joko bezala hartzen denean, galtzaila eta irabazle bat suertatzen da nahita nahiez. Baina, joko honetan, jakina, inork ez du galdu nahi, eta norbaitek galdu behar du. Eta joko bezala, bertsolaritzan, bakoitzak berea tiratzera eta ahalik eta abar-taila gehienak lortzera jotzen du aurretik. Honako zerbait izan dela, egia da, eta dudarik ez dago bizkaitar bati, kasu, txapela irabaztea nork nahi duen galdetzen badiogu, bizkaitarra esango duela, eta alderantziz. Eta bertsolaritzan, horrez aparte, bi herrialdeen artean desberdintasun txiki bat badagoela gehituko nuke, baina hauek gauza normalak dira.

Azkenik, zeuk, propio, zer esperantza dituzu txapelketaren aurrean?

Azkenengoan baino gaizkiago ez egitea espero dut behintzat. Txapelketan, berez, ez da miraririk egin behar aurrera joateko, baina, era berean, ezin da hutsik burutu. Maila on bat mantendu behar da.

«Amuritzaren
ausentziak indarra
kentzen dio nolabait
txapelketari»

TXT

Komikia

169

ARGIA

ZE ONDO! "SATURNO"
SATURNERAZ! BAZEN
GARAIA, EZTA?

BAI MOTEL!

SATURNO
LIBURU
SINAKETA

MXW 89

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

IZUTIAK GURE OIHUA	↓	GAISO JAINKOA MAGUSI DUEN ESTATUA	↓	LIXIBA LANDARE MOTA	→		↓	IKASIA PINTORE MODERNOA POTASIO	↓	GARRA JANARI GOZO	↓
→		↓		↓	GURE OIHUA ARRAS	→		↓		↓	
KANPOALDEKO IREKIDURAK JUNTAGAILUA	→				↓			NESKATKA-REN ATZIZKIA JAINKO EGYPTIARRA	→		
→			IPUIN ZANGOAREN ATAL	→				↓			HELDUA
UKAPEN HOSTOA	→		↓	OILAR TTIKI SARRERA	→						↓
→				↓	ERREP. GOROTZA ARBOLA MOTA	→		SORTU ADINTZAREN INFINITIBOA IPURDI	→		
UR PIXAR IPAR BEDI	→				↓	ORAIN DELA MUSIKA NOTA	→	↓			
→			UGARI ARTSENIKOA	→		↓			KANPO EZ EME	→	
GIPUZKOAKO HERRIA IKASTUN	→		↓	TIRA EGIN SO	→			↓			
→				↓		HAIZEA	→				

LETRA KENKETA

Kenketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da kenketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipin iezaziozu. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

N O R A

Z O A Z

K A T U

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		O		Z				R	N

EZETZ ASMA

1.- NON ARGITARATZEN DEN «HERRIZ HERRI» AS-TEKARIA?

- a) Maulen
- b) Elizondon
- c) Donapaleun
- d) Uztaritzen

2.- NOIZ JAI OA DEN FEDE ETXABE?

- a) 60-07-20
- b) 62-02-04
- c) 59-09-29
- d) 66-12-28

3.- ZEIN TALDERENA DA «JOXEMAI BELTZA» KANTUA?

- a) Potato
- b) Jotakie
- c) Mocedades
- d) Oskorri

4.- ZER HILABETE DA BURUILA

- a) Urtarrila
- b) Maiatza
- c) Iraila
- d) Abendua

•	•	B	•	E	•	E	H	E	•	M	•	S
P	E	T	R	I	•	A	S	K	A	T	U	
•	L	E	I	H	•	O	A	K	•	T	X	A
E	E	D	O	•	I	S	T	•	R	I	O	•
•	•	U	K	O	•	O	I	L	A	S	K	O
O	R	R	I	A	•	K	A	•	S	O	R	
•	•	T	A	N	I	A	•	D	U	E	L	A
B	I	Z	•	E	R	R	U	Z	•	A	T	
•	•	A	I	A	•	T	E	•	N	K	A	T
I	K	A	•	S	L	E	•	A	I	R	E	A

NORK ZIOEN ZER...

ASISKO 89

INDEPENDENTZIAZ

EUSKAL HERRIA-
REN INDEPENDENTZIA
ESKUBIDEA
1834A GEROZTIK
ALDARRIKATU
IZAN DUGU

Garat
1. (XVIII-XIX.m)

GURE IZENA
«PIRINIKO HERRIALDE
BATUAK» IZANEN
DA...

2.

...ETA
EUSKALDUNEN
ERREPUBLIKA
INDEPENDIENTEA
EGINEN
DUGU

Larramendi
(XVIII.m)

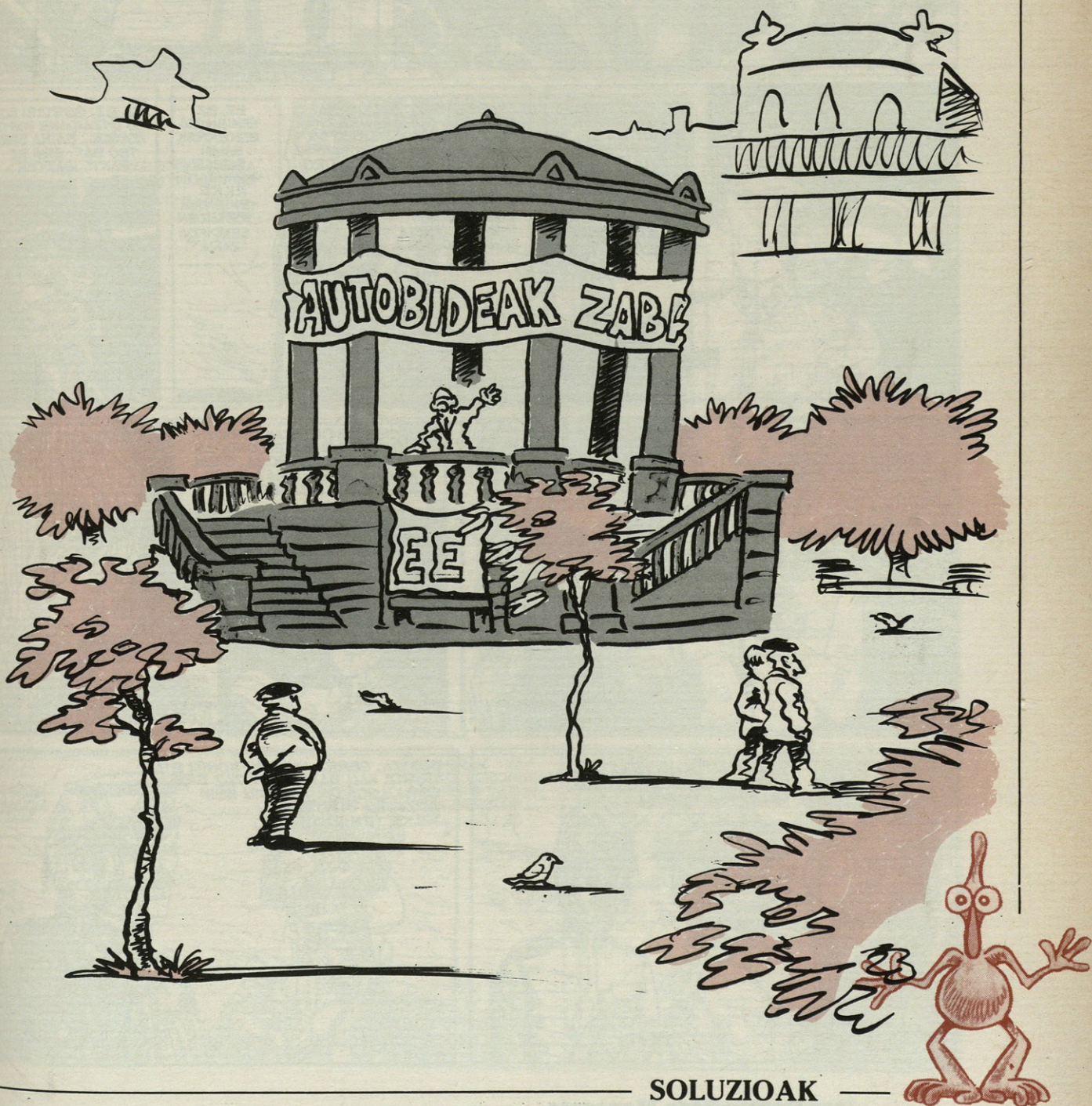
«FENIZIA
BERRIA»
DEITUKO DA
GURE ZAZPI
HERRIALDEEK
OSATURIKO
KONFEDERA-
KUNDEA

3.

Xaho
(XIX.m)

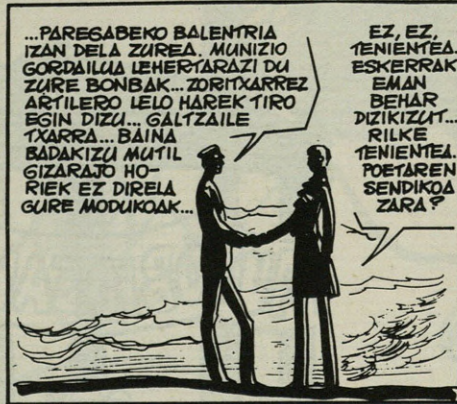
EZETZ ASMATU ATSOTITZA

SOLUZIOAK

Atsotitza = Erraileak behar du entzule
larramendik - 5
Xapok - 1
Garaiek - 3

Ametz galduen aintzira

BOKARTA ZELULOIDE ODOLTSUA

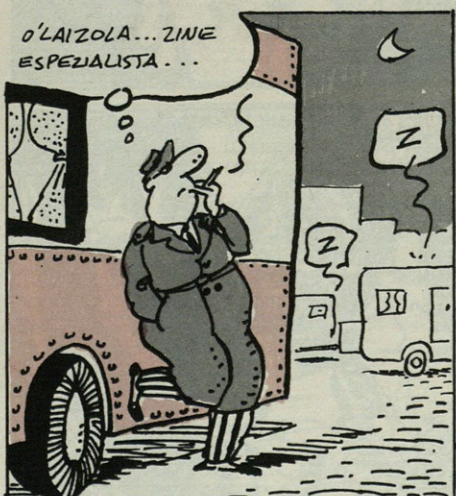
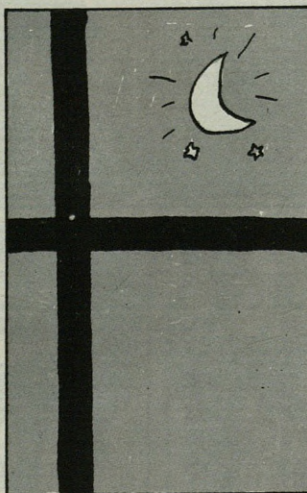
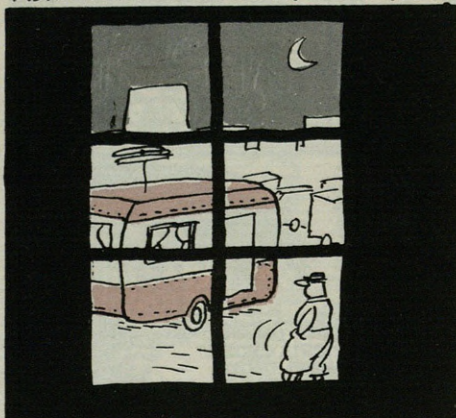
"TIPOA ARAKATU ETA SOINEAN ZE-
RAMAN DOKUMENTAZIOA ESKURA-
TU NUEN."

"NON SARTU PIEZA BERRI
HAU?"

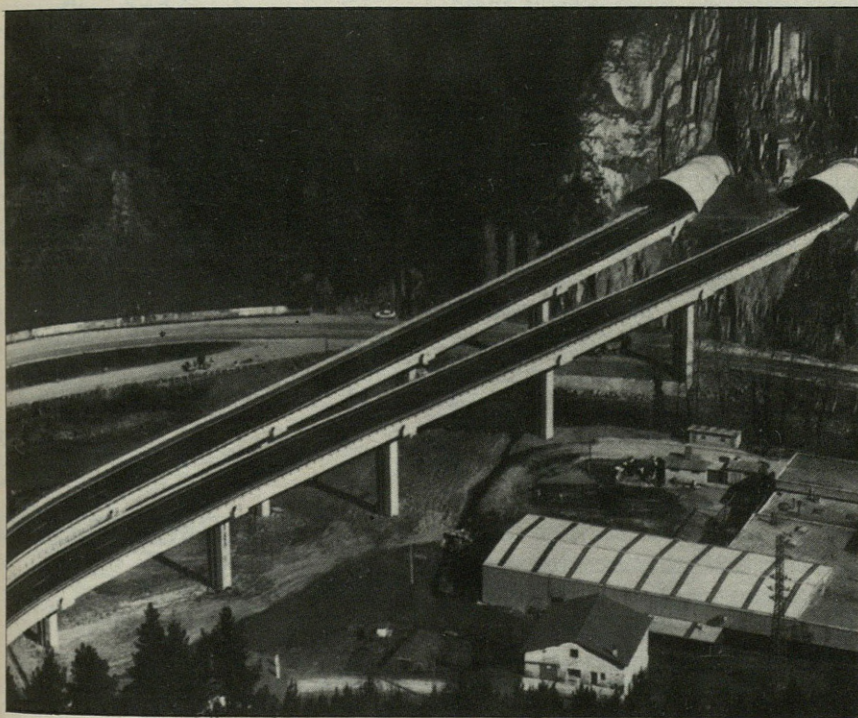

"EZ NEKIEU NON SARTU ESPEZIALISTA,
"BABARRUNA WESTERNA" ETA ELISABETE,
ASTIA BEHAR NUEN GUZTIA ORDENATZEKO"

Centro de Estudios Europeos elkarteko kidea den Gilen Azkoagaren iritziz, hutsune frango azaltzen ditu gure komunikazio sareak.

LEITZARANGO AUTOBIDEAK BADU BESTE AUKERARIK: IRURTZUN-TOLOSA

Autobidearen gaia da "Plan General de Carreteras" delakoak azaltzen dituen proposamenetatik eztabaidatuena, orainartean soilik bi alternatiba kaleratu direlarik. Centro de Estudios Europeos elkatearen kidea den Gilen Azkoaga alrenatiba berri bat azaltzera datorkigu orriota.

1 993. urterako ezarriko omen den mugarik gabeko europar merkatuak, prestakuntza lanetan jarri ditu instituzioak, besteak beste garraio azpiegituraren egokitze lanetan ari direlarik. Arazoa da, laurilaritzak 1988ko urte bukaeran aurkeztutako garraio-sarea egokiena den bai Europan ekonomi mailan aritu ahal izateko eta

bai herria osatzen duten lurraldeen arteko komunikazio sarea ezartzeko.

Gure komunikazio sistemaren hutsuneak nabariak izaki, planifikazio orokor bat behar beharrezkoa gertatzen da; 93. urterako prestatu beharraren eraginez ordea, gauzak behar ez bezala egin daitezkenaren beldur da Azkoaga, honek gure garraio-sarea hobetuko balu ere, hutsune frango geratuko li-

ratekeelarik. Aipaturiko planifikazio helburuz kaleratutako "Plan general de carreteras" delakoan hutsune nabari bat soma daiteke: bai Nafarroa eta bai Ipar Euskal Herria saiheskatuz Komunitate Autonomoari soilik atxikitzea. «Orokortasun hori eskatzea ez da inolako posizionamendu politikoa, europari begira leudekeen gure lurraldeen interes ezberdinen egokitzea baizik». Hutsune honez gain, beste hainbat gauza dira eztabaidagarri: Maltzaga-Armiñon arteko ibilbidearen deusestapena eta Irurzun-Aduna arteko autobidearen eraikuntza besteak beste.

Azpiegituren garrantzia

Herrialde baten kokaketa, populazioa, ekoizpena, ekonomi arloko egituraren... azpiegituren garrantzia mugagabea da, azpiegitura on batez horniturik, herriaren posibilitateak areagotu egiten direlarik. «Azpiegitura ona baldin badago -dio Gilen Azkoaga- eskualdearen errentak, emankortasuna eta enpleguak handitu egingo dira, ondorioz, kapital pribatu, langile kualifikatu eta enpresa frango bertaratuko direlarik». Herrialde baten garapena beraz, azpiegituraz hornitzean datza.

Lurraldeak azpiegituraz hornitzearekin ordea ez da nahikoa, azpiegitura hauek Lurralde Eraketa plan zabalago baten barruan txertatu behar bait dira, eta hau tamalez,

Lurralde eraketa arautuko lukeen egitasmorik ez dago Euskal Herrian.

Gilen Azkoagaren ustez, ez daukagu Euskal Herrian. «Lurralde eraketa gaurtuko lukeen plan zabalago hori ez dago Euskal Herrian, eta ondorioz, Eusko bide-sarearen plana gaurko egoera administratibo zatituari josita agertzen da». Egoera administratibo zatituari josita agertzeak, Euskal Herri osorako (Nafarroa eta Iparraldea barne) analisi bate-ratu bat burutzea oztopatzen du.

Jaurilaritzaren egitasmoa

12 urtetan burutzeko egitasmoa azaldu zuen 1988ko irailean Ardanza lehendakariak Gasteizko legebiltzarrean, Europarekin loturik nahi adinako bilakaera ekonomikoa ziurtatuko duen garraio-sarea ziurtatzeko asmoz.

Zehazki "Plan General de Carreteras" delakoari atxikituz, bi dira atal nagusiak: kanpoko bidesarea bata eta barnekoa bestea. Kanpoko bidesarea deitzen dutenaren barruan, honako hauek lirateke Azkoagaren ustez proposamen eztabaidagarrienak: Ipar-Hegoaldeko ardatzean, N-laren bi-koizketa Etxegaraten eta A-68 eta A-8 tar-tea, Arrigorriaga-Basauri tarteko autopista burutzea erabaki bait dute. Nafarrora eta Mediterraneora begira, Andoain-Irurtzun autobidea.

Barneko bidesareari dagokionez, Durango-Beasain pasadizua, eta Donostia-Gasteiz arteko lotura Deba garaitik, dira punturik eztabaidagarrienak.

Gainontzeko lanak logiko eta beharrezkotzat jotzen ditu Gilen Azkoagak; lan horiek eginda hobeki ibiliko bagina ere, «hel-buru horiek lehengo irizpideei loturik dau-de eta beren logika 'posibilista' eta espai-niar hutsa da eta ez gobernu euskotar abertzale batetaz espero zitekeena».

Kanpoko bidesarearen barruan, Nafarroa eta Mediterraneora begira eraikitze asmo dagoen Andoain-Irurtzun autobidea da eztabaida ugarien sortu dituen, bukatu berri den hauteskunde kanpaina honetan indar handiz piztutako eztabaida alegia.

Eusko bide-sarearen egitasmoa egoera administratibo zatikatuari josita dago.

Autobia

Bi izan dira orainartean aurkeztu izan diren proposamenak, erakunde ofiziale-tik bultzatutakoa bata eta Koordinadore-na bestea. «Kasu honetan, nere iritzia oso berezia da eta ez nago ados ez erakunde ofizialekin ez eta "Autobiaren aurkako koordinakundearekin"». Proiektu berri bat aurkezten du kasu honetan Gilen Azkoagak, Irurtzundik tolosa bitarteko errepidea hain zuzen ere.

Euskal Herri barneko garraioen arazorik latzenak oreografia eta lotura eza izan dira historian zehar; eta ez bakarrik, uste izan dan bezala, Nafarroa eta Gipuzkoa artean, herrialde historiko orotan baizik. Herrialde hauek elkartzeko, Iruñea-Donostia arteko joan-etorriak soilik hartu dira kontutan, gainontzeko Gipuzkoa eta Bizkaia saiheskatuz.

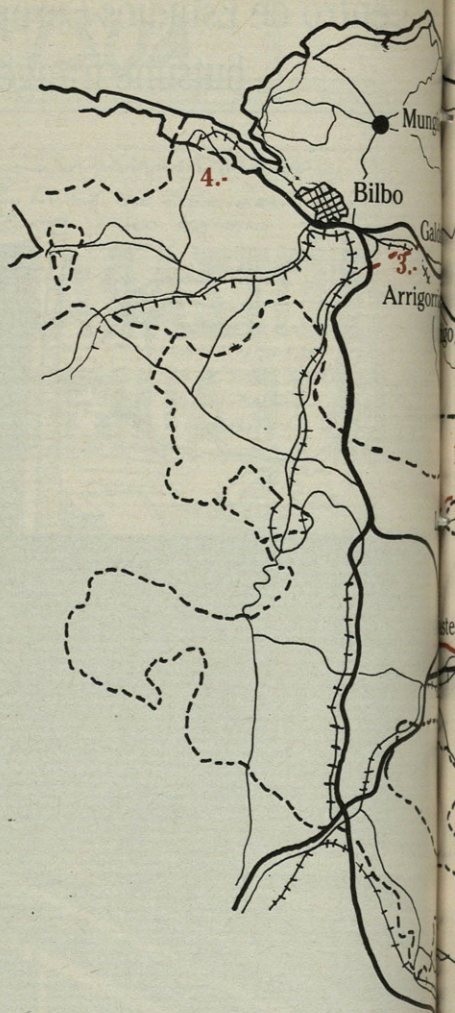
«Abertzale ikusmira batetik Bilbo Iruñea gure N-1 bihurtu beharko litzateke. Beste bide bat litzateke Gasteiztik Irurtzun bitartekoa, baina garrantzitsuenaren benetazko Euskal Herriaren hezurtzapena lortzeko Bilbo-Iruñea, Tolosa, Beasain, Bergara, Berriz-Olazkuetaraino autobide baten bidez lotzea litzateke». Iruñetik Tolosara bitartekoa ez dago zergatik Leizarandik egin beharrik, eta orduan ez lirateke Gipuzkoako gainontzeko lurraldeak, Goierri, Urola eta Deba garaia, isolaturik geratuko, «hona zonalde honetan bizi diren 200.000 biztanleen etorkizun ekonomikoa ziurtatuko litzatekeelarik. Donostialdeko 400.000 biztanleek ere, proiektu hau burutuz gero, ez lukete arazo handirik izango, Donosti-tik Andoainera abiatu beharrean Tolosara abiatzea ez bait da gehiegizkoa».

Halaber, Durango-Beasain izeneko ardatza, autobia modura eraikiko balitz Durango-Irurtzun artean, "Y" berri bat azalduko litzazuke, Iruñea Donostiakin eta Bilbokin elkartuz.

Nafarroa Europarekin elkartzeko beste bide bat, Akitaniakin lotutakoa litzateke, hots, Iruñea-Baigorri-Baiona ardatza izeneko. Honekin batera, beste sare baten sarrera proposatzen dutelarik Akitanoak: Baigorritik St. Juan Pied de Port-Saint Palais bitartekoa, honela Orthezen Baiona-Pau-Toulouse autopistarekin elkartuz.

Irurtzun-Tolosa

Autobiaren proiektu berri honek, nola-bait ere gaur egun instituzioek burutu asmo duten proiektua hankaz gora jartzen

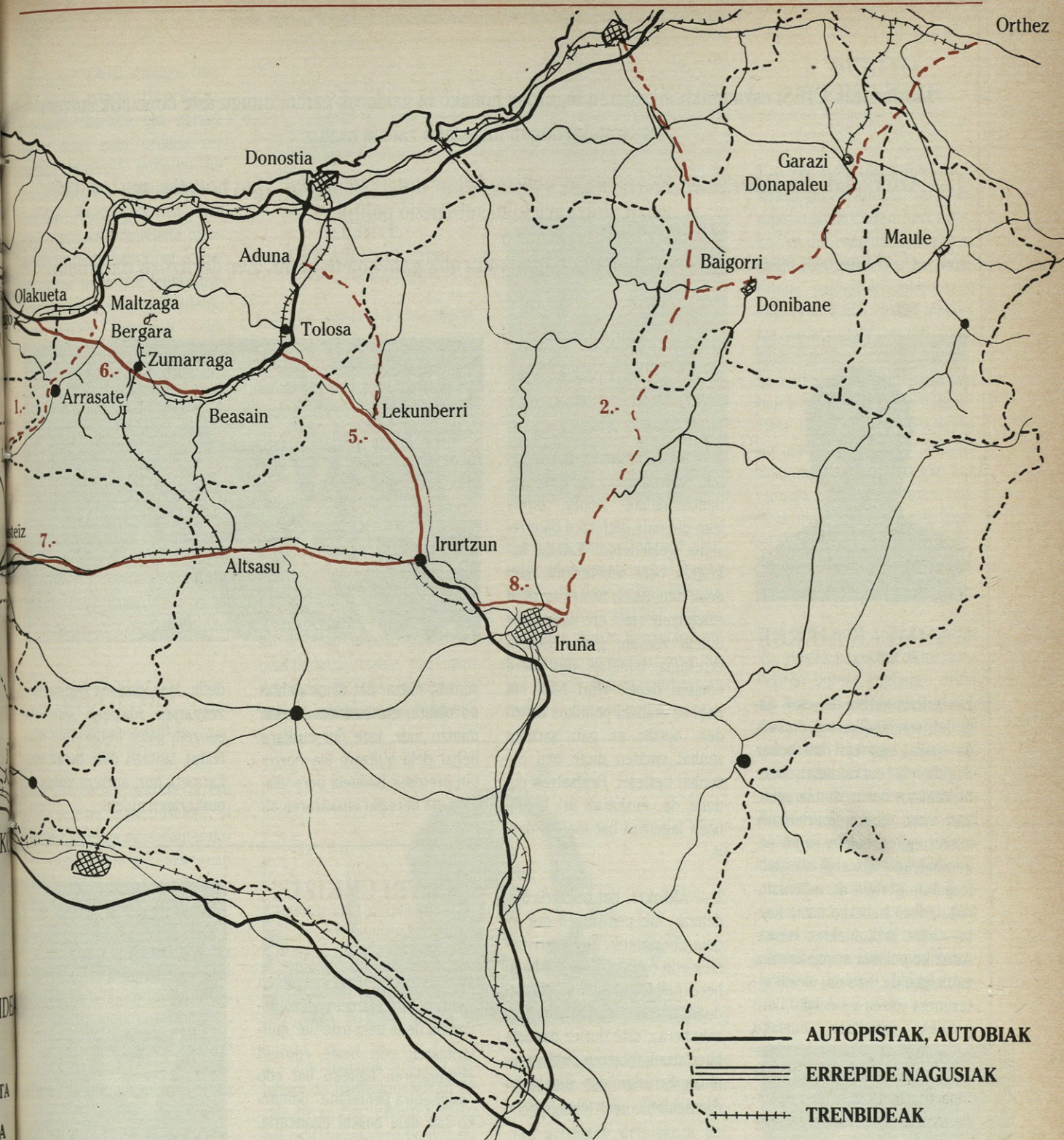
INTERES KOMUNITARIOK IBILBIDEAK

- 1.- MALTZAGA-LEGUTIANO
- 2.- IRUÑEA-BAIONA
- 3.- BAIGORRI-ORTHEZ
- 4.- ARRIGORRIAGA-GALDAKAO

ESTRUKTURAZIO IBILBIDEAK

- 5.- A) IRURTZUN-TOLOSA
B) LEKUNBERRI-ADUNA
- 6.- BEASAIN-BERGARA-OLAKUETA
- 7.- GASTEIZ-IRURTZUN
- 8.- IPAR IRUÑEAKO ZEHARBIDEA

Euskal Herriko eskala orokorrean guztiz errentagarria eta funtsezkoa da Irurtzun Tolosarekin lotzea.

du. Nafarroako zatiari dagokionez, orohar berdin jarraituko luke, Lekunberritik Gipuzkoarako bideak ordea, aldakuntza nabaria jasango luke, esan bezala Tolosara joko lukeelarik. «Alpesen erara lurpebide-
ren bat egin beharko litzateke, baina Euskal Herriko eskala orokorrean, guztiz errentagarria eta funtsezkoa da Tolosara iristzea».

Instituzioetatik ordea, Leizarandik abiatuta motzago eta azkarragoa suertatuko li-

tzatekeela azaltzen dute, atzera jotzeko inolako asmorik agertzen ez dutelarik. «Behar bada hala izango da, baina galdera hori egiten baduzu, gure lurralde honetan garraioak sistema orokor bezala analizatu behar direla ez duzula ulertu adierazten du. Eztabaida hau honela planteatzen baldin bada, erakundeek irabazita daukate lehia».

Autobiaren aurkako koordinakundeak berriz, Araxesko alternatiba azaldu du be-

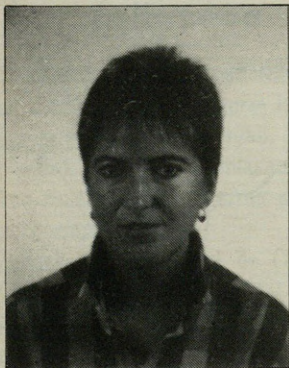
hin eta berriz, inolako erantzunik jaso gabe. «desadostasuna soilik plan honen aurka azaldu duten momentutik partzialtasunean erori direla uste dut. Azken denboraldi honetan eztabaida guztiak Leizaran bailara inguruan kokatzen baldin badira ere, Euskal Herriko garraibide sisteman izugarritzko kalte frango burutzen dira orohar, honezaz inor jabetzen ez delarik».

I.GOIKOETXEA

Jaurlaritzak CIESi eskatutako inkestaren inguruan honako bi galderok paratu ditugu aste honetatik aurrera plazaratuko dugun inkestaldi zabala osatuz:

1.— Azterketak dio aldizkariak Jaurlaritzaren dirua behar dutela bizitzeko. Hau horrela, zer iruditzen zaizu aldizkarietiko subentzio politika?

2.— Gehiengoak egunkari subentzionatua baina kontrolik gabekoa nahi du. Zer deritzozu datu honi?

KARMELE AIERBE
(E.H.E.ko burua)

1.— eritzia garbia da, esan nahi dut, errebindikatzeko dudana da euskal egunkari bat behar dugula eta euskaldunek bere hizkuntzan behar dutela egunkari hori. Eusko Jaurlaritzak muzin egiten baldin badio azken batean —eta argi eta garbi frogatuta gertatu da subentzionatuta izan beharko litzatekeela— bere hizkuntzaren euskararekiko politika normalizatzea ez delako da, hau da, elebaktasunera jotzea ez delako bere politika, jarraitzen duelako konstituzioak ezarritako lege horren politika. Orduan, hor oinarritzen da eta bere eginal guztiak euskarazko funtzionamendu propioan saiatzen den guztia ankaz gora botatzea dira.

2.— Dударik gabe, guztiz subentzionatua eta kontrolik gabekoa. Gainera, egunkariak izan behar du herritarren egunkaria eta herri osoak eritzia emateko posibilitatea izango duena. Zeren Jaurlaritzak kon-

JEAN HARITSCHELHAR
(Euskaltzainburu)

1.— Nik pentsatzen dut benetan, aldizkariak, kazetak, subentzionatuak behar direla izan eta hala gertatzen da erresuma gehienetan. Estatu bakoitzak bere subentziorik moldeak ditu, baina horiek ez dituzte ezagutzen. Hala ere badakit ez dutela zernahi gisaz edozein erresuma honetan diru bera ematen denei. Hori nahi eta nahi ez erabaki politikoa da ordea, hortaz ez naiz sartuko zenbat ematen diote bati eta zenbat besteari. Pentsatzen dudana da, euskaraz ari baldin bada laguntza bat merezi duela.

2.— Aldizkari bat bakarrik badelarik, nik pentsatzen dut ez dela libertaterik. Aldizkari horrek edo egunkari horrek badu bere helbide politikoa eta orduan, horrela ematen ditu gauzak; beraz, uste dut ez dagoela libertaterik (hartzen dituzte erregimenak Errusian edo Ekialdeko Alemanian). Libertatea anizta-

trolatzen baldin badu azken batean badakigu bere politika, bere ideologia eta bere zentsura jarriko lukeela betikora gindozalarik (batzuren egunkaria izatera). Azken batean, egunkariak zabala eta herritarren akzesuari oztoporik jarriko ez liokeena izan behar du.

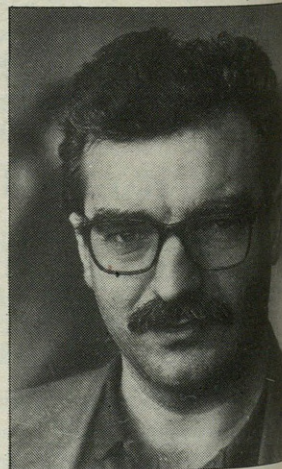
sunean datza. Bat baino gehiago badira, eta euskaltzale gisa mintzo naiz, uste dut euskara behar dela bultzatu eta horretan prentsak baduela bere eragina eta bereziki euskararen al-

detik. Hor idazleak badira, (kazetariak idazleak dira eta edozein gaiez behar dute mintzatu), lantzen dute beren euskara eta hori aurrera joatea da euskararen aldetik.

PATRI URKIZU
(Euskal Idazle Elkartearen Lehendakari)

1.— Ez dut gehiegi ezagutzen Jaurlaritzaren jarrera arazo horretan, dena dela uste dut Jaurlaritzaren edo beste edozein erakunderen "egiteko bat edo" "asignatura pendiente" deituko bat dela euskal egunkaria, behar beharrezkoa duguna, dudarik gabe.

2.— Egia esan ez naiz gehiegi fidatzen inkestez. Batzutan gerta daiteke nahiko zehatzak izatea, baina gehienetan ez naiz fidatzen. Orduan, subentzionatua beharko lukeen egunkari honek? Noski, dudarik gabe, gaur egun ezin da mantendu

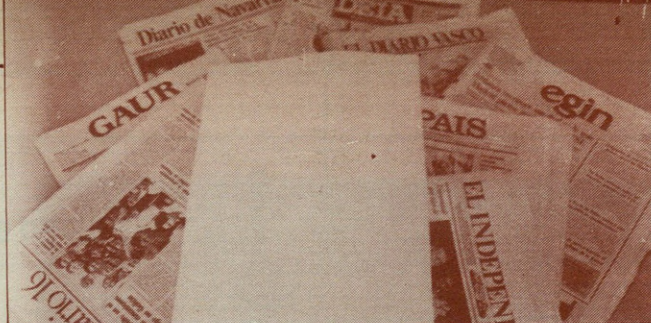
egunkari bat subentziorik gabe; beraz nik uste dut hor erakundeek subentzionatu beharko luketela. Orain kontrola? ... badakizu, subentzionatzen duenak nola halako kontrolik nahi

izaten du. Dirua ematen duenak ez du ezeren truke uzten, horretan objetibo eta hotzak behar dugu izan, orduan zer nolako kontrola beharko lukeen? hori beste kontu bat litzateke. Finean nik uste dut gaur egun ezin daitekela mantendu esfortzu handi bat ez bada egiten behintzat (euskaltzaileen konpromezuaren aldetik, suskripzioak egunero eginez...), horrela bakarrik mantendu liteke (eta nahiko gaizki) subentziorik gabe. Gauden ñoeran derrigorrezkoak ditugu subentzioak eta pentsatzen dut hor politikoei ikusten dutela asijuntura pendiente bat daukagutela, baina hori aurrera ateratzeko uste dut alderdi abertzaleen artean batu egin beharko liratekeela euskarak berak aurrera egin dezan.

EUGENIO IBARZABAL

(Kazetari)

1.— Oso debate sakona da, eta zaila da ezer esatea. Halere, ni horren aldekoa naiz. Esaterako ez nago konforme azkenean ETBko entea nola dagoen antolatuta, alegia, partiduak bakarrik eta partido horiek kontrolatuta, ez nago konforme. Baina horrek ez du esan nahi kontrolik ez duela egon behar. Kontrolaren aldekoa naiz, diru publikoa baita. Nola kontrolatu ordea? hori beste asuntua da. Gauzak dauden bezala ni ez nago konforme baina halako kontrol bat egon behar. Subentzioekin berriz, (orain, nola dagoen kontua gehiegi ez dakidala esan behar), ados nago baina ehunetik ehuneko subentzionaletzarekin ez nago batere konforme. Subentzioak bai baina jendearen erantzunari (egunerokoa ez inkestena) egokituak, halako akordio batean oinarrituta alegia, horren arabera.

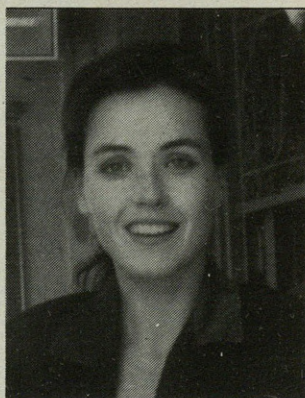

ELENE LIZARRALDE

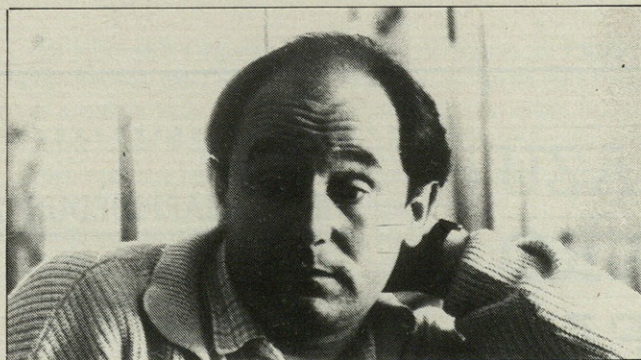
(Aktorea-kazetari)

1.— dut zoritxarrez oraingoz euskaraz egiten diren edo egin beharreko gauza asko oraindik Jaurilaritzaren subentzioarekin egin beharko liratekeela, hain zuzen ere edota are eta gehiago euskal aldizkariak. Tamalez, oraingoz euskaraz egiten diren gauzak ez liratekeelako horretan gauza.

2.— Helburua kontrolik gabeko egunkaria izan beharko lukeela uste dut, kontrolik gabeko prentsa dudarik gabe. Subentzionatua izatea ere ezinbestekoa da, nola aurrera jo bestela euskal egunkari batek?

Hori argi dago, izan ere gaur egun zoritxarrez euskal medio batek ezin dezake izan ihardun komertzial normal bat, orduan ba lehen pauso horretan, eta irabazterik ematen ez duen arte, horrela beharko luke izan noski.

2.— Portzentaiak dira, hor gertatzen da hauteskundeetan bezala pixka bat: inkestek gauza bat esan baina gero botuek dute hitza. Hor ere gauza bera inkestek gauza bat diote baina gero errealitatean ikusi behar: zergatik jendeak ez du erosten? zenbateraino dago horrelako behar bat? Hori alde batetik, eta bestetik, hor sartzen gara beste rolo batean, hot, telebista, periodiko eta beste gauza askoren asuntua. Ente

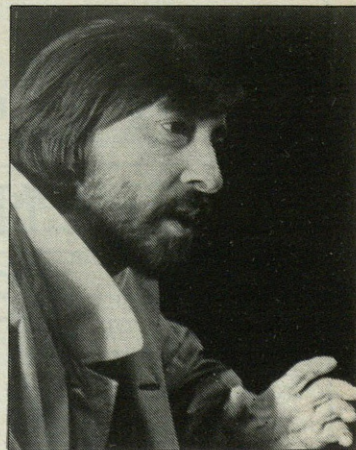
publiko guztiren kontrola eta subentzio joko hori alegia. Ez da bakarrik periodikoen kasotan gertatzen den gauza bat. Nik uste publikoa bada halako kontrolik behar dela, publikoa bada baten batek kontrolatu beharko du baina horrek ez du esan nahi telebistan sortu den entean bezala partiduen errepresentante bakarrek behar dutela egon, beste gauza izan daiteke.

BENITO LERTXUNDI

(Kantari)

1.— Zer argumentu duen Jaurilaritza subentzioekin, zer balorapen egiten dituen hori egiteko? ez dut ezagutzen, beraz ez dakit nola esan. Oro har begiratuta, gaingiroki, pentsatzen dut, beharbada, euskal hizkuntza ardatz dela horren inguruan egiten den aldizkari bat, ba euskal gobernu deitzen den batek babestu beharko lukeela. Hala dirudi, orain pentsatzen dut gauzak hori baino konplexuagoak direla, alegia, hor egongo direla ideologia arazoak eta abar, eta hortik joango direla diruak. Agian pentsatzen dute ez dela komeni hori egitea ARGIArekin.

2.— Hau jada, nolabait esateko, zergak pagatzen dituen jendearen botere guztia erdia da horrela espresatzen dena. Azken finean, Jaurilaritzak egiten duena herriaren dirua administratu, beraz, herriaren zati handi batek esaten baldin badu bere diruarekin hori egin behar litzatekeela, pentsatzen dut eskubidea duela esijitzeko, dirua horretan sartu, ez? Pentsa liteke, esan daiteke, zifra horiek ondo baldin badira, administrazioak ikusmolde demokratikoa ez duela gehiegi erresetatzen, ezta?

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

GALDAKAO

URRIAREN 20tik 31ra
INDARRA SUBNORMALEN ELKARTEA

EUSKO JAURLARITZA

HEKUNTZ POLITIKARAKO DIAZKARITZA NAGUSIA

BIDEO ETA FILMEEI

AHOTS, HOTS ETA MUSIKA

EZARTZEKO PREST

ARBAITZALDE ETXEA-SAN ROKE AUZOA

DONOSTIA

Tif.: 46 29 64 — 45 96 29

**HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA, Mundaiz Bidea 8. 20.012 Donostia

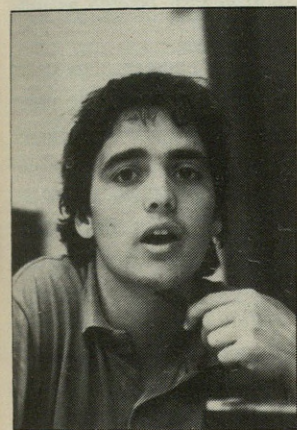
Erranak erran

BERTSO TXAPELKETA
AUZITAN JARRI

“Dena hain neurgarria, eta neurtu beharrekoa bada, zergatik ez ditugu oraindik puntuatu epai-mahaiak, pilatzen dituen frustrazio, hantuste, eta sententzia emaile bokazioen alderdi nardagarriak? Zegatik aitortzen da [txapelketak] alderdi txarrak badituela, baina ez dira aipatzen bertsolarien itolarriena salbu?

Ramon Etxezarreta.

(«Eguna», 89-10-19).

BERTSO TXAPELKETA
NEURRIZ KANPO

“Neurriz kanpo ateratzen ari gara Euskadiko Txapelketa. Gehiegizko garrantzia ematen zaio, eta horren ondorioz, tentsio gehitxo ikusten da bertsolarien artean. Horretan gure etorkizuna jokatu bagenu bezala... Ni berriz eszeptikoa naiz txapelketaren balioaz.

Jon Sarasua.

(«Diario Vasco», 89-10-18).

TXAPELKETA ATARIAN
BERTSOAK

“Gaitzerdi dugu emaitza [onak

sortzen baditu ondoren lehengoei eutsi eta entzule berriak sortu bederen batzurenzako sufrimendua beste batzurenzatzat gozamen guzientzako feria txarrik sekula ez dago hemen

Jose Luis Gorrotxategi.

(«Hermen», 89-10-20).

AZAROAREN 4-EAN ONDARROAN BURUTUKO

AEK EGUNAREN BIGARREN SAIOA
ERREBINDIKAZIO ETA JAI

Iaz lehen aldiz Hernanin burutu bazen AEKeguna, aurtengoan, azaroaren 4ko dataz (larunbata), Ondarroan izango da. Aste honetan prentsaurrekoz AEKko arduradunek aditzera eman bezala, aurreko saioan bezala bi helburu ditu jai egun honek: batetik festa giroko egunpasa igarotzea eta AEKk aurrera daramatzan errebindikazioak berrito azalera eraztea bestetik.

AEKegunean eskurakor izango da ihardunaren informazio oro, euskalduntze-alfabetatze ikastaroei buruzkoa, Korrika-koa, itzulpen lanak, didaktikazkoak...

Konbokatoria nazionala duen egun honetan egitarau zabala izango da, zenbaiten artean batzua aipatzearen: Anje Duhalde, Su ta Gar eta Jotakieren kontzertua; gizasuge erraldoia; antzerkia, zankudoak eta txotxongiloak; herri bazkaria.

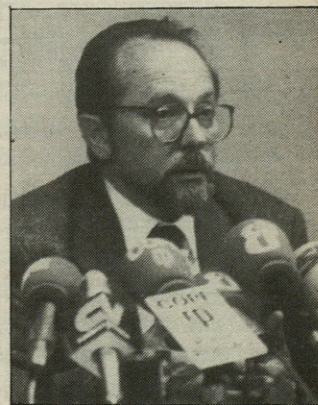
□ «EUSKARAREN aurka errekurtsorik ez» lemapean Euskal Herrian Euskaraz erakundeko partaideak Bilbo, Donostia eta Iruñeko gobernu zibilen aurrean manifestatu ziren urriaren 21ean, euskara hutsez funtzionatzea deliberatu duten 25 udalei luzatutako mehatxuari aurre eginez. «Gaur egun ilegal bihurtu digute euskara hutsez bizitzea», eman zuen aditzera EHEK.

□ OBABAKOAK liburuak jaso du Euskadi Saria (600.000 peze-ta Atxagarentzat), Baskongadetan argitaratutakoen artean hobetsienari lehen aldiz eman zaiona. Itzulpenarena, «Dominique, artzain xiberotar bat Nevadan» (Laxalt / Mendiguren) liburuarentzat izan da, eta ilustrazioarena berriz Olariagaren hainbat lanentzat.

Txutxumutxuka

ROCK & ROLLAREKIN
NEGOZIOA HELBURU

□ Britainia Handiako «Red Rhino» diskaetxeak duela bi bat urte argitara eman zuen Kortatu-ren *A Front Line Compilation* plati-koa kaleratuko du berriki «Oihu-ka»k Euskal Herrian, nahiz eta taldearen baimenik gabe egin. Hemen ere, rock & rolla, soilik negoziobide bezala hartzen ari da.

JOSE RAMON RECALDEK
BERE POSTUA UTZIKO

□ Gasteizko Gobernuak Hezkuntza sailburua den Jose Ramon Recalde, Euskal Eskola Publikoari buruzko aurreproiektua zeharo korapilatu eta gero, bere postua eta Legearekiko ardura bertan behera lagako ditu huteskondeak pasatu bezain laster. Madriler aiatuko omen da oraingoa baino aulki dotore eta erosoagoaren bila.

«IGELDO» ETA «IRUSOIN»
FILME BANA EGITEKOTAN

□ Iragan uztailan banatu zituen Jaurilaritzak 1990. urteko zinemagintzarako dirulaguntzak. Angel Amigoren «Igeldo» produktorak —40 milioitako subentzioz— *El invierno en Lisboa* errodutako du Zorrillaren zuzendaritzapean. Martin Elizasoren «Irusoin»ek ber- ritz —37 milioiz—, *Secuestrado* egingo du Laurence Boulting zu- zendari duela.

GORKA ARRESE

HERNANIN «SEBASTOPOL ANTZOKIA» ERAIKITZEKO ASMOZ
ETA HURRENGO OBRA SANINAZIORI BURUZ MOLDATUKO

Sebastopoleko Titiriteroak: helduen kulturizatzaile eta haurren dibertimendu

Euskal Antzerkiaren mundua kili-kolo dagoen honetan, bada apostu gogorrek egiteko prest dagoenik ere. Antxon Etxeberriarekin aritu gara, Sebastopoleko Titiriteroak taldeko zuzendaria, eta talde honetaz zein Euskal Antzerkiaz luze hitzegun digu.

Dagoeneko 110 emaldi eskaini dituzte aurtengoan, eta 130 burutzea espero dute, «iaz baino hamabost inguru gutxiago». Ez da marka makala, eta honi ikuskizun bakoitza prestatzeko egiten duten artxibo lan sakona gaineratu behar zaio; «adaptazioa egin aurretik liburu piloa irakurtzen dugu, teatralizatzen dugun gaia eta honen inguruko historia ondo ezagutzeko».

Bi alor nagusi landu dituzte

urte honetan. Batetik Titiritero Tailerrak, «*haur eta nagusiei titiritero izatea zer den erakutsiz, trapezioan, monozikloan, zankotan eta abar ibiltzen erakutsiz*»; eta bestetik, 'Mari Galanta' ikuskizuna, «*ze Colon ameriketara eraman zuen Santa Maria euskalduna omen zela ere badiote, Pasaian egindako Mari Galanta, eta kolonizazioko estraineko urteak nola-koak izan ziren kontatzen dugu*».

Ikuskizun labur eta biziak

Datorren urterako ikuskizun berria prestatzen ari dira, Loiolako Inazioaren inguruan, prestatetak luze joko badu ere. Antxonek dioskunez, «*orain ikerketa lana egiten ari gara, artxi-boak begiratzen. Informazio eta datu piloa biltzen dugu, baina gero saiatzen gara ez dadin nabari. Ez dugu jendea aspertu nahi, eta agian horregaitik, ikuskizun laburrak eta erritmo azkerrekoak egiten ditugu. Datuak sartzen ditugu, derrigorrezkoak bait dira, baina beti modu teatralizatuan; ez badugu bide berezi edo ikusgarririk topatzen, ez dugu sartzen*». Hamaika liburu irakurtzen dute sartzen». Hamaika liburu irakurri ikuskizuna presta-

tzeko, eta gero ikusleak guzti hori ez nabaritzeko arriskua ere somatzen du, «*baina guretzat eskena bakoitza gertaera garrantzitsu batetan oinarrituta dago*».

Talde honetan ohizkoa izan da jendeak sarri alde egitea, eta ordeko berriak sartuz joatea, nolabait taldearen estabilitatea apurtuz. Honen arrazoiak bilatzean, lan erritmo gogorraz gain besterik ere aipatzen digu: «*taldean dagoen jendea nahiko erotuta dago nire ustez, eta lana nahiko baldintza txarretan egiten dugu, ordainez oso diru gutxi jasoz*». Herri honetan euskal antzerkiak duen arazo kronikoa diruarena da, eta «*antzerkia egiten dugunok beti gara azken mangarranak, ia lan-gabezia gaudenak. Ez dago*

Sebastopol Antzokia eta Produkzio Zentrua

Sebastopoleko Titiriteroek Altzoko baserri batean dute entsaio lokala, mendi puntan, eta hemendik ere alde egin behar-ko dute aurki. Gauzak honela, «aspalditik genuen proiektua derrigorrez bideratu behar-ko dugu. Maskarada-koek zioten Euskal Antzerkiak Produkzio Zentrua behar zuela, eta geuk horretara jo nahi dugu». Aurre-proiektua eta estudioak egin dituzte jada, eta Hernani inguruan toki egokia aurkitu dute 600 metro karratutako lokala eraikitzeko, Sebastopol Antzokia izango zena. «Ikuslegoa benetan protagonista izango den espektakuluak egitea dugu helburu, haurrekin zein heldue-

kin, espektakulu totalak. Euskal Antzerkiaren Produkzio Zentrua ere bideratu nahi genuke, entsaio lokalak, eskenografiak egiteko gelak, informazio zentrua, antzerki tailerrak eta abarrentzat bideak irekiz. Geuk ezingo diogu guzti horri eutsi, baina lokala gutxienik hor legoke. Aurrera egiteko, horrelako apostuan sartzea beste biderik ez dago».

Proiektua Hernaniko Udaletxean aurkeztu eta Hirigintza Sailetik eraikitzeko baimena ukatu egin zaie. Ondoren Alkatea eta Kultur Arduradunarekin bildu eta jarrera hobea agertu dute. Zer gertatuko den ikusteko dago.

sutara bidali zuen jendea, militar oso aberatsa zen, eta bestalde, herejeen kontra proposatzen zituen moduak orain botereak proposatzen ditu, gaur egungo 'hereje' en kontra». Saiatzen omen dira ikuslegoak guzti hori jaso dezan, «baina guretzat ia garrantzitsuago da formalki ikuskizun interesgarria egitea, jendeak jasateko modukoa, gauza gehiegi kontatzea baino».

Lan egoeran aurrerapausua

Subentzio lerrotik kanpo badaude ere, aurten segurtasun sozialean sartu dira taldeko partaideak, eta kontratu indefinituak ere egin dituzte, jendea nominan sartuz. Antxonek dioenez, «taldea jada entresatzen da, erabat legalak gara eta hau mantentzea oso garestia da. Bederatzi urte kostatu zaigu hau lortzea, eta ez dut uste beste talderik dagoenik hain egoera onean. Antzerki munduan bi aukera dago: ikertu egiten duzu eta formatzen zoaz, urtean emanaldi gutxi eginaz, edo saldu egiten duzu. Geure aukera bakarra saltzea da, bestela ez dago bizitzeko modurik».

Administrazioa eta euskal antzerkiaren dibortzioaz ere aritu gara, eta hitz gogorak bota dizkigu: «Jaurlaritzaren jarrera lotsagarria da alde guz-

tietatik. 'El Publico' aldizkariak agertzen zuenez, aurten 69 milioi eskainiko dizkio Baskongadetako antzerkiari, 32 pzt. biztanleko. Udaletxe eta abarrek gehiago laguntzen badute ere, Jaurlaritzak ez du dirurik gastatzen. Geuk urtean 70.000 ikusle inguru izaten ditugu, eta esan izan diegu ikuskizuna geure odoletik subentzionatzen dugula; agian ez dela espektakulo haundia izango, baina beraiei eta administrazioari dohainik irten zaiela».

Jaurlaritzaren inkompetentzia ere ez bairik gabe salatzen du; «lau urte daramagu ardura-dunei (Elias Elorzari lehen eta orain Eusebio Larrañagari) nola egin behar duten esaten, baina urtetik urtera porrot egiten dute. Inkompetente hutsak badi-ra, alde egin dezatela». Txostena ere prestatu zuten, Euskal Antzerkiaren Laguntza Plan-gintza nola izan zitekeen adieraziz. Administrazioako ardura-dun piloari aurkeztu omen zioten, eta batzuk interesgarritzat jo arren, oraindik ez dute ezer egin. «Noiz eskatuko zaizkie kontuak? Berriki, kultur ihardunaldi batean administrazio-ko arduradun batekin egin genuen topo, eta suizidatzeko eskatu genion, Euskal Kulturaren alde zerbait egin nahi bazuen».

XABIN MAKAZAGA

mente pribilegiaturik antzerkia egiten. Baina orain Euskal Herrian antzerkia egiten dugunok seriotan hartzen dugu; eta kulturizatzen saiatzen gara, edo Euskal Herriak ez du batere itzaropenik izan behar geuk egiten dugun antzerkiaz».

Loiolako Inazio noren patroiz?

Loiolako Inazioaren inguruan prestatzen ari diren lana oraindik nahiko berde badago ere, argi daukate bi zatitan bereziko dutela; «bera jaio zenekoa oso momentu garrantzitsua izan zen (berpizkundearen sorrera, Nafarroako Erresumaren

deuseztapena, inprenta, Amerikakato deskubrimendua...), eta ordura arte mundua nolakoa zen azpimarratu nahi dugu, kalejira moduan. Ondoren, pertsonaiaren eboluzioa aztertuko dugu, Elizaren administrazioaile haundi horretan bihurtu artekoa, plaza, antzoki edo toki geldia batean antzezteko». Loiolako Inaziori garrantzia handia ematen diote Euskal Herriaren historian, «berak mantendu zuen Elizaren egitura garai hartan, eta pertsonaia hau zuzpertz egin behar dugu euskaldunok, baina benetan zen moduan, ze orain dugun irudia gezurrezkoa da. Berak

«Berriki, kultur ihardunaldi batean administrazioako arduradun batekin egin genuen topo, eta suizidatzeko eskatu genion, Euskal Kulturaren alde zerbait egin nahi bazuen»

Egokitze-itzulpengintza, tb-ko euskara arautuko duen elkartearen premian

Jakina da ETBk gizartean duen eragina zenbaiterainokoa den, bertan erabiltzen den hizkuntza eredu gizarteratzeko unean. Gaur egun itzultzaile eta egokitzaileen esku dago euskararen kalitatea, bakoitzak bere eskolaren arabera funtzionatzen duelarik.

Bikoizketa etxe nagusien inguruan itzultzaile nahiz egokitzaile lanetan diharduen jendea hirurogei bat inguru izango dira. Nahiz batzu kontratu bat izan, gehientsuenak autonomo gisa aritzen dira enpresek eskaintzen dien lana

etxean bere kasa eginez. Aurreko artikuluan aipatu kalitate kontrolaren aferara gatzoz berriro ere. Normalizazio prozesuan egonik euskara, arauturiko hiztegiak ez, euskalkien erabileraren erizpide zehatzak mugatzeke, argot desberdinen

biltze lana egin gabe eta berezko hizkuntza telebisiborik sortu barik egoteaz gain, egokitze lanak suposatzen duen mugatze teknika gehitu behar zaio. Ondorioz itzultzaile eta egokitzaileek bakarkako lanean eta muga irristakorren artean egiten dute topo euren buruekin.

Itzulpen-egokitze desertua

Itzultzaile nahiz egokitze lanetan aritua eta egun testuak zuzentzen lanean dihardu Jose-rra Utrex-ek. Bere ustez, itzultzailea eta are gehiago egokitzailea desertu batean aurkitzen da, «informazioz ez, behar beste materiale ere ez, kontsulta zentzurik ez. Duintasun minimoa mantentzen duen euskara erabili behar da eta aldi berean ulerkorra izango dena; honek izugarritzko lana eskatzen du eta hor sortzen den beste arazo bat da, egokitzen dabilena epe eta produkzioaren menpe dagoela, betiko kontua».

Itzultzaileak bakoitza bere aldetik dabilta filmeen euskaratzean estilo libururik ez bait dago. Bestalde «hemen itzultzen dabilen jendea ohituta dago itzultzeraz gero paperetan irakurtzeko, ez bapatean esan eta ulertzeko. Eta hor hanka sartzeak izaten dira, hizkera zailegia, esaldi luzeegiak, diskursiboegiak». Araurik ez dagonenez, denboraren eta ohituraren poderioz klitxe batzu sortzen dira, «mimetismoz asko jotzen delarik».

Hizkuntz ereduaren garrantzia

Etxeetako produkzioaren gehiengo ETBra zuzendua dago eta bertan ematen den kalitate kontrola minimoa omen da, «bikoizketa kalitatea eta pelikula moldatua nola dagoenaren gainean ez da pentsatu ere egiten eta gainera inork ez du hor eskurik sortu nahi». Eragin sozial handiko medioa izanik, bertan erabili ohi den hizkuntza ereduak berebiziko garrantzia dauka; «eta hori zaindu beharra dago eta hizkera telebisibo bat sortzera jo benar dugu lehen bait lehen».

Eginbehar urguenteenak «erregistroen aferra finkatu, le-xikoa aukeratzeko erizpideak ezarri, euskalkien funtzioa zehaztu eta jerga nahiz argot desberdinen inguruan hiztegi minimo bat» burutzea dira. Konponbidea ETB eta bikoizketa etxeen artean proiektu amankomun bati heltzea izango litzateke. «Euskara departamentua eta bikoizketa departamentuak sortu eta kate honetan lanean ari garenen guztio-kin koordinatzea, seriozki bileraz batzu antolatuz. Materialea pilatu, aztertu, artxibatu eta hortik ondorio gidatzaile batzu atera. Agian kontakturik ez dugulako alferriko lana ari gara egiten. Premiazko lana da hau, ez dakit zenbaiterainoko borondatea dagoen, baina behar izana argi eta garbi sentitzen da».

LOREA AGIRRE

MAKETA-DUN TALDEAK EZ DITU INORK GELDI ERAZIKO (5)

Izan Ere: «Geure kantetan kitarrek ezartzen dute pauta»

Aktuazio mailan eskas ibili badira ere, dagoeneko bi maketa kaleratu ditu gipuzkoar seikote honek, «Musikarte»n grabatuak biak.

Orain zuzeneko ekitaldiei eutsi nahi diete, eta maketa berria grabatzeko asmoa dute «Tsunami»n. Kitarra hotsa nagusi da beraien musikan.

Aurretik Alex eta Ferminek kitarra jotzen bazuten ere, 85ean kanta bazu egiten hasi ziren eta hortik sortu zen taldea. Rock konkurtsotara sarri aurkeztu izan dira, eta aurrera zihoazen heinean aldaketak eta nolabaiteko trasbasa eman zen taldean. Gaur egun Fermin kitarra solista gisan aritzen da, Patxi kitarra erritmiakoan, Manu baxuan, Hector baterian eta Alexek ahotsa ipintzen du; bigarren maketa grabatzeko zerbait gehiago behar zela ikusi zuten, eta Isaac saxoa elkartu zitzaizen.

Lehen maketa intimista

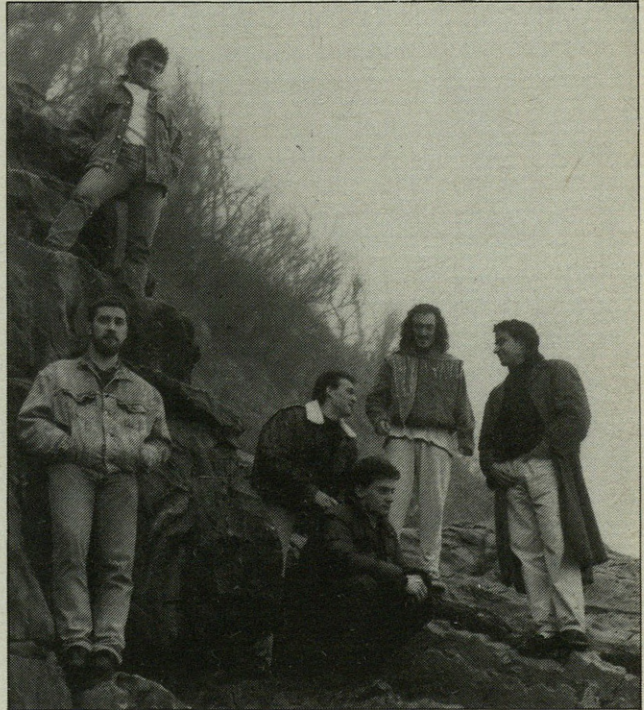
87ko gabonetan grabatu zuten *Ilunaren babesean* maketa, eta konposizio mailan kanta txukunak badira ere, agertzen dena baino joku haundiagoa ematen zuten. «Jende askok ez dakien kontua da, baina maketa hau Fermin eta biok bakarrik grabatu genuen», mintzo zaigu Alex. «Berak bateria, kitarra eta baxua jotzen ditu, eta nik ahotsa ipintzen dut. Kanta nahiko intimistak dira, baina nahiko light geratu zen maketa, ze ezinezkoa zen Ferminek instrumento guztiak menderatzea. Kanta onak direla

esan digute, baina zerbait falta zaiela, deskafeinatu xamarrek omen».

Kanta guztiak beraiek sortzen dituzte, eta musika egitea pastela egitea balitz, esan daiteke Alexek osagaiak prestatzen dituela eta Ferminek hauekin pastela egiten duela. Taldekideek Fermin nahiko heavey-a dela diote, eta honen eraginez kitarrek oso gogor entzuten dira. «Geure kantak rockeroak dira, kitarrek beti egon dira lehenengo mailan, eta hauei laguntzen baxu eta bateria potenteak; baina ahotsa sartzean apaldu egiten dira oso». Nahasketak berezia suertatzen da dudarik gabe, zail gertatzen delarik inoren antzarik nabarmentzea.

Barietate haundiagoaren bila

Bigarren maketan ordea, Hiri-ko argian, teknika aldetik gauza berriak egiten saiatu ziren, estriblo-estrofa eskema errepikatua apurtu nahian, honek ez bait zuen ezer berririk ekartzen. Kantatza kanta aldaketa haundiagoak daude, aurrekoan falta zen barietatea eskaintzen dute, betiere kitarrek pauta ezarriz. «Jendeak esaten dizunaren arabera funtzionatzen duzu neurri batetan;

«Geure kantak rockeroak dira, kitarrek beti egon dira lehenengo mailan, eta hauei laguntzen baxu eta bateria potenteak»

kanten egitura eta erritmoa beti oso antzerakoa zela aipatzen ziguten, eta aldaketak egiten hasi ginen, saxo gehiago sartuz eta kitarrek lasaigo agertuz».

Ikasketak direla medio, ez diote denbora gehiegi eskaini taldeari; aktuazio mailan ere ez dute sortetik izan, ez bait dute zuzenean apenas jo, «baina aritu garenean erantzun ona jaso izan dugu». Aurrera begira taldea gaur haundiagoz hartzeko gogoia dutela adierazi digute, denbora gehiago izango bait dute kontzer-

tuak lotzeko eta entsaiatzeko. Kanta berriak ere prestatzen ari dira, «eta maketa berria grabatu nahi genuke Tsunami-n». Musikari buruz zalantza piloa dutela onartzen dute; «estilo aldatzea ere pentsatu dugu; bestalde, euskaraz kantatzen jarraituko badugu ere, hau ez dugu militantismoz egiten, euskara bultzatu behar delako. Ez gaude erdararen kontra, eta ingelesez kantatzen hastea ere pasa zaigu burutik».

XABIN MAKAZAGA

HEGO EUSKAL HERRIAN BARRENA 8.000 INGURU AHOTS
ARI DA KANTARI 200 BAT ABESBATZETAN BANATURIK

Abesbatzak, berezko tradizioetik ahotsen heziketa musikaleruntz

Hegoaldeko herrialde bakoitzak bere federakunde propioan antolatu ditu abesbatzak, Nafarroakoak Euskal Herriko Federakunde orokorretik alde batera jokatuta behar izaten duelarik hala ere. Egunetik egunera ahots gehiago biltzendenez, panoramaren radiografia egiten saiatu gara.

Sarritan aipatu ohi da euskaldunon musikarekiko zaletasuna, kezka eta gaitasun berezkoa, nahiz eta jakinaren gainean egon ezaugarri hori gehiegitxo mitifikatzen ez ote den. Egia da urteetan barrena musikarako eta, batez ere, kanturako zaletasun eta tradizio estimagarria izan dela; horra hor trikiti, txistu eta beste, musika bandak, txarangak, berrikiago folk eta rocka... eta moeta eta tamaina ezberdinetako koroak.

Abesbatzen gaur egungo errealitatea, apartekoa denik esan gabe ere, bereziki indartsua bilakatzen ari da urteen poderioz. Telebistak berak ere kontutan hartu du azken aldian eta pantaila txikiaren bitartez etxeetara eta guzti iristen ari dira kantuz. Ez bait da makala Hego Euskal Herrian dauden 200 inguru abesbatzen kopurua.

Lau federakunde bitan banaturik

Duela 7 edo 8 urte hasi ziren abesbatzak heuren arteko koordinaziorako federakunde propioen beharra somatzen.

Gisa honetan sortu ziren Arabako, Gipuzkoako eta Bizkaiko federakundeak, batik bat beren behar ekonomikoen kausaz instituzioen aurrean dirulaguntzen premiak agertarazi eta bideratzeko xedez, eta diputazioen antolakuntzapean zeuden kultur zirkuitoetan tokirik aurkitzeko asmoz. Nafarroako Federakundea aldiz, berriago da bere sorreran, orain bi urte ekin bait zion bere funtzionamenduari.

Egun, Araban 15 abesbatza daude federaturik, gutxi gora-behera 60 Bizkaian eta 86 Gipuzkoan, hiruen artean *Euskal Herriko Abesbatzen Federazioa* deiturikoa osatzen dutela. Nafarrek, nahiz eta bereziki gipuzkoarrekin dituzten harreman estuak ukan, bakarka antolatu behar izan dute administrazio publiko eta politikoen egituraketa zio, 30 abesbatzek osatzen dutela.

Datuok batuz gero, 190 inguru koral zenba ditzakegu, horiez gainera maila handiko orfeoak ere gehitu beharko genituzkeelarik, zenbait federakundeetatik ate funtzionatzen dutenak. Hegoaldean gutxienik

200 talde badirela orduan, eta bakoitzaren batz besteko ahotsen kopurua 40 lagunetan kalkulatu litekeela, guztira 8.000 ahots hartuko ditugu kontutan.

Dirulaguntzak nahiko behetik

Herrialdeek beren abesbatzen egun bereziak izaten dituzte urtean barrena. Hala nola *Topaketak* (urrian, aurten Beasain eta Elgoibarren) Gipuzkoako bailara batzuetakoek zein *Topara* (maiatzean) izeneko probintzia guztiko-en eguna; bizkaitarrek, udaran; arabarrek, azaroan (aurtengoa 12an, Kanpezun, 3. edizioz); nafarrek, 6 merindadetan banaturik bat (udazkeneko txandan) eta egun bereziz bigarrena.

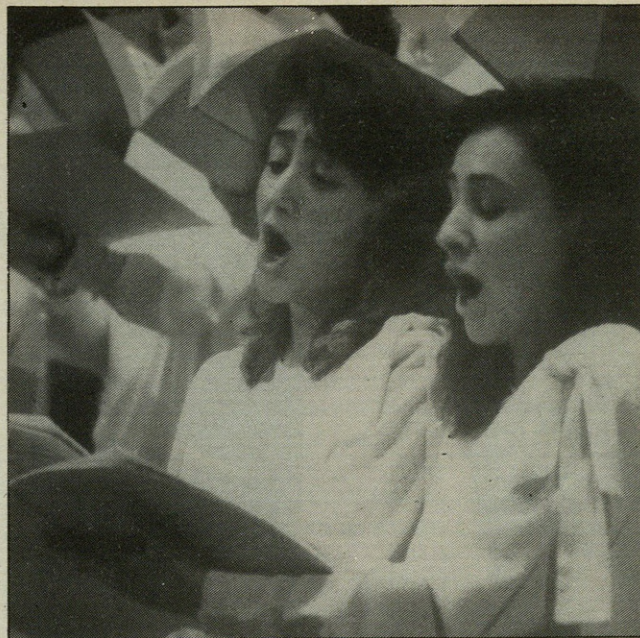
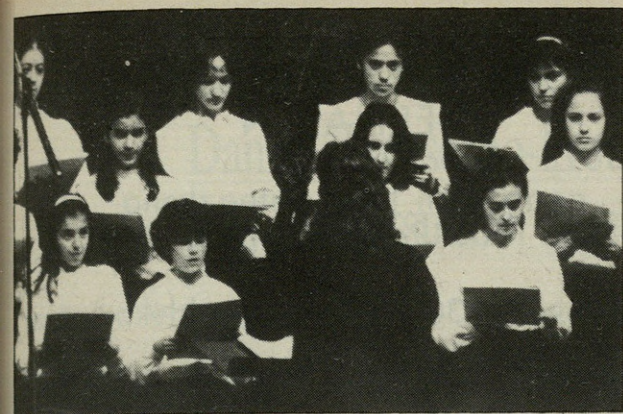
Kantaldien antolatzeko abesbatza bakoitzak bere harreman bereziak lotu ohi dituen arren, kontzertu konkretu batzuetara

ko dirulaguntzak eskuratu dituzte diputazioaren esku. Baskongadetan eta Príncipe Vianatik Nafarroan. Gipuzkoarrek 7 milioi pezetatako subventsioa dute, koral ezberdineko ezaugarriak kontutan hartuta banatzeko —ahotsen kopurua batik bat—; arabarrek, 4 milioi; nafarrek, 5 milioi baino gutxiago.

Ahotsen heziketa eta ikastaroak

Euskaldunok asko kantatu dute bai, baina musika eta ahotsen heziketa gutxi daukagula errealitate gordin. Hala ere, abesbatzen azken urteotako indar fortzuen poderioz kultura maila kalaren kalitateak piskaratu onera egin duen itxura hainbat ari da, nazioarte mailan ikasteko maila gorenetera hurbiltzeko saioan.

Ahotsen heziketan ezarritako zuzendaritza lanerako ikasleak

6. Topaketak Beasain eta Elgoibarren: Loinaz Abesbatzak 50 urte bete

Iragan igandean burutu zen Beasain eta Elgoibar herrietan Goierri, Urola eta Deba bailaretako abesbatzen artean egin ohi den abesbatzen egun berezia. Seigarren edizio honetarako urtero ohizkoa bilakatu den egitarauari jarraiki zitzaion, herri bakoitzean 8 abesbatzek topo egin zutelarik herrian barrenako kontzertuen emanaldietarako; Elgoibarren: Oñatikoa, Aretxabaletakoa, Aramaioko Vicente Goikoetxea, Debako Alostorrea, Azkoitiko Iraurgi, Eibarko Sostoa, Eskoriatzako Gorosarri eta herri bertako Parrokiako Abesbatza; Beasainen: Legazpikoa, Zumaiko Sanpedro, Bergarako Aritzeta, Urretxuko Goi-Argi, Zegamako Orkatz, Azpeitiko Julian Barrenetxea, Ordiziko Santa Ana eta herriko Loinaz.

Hain zuzen, Loinaz Abesbatzaren sorreraren 50. urteurrena beteko da aurten (abendua-ren 8an), eta muga horren oroigarri gisan zenbait omenalditarako parada profitatu zuten beasaindarrek, urteotan barrena abesbatzaren bultzagile nagusienetarikoa gertatu diren lau pertsona gogoratuz: Pedro Jose Iguain eta Juan Mirgel Irizar zenduak, eta Javier Garcia Basoko eta Rafael Briz.

Topaketak egunaren barenean entseiu bat, hainbat kale kontzertu bakarka eta baita guztiek batera ere eskaini zuten 16 abesbatzek, orotara 650 bat ahots bildu zirela Garbizu, Sorozabal, Frantesena, Salaberria, Urnuela, Mocoroa, Lesbordes eta beste konposatzaile zenbaiten obren kantatzen.

roak ere apailatu ohi ditu Gipuzkoako Federakundeak —Euskal Herriko indartsu eta antolatuen, zalantzarik gabe— Arabako Barria herrian. Urria, abendua eta apirila zehar burutzen diren hauek 4 urtetan egiten dituzte: 2 mailatan sailkatuta, 2 urte mailako. 150 bat lagun bildu omen dira azken aldiotan euskal federakundeetatik aparte, estatu espainolek ere hurreratzen direla, atzerriko irakasle eta musikari kualifikatuak ekartzen bait dituzte ikastarootara.

Gipuzkoarren ahaleginak areago zabaltzen ari dira ordea, urtero argitalpenak egiteko ohiturari ekin bait diote. Jon Izeta arduradunak aipatu zigun legez, kantatzeaz gainera konposizioen bildumen plazaratzea lanak berebiziko garrantzia dauka, batez ere haur abesbatzentzako dagoen hutsuneagatik. «Haurrek musika koralik apenas daukate, eta Gipuzkoan bakarrik 40 abesbatza badaude haurrenak. Orain arte helduen ahotsetarako idatzitakoak baliatu dituzte, eta horregatik erabaki genuen horien adaptazioak egitea behar genuela. Horrela, 35 konposagileen 107 obra egokitu ditugu «Txio-Txioka» izenburupeko li-

buruan». Bestetik, gogoan dargu halaber «120 Eusko Abesti» izeneko ere, non gazteen-tzako Pedro Alberto de Mitxenaren lanak jasotzen diren.

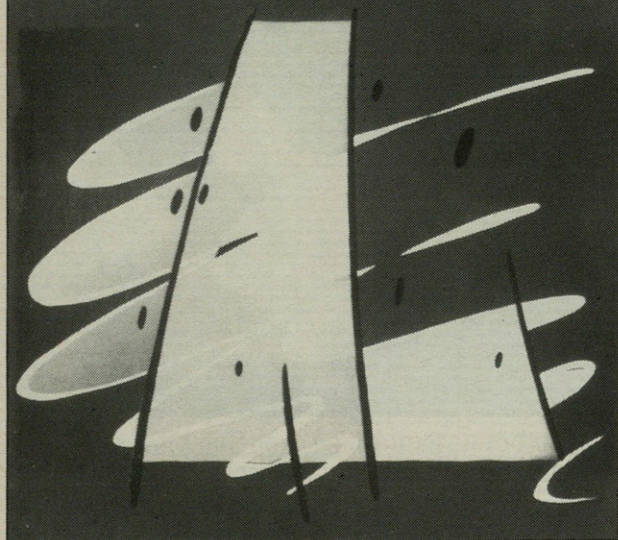
Europa Cantat 1991. urtean

Arabako Abesbatzen lehen-dakaria Manu Sagastume dugu, Alberto Rios Bizkaikoa, Pablo Amorena Nafarroakoa eta Gipuzko ordezkariek Josean Romero eta Jon Izeta. Egun, arabarra da Euskal Herriko Federazioko zuzendaritza lanetan diharduena 1990ko ekaina bitartean, txandakakoa izaten baita aipatutako ardura hau.

Bi urte barruko Europa Cantat nazioarteko festival erraldoia Euskal Herrian egitekoa da. Ordurako Abesbatzen Federazioaren kontu Gipuzkoako egingo du, eta beregain hartu beharko atonketaren ardura. Institutio publikoek dirulaguntza eta aurrekontu bereziak pentsatuko dituzte, baina ez gaur egungo egoerarekiko ez etorkizunarekiko proiektiorik ez dute apenas agertu. Abesbatzen ahaleginek ordea bide baliotsuak urratu dituzte honez gero.

GORKA ARRESE

EUSKAL HERRIKO BERTSOLARI
TXAPELKETA NAGUSIA 89

AZKEN LAURDENAK HERNANIN

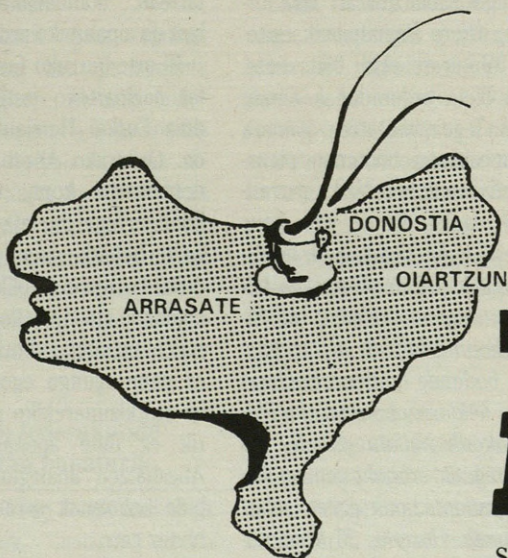
azaroaren 1ean, asteazkena
Udal Polikiroldegian

goizeko 11'30etan arratsaldeko 5etan

TXOMIN
EZPONDA
MILLAN EZPONDA
«LOIDISALETXE» II
I. LAZKANO
IRENEO AJURIA
J.M. AREITIO
MOISES ENBEITA
M. AROZENA

«MAÑUKORTA»
«ELGETZU»
J.M. NARBAIZA
«ALTZALEI»
«OLALDE»
J.M. LERTXUNDI
«XALBADOR» II
ERNEST ALKHAT

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

JUGOSLAVIA ETA HUNGARIA ARTETIK PARISERA

Danilo Kis, serbo-kroata egia eta faltsuaren mugan

Hautzaroa gerrak markatu zion. Gerra ondoren beldurra, gosea eta biharamunaren zalantza. Poeta, nobelagile eta itzultzailea, «Hildakoen enziklopedia» liburuaren egilea, 54 urte zituela zendu zen Parisen.

Berrogeitalau urte zituelarik hil da Parisen, urriaren 5ean, Danilo Kis idazle serbo-kroata. Jugoslavia eta Hungariako mugan sortu zen ama Montenegrokoa eta aita judutarra izanik, eta umetatik ezagutu zituen nazien pertsekuzioak, «...beldur zarenean, gose zarenean, egunero bizirik iraun behar duzunean, heriotzaren eta pertsekuzioen presentzia usaindu egiten duzunean... horrek heldu egiten zaitu. Irudi eta goraintziez betetzen zaitu horrek eta agure txikia bilakatu, bederatzi urte dituzula».

Bere lehen saioak gosearen eta maitasunaren gaineko poesiak izan ziren eta, 62an «Mandioa» lehen nobela argitaratu zuen, berak zioenez «idealismo eta gatzetasunaren kontrako satira, hots neure buruaren kontrakoa». Belgradon literatura konparatuko ikasle zelarik itzulpenaren xarma deskubritu zuen eta ekarpen eskerga egin zuen Mandelstam, Petofi, Verlaine, Sartre eta beste batzuek bere sorterriko hizkuntzara itzuliz.

Bere literaturgintza Erteuropan sustraiturik dago eta Milan Kundera txekoslovakoa- ren eta Triesteko Claudio Magris-en lanekin lotu daiteke, azken boladan ezagunagoa egiten ari zaigun Europa Zentral horretako kulturaren adierazle gisa.

Nolanahi ere, bere lanaren funtsezko ezaugarria errearen eta iruditutakoaren arteko nahasmena da eta egiazkoaren itxura berbera ematen die egiazko gertaera historikoei nahiz asmatutako kontakizunei. Joe- ra hori behin eta berriro aitortu eta zuri- tuen idazleak, «nork asma lezake ametsa eta errealitatea banatzen, eguna eta gaua, gaua eta egunsentia, goraintziak eta kime- rak, maitasunaren poza eta oroimenaren tristura?» Agian nahasketa horrek ematen zien bere lanei behin baino gehiagotan aipa- tu den barrokotasuna.

Aipagarria da idatzitako nobelen artean Familiako Zirkoa trilogia, nolabaiteko ziklo autobiografikoa, hala nola estalinismoaren hertsitasunaz, epaiketaz eta giro horretaz

idatzitako «Boris Davidovitch-entzako hilot- bat».

Belgradon bizi izan zen 50 urteetan eta Estrasburgo, Bordele eta Lille-ko unibertsita- tetan serbo-kroatazko irakurle izan ondo- ren Pariseko Belleville auzoko estudio apal- batetan finkatu zen, ordurako lortua zuen ar- rakastari jaramon gehiegirik egin gabe.

J.M. HERITZ

Zipristinak

**ZAIREKO MUSIKA LUTOZ:
RUMBAK FRANCO GALDU**

□ Bere bizitzan zehar 150 album grabatu zituen, azkena, testamentukoa, joan den uztailan, Zaireko musika modernoaren aita izan da, Mobutu lehendakariaren konfidente eta hala ere birritan kartzelatua. Franco

Luambo, Kinshasako Jazz orkestra batean hasi zen eta oso denbora gutxitan horren gidari bilakatu eta estilo berria sortu zuen rumba zeharo afrikantizatuz. «Jendeak baju baju pentsatzen duena kantantzen dut nik ahots osoz».

**ASTERIX GALIARRA BERRIRO
ZINE PANTAILETAN**

□ Gutxienik berrogei hizkuntzako irakurleek ezagutzen dituzten Asterix, Obelix eta herrikideen abenturek, seigarrenez, pantaila haunditara jo dute, «Menhir kolpea» da oraingo filmeanen izena eta «Buruzagien burruka» eta «Igerlea» albumetan oinarriturik dago. Zoritzarrez edari majikoa falta dute abentura honetan eta pelikulari ere nabaritzen zaio horren falta.

**«SATONGE» ANTZERKIAK
EZTABAIDA BERPIZTU**

□ Frantsez batek Zaireko Antzerki nazionalerako idatzi duen Satonge antzeslanak berpiztu du eztabaida, jatorrizkotan edo benetakotasan lema nazionala bihurturik duen herrian. Ikuslegoak eman du nolabaiteko

erantzuna eta Zairen bertan emandako saioetan bildutako jende mordoak frantse- sezko testuaren sotiltasun politikoak bazter utzita nahiago zuen errepresentazioan parte zuzena hartzea edo gaez trenbide- ko anden galduetan antzerkilariek, bakar- ka inprobisatzen zituzten sketxetaz gozatzea.

Zur eta lur

● “Arma letal II” oraindik ere ikusgai egotekotan, akzio eta ekintza gustatzekotan, Mel Gibson gustatzekota, ederra eta eta etengabea hasieratik bukaera arte.

● “Do the right thing” edo “Haz lo que lo que debes” berriro ere gomendatzen dizuegu, Spike Lee zuzendari beltzarena.

● “Nola darling” edota “She’s gotta have it” hau berau ere Spike Leeren. Ez diogu propagandarik egin nahi baina kasualitate hutsa da bi pelikulak elkarrekin zabaltzea, berau 1986koa delako. Istorioan hainbat topiko pikutara bidaltzen ditu; batez ere zuriek beltzenganako topikoak.

Zinema

Zuzendari:Bertrand Tavernier. **Aktoreak:**Philippe Noiret, Sabine Azema, Pascale Vignal, Maurice Barrier, François Perrot. **Frantzia. 1989. Drama.**

EZER ALPERRIK EZER GEHIEGIRIK
“LA VIE ET RIEN D’AUTRE”

Bertrand Tavernier zuzendariak finki ehotu du 1914-18 gerraren ondorioz soldadu desagertuei buruzko istorioa. Ironia zorrotz batez trufatzen dela. Paraleloki bi istorio kondatzen dira. Philippe Noiret paregabea (bere 100. filmea burutzen duela) soldadu desagertuak lurpetik ateratzen ezagutzen, izenik ematen saiatzen dena, desagertutik agertzeri; bestalde militar bat gorpu frantses baten atzetik dabilena gero “soldadu desagertuaren” ohoretan sakrifikatze, «mort pour la Patrie»ren pean, soldadu desagertua gorpuztu nahi duelarik.

Harrigarria da Noiret eta Sabine Azemaren arteko harremanaren garapena. Noiret bere buruaz hain ziur dena nola ahultzen den amodiozko une sakonean; ustekabea baita ere Sabine Azema, hasierako goi-mailako emakume dotorea nola izotza izatetik sugar, sumendi bat bilakatzeri iristen den. Filmatzeko eran ere Tavernierrek berezitasuna lortu du. Plano zabalak erabiliz, ikuslea planoan kokatuz, gero soilik filmeko pertsonaia agerian utziko du, bertan behera utzi beste kokagune batetara garamatza, loturak osatzeko estio propioa lortuz. Noiretek zioen legez: “Tavernierrek ez du ezer alferrik erakusten, xehetasunak zaindu ditu gehiegikerietan erori gabe.

ERMIÑE

● Barakaldoko zine klubaren eskutik IV Zinemazale Lehiaketa azaroaren 16tik 18ra bitartean. Super 8 eta single 8mm. Txuri beltzez zein kolorez, euskaraz zein erderaz, mutu zein ozen. Bizkor! lan bidaltze epea urriaren 31 arte. Informazio gehiago 4900042 tfnoan (Fernando).

Zine Klubak

● Elorrioko Arriolak, 29 eta 30an David Lynch-en “Blue Velvet”, “Tertzioelo urdin” Arratsaldeko 8etan emango du.

● Azpeitiko zine klubaren azaroaren 3an Txinako pelikula ezin ederragoa “Sorgo Rojo” Zhang Yimou zuzendari.

● Zarauzko zine klubak azaroaren ostegunean, hilak 2, Moderatun arratseko 10,15etan “Sex lies and videotapes” Steven Soderberghen opera prima. Canneseko urrezko palma.

● Donostiako Okendo Kultur Etxean, urriaren 31ean, Welter zirkloaren barruan “Grup salvaje” arratsaldeko 7,30etan.

● Barakaldoko zine klubaren eskutik IV Zinemazale Lehiaketa azaroaren 16tik 18ra bitartean. Super 8 eta single 8mm. Txuri beltzez zein kolorez, euskaraz zein erderaz, mutu zein ozen. Bizkor! lan bidaltze epea urriaren 31 arte. Informazio gehiago 4900042 tfnoan (Fernando).

Dantza

Zortziko

● Azken urte honetan Euskal Herrian barrena ikusteko aukera dan dugun Zortziko euskal dantza ikuskizuna, Maulen ikusteko aukera izango da azaroaren 4ean.

Haur dantza

● Azaroaren 5ean, eta asteen zehar auzoan izango den euskal asteari amaiera emateko, Haur Dantzari Eguna izango da ikusgai kaleetan zehar. Lehenik eta behin, desfile txiki bat izanen da herriko kaleetan zehar, ondoren dantza emanaldi bat emango dutelarik talde guztiek herriko plaza.

Jira-Bira

● Nafarroako Gobernuak antolatutako Udazkeneko Jira-Bira izeneko ekitaldien artean, Mutiko Alaiak dantza taldeak bere ikuskizuna agertuko du azaroaren 5ean Bakaikun.

Antzerkia

Antzezkizunak

- **Taupada** taldearen "Eta etxeok zer moduz" antzezlana
- Larunbat honetan, urriak 21, Nafarroako Gobernuak antola
- Nafarroako Udazkenekoa Jira Bira kultur ihardunaldien barnean, urriak 28, larunbatez, Bargotan **Retablo de Figurillas** taldeak "El retablillo de don Cristobal" antzezlana plazaratuko du. Egun berean ere, baina Zubirin, **La Trapera** taldeak "No te bebas el agua" obra antzeztuko du. Isaban berriz, datorren igandean, hilak 29, "Txipendelerendi" lana ikusgai izango da, **Kollins Clown** taldearen eskutik.
- Datorren asteazkenean, azaroak 1, eta arratsaldeko 4etan hasita, Xiberoko Barkoxeko zinematoki ohian, Kultur Astearen barne, **Xirristi Mirristi** antzerki taldeak "Herriko bozak" antzezlana jokatu du.

Ikastaroa

- **Goaz** taldeak datorren ostiraletik, hots azaroaren 3tik aurrera, antzerki ikastaro bat zabalduko dio publikoari. Bertan hiru gai landuko dira: gorputz-espresioa, deklamazioa eta ahozkeria. Matrikula dohanik izanik, ikastaro amaieran agiri bat lortuko du partaide bakoitzak. Irakaslea Eneko Olasagasti, aktore eta zuzendaria izango da. Informazio gehiago lortzeko edo izen emateko 601854 telefonora dei dezakezue.

Lehiaketak

Literatura

● **Eibar:** Gazteentzako V. ipuin lehiaketa plazan oraindik. Gai librez eta bi taldetan banatuta (14-17 eta 18-25 urtetakoak). Lanak udaletxera igorri behar azaroak 29 bete baino lehen.

● **Zarate:** Bizkor! Euskaltzaindiak antolatuta, Mikel Zarate saiakeraren bidaltze epea hurbil. lanek hil honen 31 baino lehen Bizkaiko Aurrezki Kutxaren kultur departamenduan.

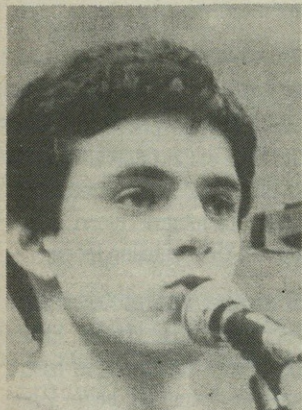
● **AED:** Jokin Zaitegi Itzulpen Laburraren Sariketak gertu bere bidaltze epearen muga: **azaroak 1**. Baita elkarte arrasatear honek paratutako bideo, komiki eta argazkigintza lehiaketek ere.

Euskal Hitz

● Euskal hitz erakusketaren markoan, adi galdakaotarrak, honi buruz osatuko den lehiaketekin.

Plaza saioak

● Itxaurrondo auzo donostiarren parkean, datorren igandean, hilak 29, binakako saioa entzuteko aukera izango dugu. Izan ere, eguerdiko ordubatean, Jon **Lopategi** eta **Mañukortak** ekingo diote lanari.

● Gogoratu datorren azteazkean, azaroak 1, plazan izango ditugula Txapelketa Nagusiko **azken laurdenak**. A taldea goizez, 11,30etan hasita, eta B taldea arratsaldean, arratsaldeko 5etan. **Hernaniko** polikiroldegian emango zaio hasiera. A taldekideak: Ezponda, Telleria, Loizalete II.a, Lazkano, Ajuria, Areitio, Arozena eta Moises Enbeita. Bkoak berriz: Mañukorta, Elgetzu, Narbaiza, Altxalei, Olalde, Lertxundi, Xalbador II.a eta Alkhat. Beraz, belarriak zorrozten hasi berehala hasiera bait da.

Bertsoak

BADATORRELA!

Lehenengo astean hainbat argibide eman bagenituen ere, goazen beste xehetasun gehiago ematera Txapelketa Nagusiari buruz. Lehenik bertsolariek egin beharko duten lanari helduko diogu. Binakako edo bakarkako arituko dira bertsolariak txapelketa osoan zehar. Binakako lanetan 8 eta 10eko txikian, eta 8 eta 10eko handian aritzea eskatuko zaie. Bakarkako lanetan aldiz, puntuak eta errimak zortziko txikian eta bukaeran zortziko handian osatzeko emango zaizkie. Bakarkako gaia denean, doinu eta neurri librean kantatzea izango dute. Aipatutako hauezaz gain, finalean, sei errima edo gehiagoko doinuan kantatzea behartuko dira eta bukaerak jarriko zaizkie 10eko txikian bertsoa osatzeko. Aiptu zenbait aldaketa badirela, aurtengoan puntukako saioa kendu egin dute. Aldi, azken laurdenetan gartzelako lan bat binaka burutu beharko dute.

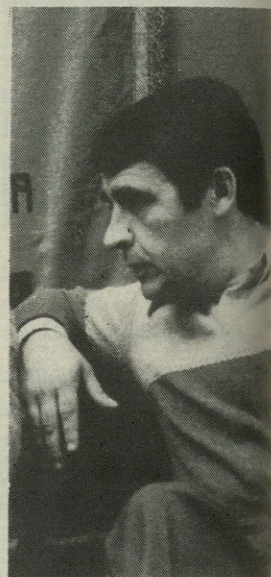
Amaitzeko aipa dezagun sailkapena egiteko sistema. Epaimahai-kide bakoitzak ohi lez bere puntuazioa emango dio bertsolari bakoitzari, puntuazioaren arabera sailkapen partziala eginez. Epai guztien sailkapenetan bertsolari bakoitzak lorturiko postuak batu ondoren, sailkapen orokorra osatuko da koefiziente txikiena duenetik handiena duenera. Berdinketarik suertatzen bada, puntu gehiketa soila erabakiorra litzateke, gehien lortu dituenaren alde. Halere, berdinketarik balego, fase bakoitzeko edozein lanetan puntu kopuru handien jabearen alde erabakiko litzateke. Epaimahaiaren erabakia aldaezinezkoa izango da. Zoritzarrez aurtan ere suertatuko dira zenbait une entzulegoaren adostasun gabekoak. Kasuotan nork du arrazoi, azlatu xeheak ala adituek?

BOTA PUNTTUBA

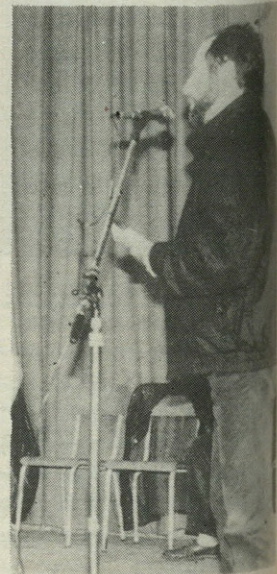
● **Urepelen**, hilaren 29rako, igandez, eta Xalbadorren "Odolaren Mintzoa" berplazaratzearekin batera bertso saio berezia eratu dute, eta ez nolanahikoa! Bertan Xanpun, Mendiburu, Ezponda, Argiñarena, S. Lizaso eta Murua Xalbador zenaren bertso kantari arituko diren Urepeleko haurrekin batera. Jaialdi honi arratsaldeko 3,30etan emango zaio hasiera herriko pilotalekuan.

Plaza saioak

● Larunbat honetarako, hilaren 28rako, bertso saio iragartzen zaigu **Azkoitia**. Hain zuzen ere, gauak 10,30etan hasita Baztartzo zamatokian Egaña, Euskitze, Larrañaga, Gorrotxategi eta Lazkano arituko dira kantuan; hauen garaia Laxaro Azkune izango da larik.

● **Itziarko** plazan berriz, urtarraren 29an, igandez, honako sailkapena izango dugu kantari eguerdiko 12,30etan hasiko den saioan: Sebastian Lizaso, Telleria, Arozena eta Mendizabal.

Kontzertuak

● Urriaren 27an, ostiralez, **Tahures Zurdos**, **Delirium Tremens** eta **Danbak** kontzertua eskainiko dute Bilboko Plaza Berrian, gaueko 11etan hasita.

● Zornotzako 'Barrabas' areto berrian **O.K. Korralen** kontzertua izango da hilaren 28an, larunbatez, gaueko 11,30etatik aurrera.

● **Su ta Gar** euskal *heaveyek* kontzertua eskainiko dute Altzaiko Kultur Etxean asteartez, urriak 31.

● **Tahures Zurdos** Urretxuko frontoian arituko da azaroaren 3an, ostiralez, gaueko 10etatik aurrera.

Musika

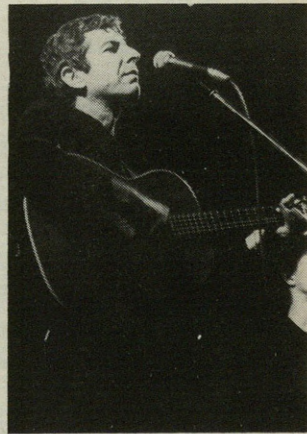

LABOA ETA SALBATZAILEA

Noizbait deklaratu zuen Iñaki Salvadorrek Mikel Laboa bezalako kantari espezial bati ez zitzaioela justizia egiten, eta berak hartu du lan hori azken urteotan. Piano, sinte eta akordeoiz hasi zen orduarte laboazale puristentzako ukiezina zen haren gitarrari laguntzen, eta bere betiko kanten ertzak gozatuta entzun genituen. Kantaldietan «Izarren hautsa» rekin egin zuen legez, oraingoan Bertolt Brecht-en «Gaberako aterbea» jantzi du, nahiz eta Laboa bilutsirik maite zutenak haserretuko ez diren. Kanta zahar horren birmoldatzeaz aparte, Iñaki Salvadorren pizua oraingoan aurrerago doa, eta moldaketetan saxo, baxo, tronpeta, txelo eta beste sartzeaz gain, Thelonius Monk-en pieza bat erantsi dio, jazz pasarte estandar bat. Guztia Arizkongo bertso herrikoi batzuekin eta Joseba Sarrionandia eta Bernardo Atxagaren hitzekin osatua. Kanten funtsean Laboaren frase laburrezko estilo aldaezina aurkituko duzu. Eta azalean Zumetaren sinadura bezala, diskoan «Lekeitio» bat ezin zen falta Mikelen hamabigarren zenbakidun honen seilutzat ageri den «Cherokee»; ez dakit zein jainkozaletasun bitxiren poderioz Mikel Laboari bakarrik permititu dakioken estrabagantzia bihurtu da nere ustez «Lekeitio» saila, nahiz eta oraingoan lekeitiar, zuberotar eta cherokeeen solasez hornituak agertu. Bernardo Atxagak 84ean «El Pais»-en publikatutako artikulua haren aitzakiak ez dio horri esnobismorik kentzen. «Round Midnight» batetik eta «Lili bat» bestetik, tartean «Antzinako bihotz» dela, zehazten ari da Mikel Laboaren joera berria, Iñaki Salvadorren eskutik.

ARTASO

Kontzertuak

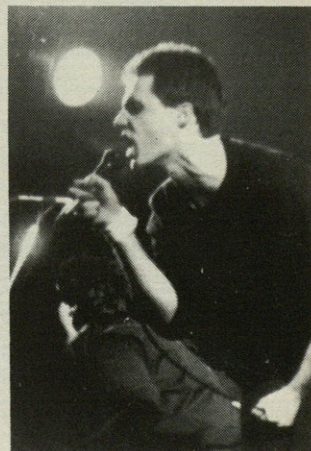

● **Oskorri** taldeak kantaldia eskainiko du urriaren 28an Mendaron, Trinitateko Ermitan, gaueko 10,30etatik aurrera. Azaroaren 3an aldiz, ostirala, Altzaiko polikiroldegian arituko dira, ordu berean.

● Azaroaren 3an, ostiralez, **Txanbela** folk taldeak kantaldia eskainiko du Mallabiako frontoian, gaueko 10etatik aurrera.

● 'Irubide' Institutoko Abesbatzak saioa eskainiko du **Zubiri** herri nafarrean urriaren 29an, igandez, '89 Udazkeneko Jira Bira' ekitaldien barne. **Sunbillan** aldiz kontzertuan arituko da 'Nafarroako Akordeoi Orkestra'.

● **Imanolek** kantaldia eskainiko du Arrasateko Amaia Antzokian urriaren 28an, larunbatez, gaueko 10,30etatik aurrera.

Ikastaroak

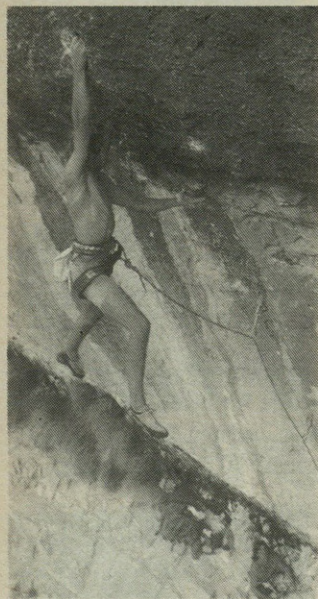
Nahi duzuna
zure esku

Azkoitia. Zumitzazko ikastaroa egiteko aukera aurkezten zaigu herri honetan. Interesatuak ize-na lehenbait lehen eman, Beckett, Etxe-aitz edo Gaztetxean.

Bilbo. "El Desvan" elkartearen aretoan, argazkilaritza, tapizgintza eta masaia ikastaroak emango dira. Informazioa: (94) 4445330.

Donostia. Lorazaintza ikastaroa Arantza Lamarkak zuzendua. Informazioa: Keinu tailerra. Tfnoa: (943) 286038.

Iruñea. "Sabel" arte taldeak antolatutik, teatro abangoardistari buruzko ikastaroa izango da, "Happening", "Performance" eta akzio-teatro estiloko landuz. Informazioa: (948) 266866.

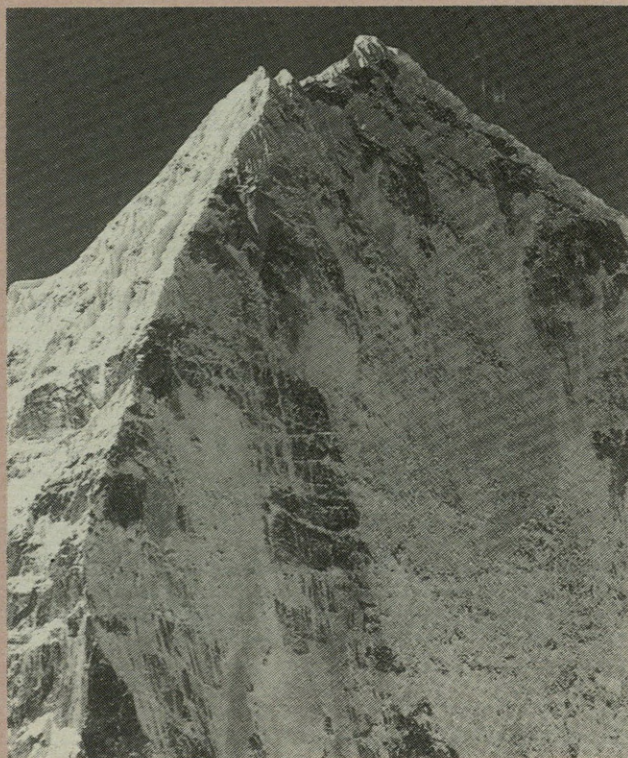

Billabona. Keramika eta marrazkigintza tailerrak antolatu dira Kultur Etxean.

Iruñea. Gaita ikastaroa. "Artearen lagunen elkartearen" esku-tik. Informazioa: (948) 227917.

Iruñea. Magnetismoa, astrologia... "Centro de dinamica mental" delakoan. Iturrama, 25-1go solairua eskuma edota 267772 edo 252767 telefonoetan.

Astia

ANDIAN BARRENA
IRANTZURAINO

Andia inguruan badu zer ikusirik ibiltariak. Etxarri Aranaztik abiatzen bagara, zeharka-meharka doan errepidean zenbait kilometro egin ondoren, Lizarrustiko tunelean aurkituko gara. Hauxe da Andia mendikatearen bihotza. Tunelaren gaineko terrazan ikuskizun ederra izango dugu.

Kotxetik irten eta zerbait ibili nahi izanez gero, bi aukera ditugu. Batetik, Etxarri Aranatz eta Lizarrustira begira jarri eta eskuintara hartu. Bide hau tunel gainean hasi eta Peña Blanca (1267 m.) eta Goñiko haitzetara doa. Bestela, tuneletik beste aldera, ezkeraldera. Bide zabal hori hartzen badugu, Urbasatik datorren galtzada erromatarrekin egiten da topo berehala. Hortik Zumbeltzeko benta aurkituko dugu laister. Paraje interesgarria gelditzeko eta gutxienez ardo baso bat edateko.

Eta Zumbeltz bisitatu ondoren, Irantzuko monastegira goaz. Horretarako, Abartzutzaraino jaitsi behar. Herri honen ondoan hasten da monastegirako bidea. Bi aldetara haitz altuak, zutik eta harro, beldur emateko modukoak dituen bide ikusgarria benetan. Eta, berehala, XI. mendean zisterreko monjeek fundaturiko monastegia izango dugu aurrean.

Irantzutik bederatzi kilometrotara Lizarra dugu, Nafarroako hiririk interesgarrienetako bat. Toki ona bidaiaren azken orduak igarotzeko.

Urriaren 28an, larunbatea:
C.D.Eibar (Eibar): Arlaban-Urtia la.

Arnotegi (Iberduero): Tres Debi (1167 m.)

Hilaren 29an, igandez:
Mendikari (Hazparne): Okabea kuluko kasko (1456 m.).
lagun-onak (Azpeitia) eta Anaitzuna (Azkoitia): Aritxulegi-Hor darribia, Gipuzkoako Itzulia barne.

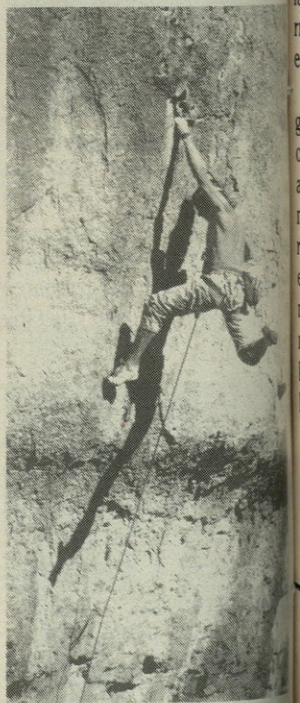
Tabira (Durango): Norabide ibi bidea burutuko dira hauek.

Edurtza (Gazteiz): Castro Grande (Burgos, 1086 m.).

Juventus (Bilbo): Kanpezu-Kode Nafarroaldean.

Xabier (Donostia): Aezkoa-Abadi-Otsagi.

Aitzgorri (Beasain): Enaitzeta egingo dute alde hauek.

Azaroaren 1an, asteazkenean:

Azkenik, Zarautzeko Pagoeta taldekoak Gorbea aldera joango zaizkigu.

Elkadura

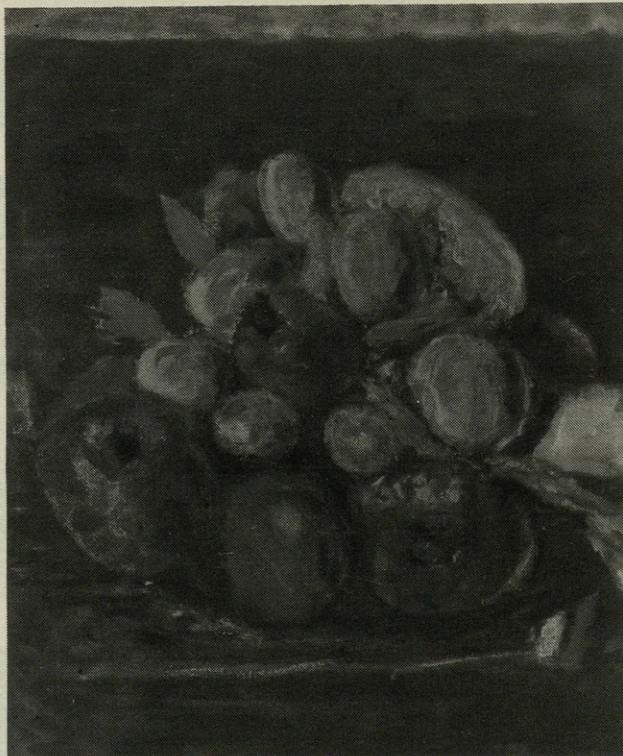
Osasuna

MAKARROI
INTEGRALAK

Makarroiak betiko moduan (tomate eta gaztaz) prestatu ez badituzu nahi, hemen daukazu era berriko errezeta gozo bat. Beharrezkoak ondorengoak izango ditugu: makarroi integrala pakete bat, kalabazin bat (ez haundia ez txikia), olibak, piper gorri bi edo, kipula bat, arraultz bi eta gurina.

Hasteko makarroiak uretan sartu, sutan ipini eta gurina pixkat gehitu. Arraultzak ere orain bota, bide batez egosteko. Makarroiak egosten diren bitartean beste guztia prestatuko dugu: Olibak txikitu eta gauza bera egin arraultzekin egosita daudenean; laberako ontzi bat hartu eta gurinaz horma guztiak igurtzi; kalabazina zatitu eta zati bazu ontzira bota. Orain bakarrik falta zaizkigu kipula eta piperrak. Hauekin zati haundiak egingo ditugu.

Makarroiak prest daudenean, gurina gehiago botako diegu eta ontzian, kalabazin ganean jarri; arraultzak eta olibekin egindako nahasia gehitu eta bukatzeko gertatzen zaigun kalabazin, piper eta kipularen zati haundiak den ganean ipini. Labean sartu, noizbehinka begiratu eta gainera egin dagoenean atera. Eta...on egin!

NEGUAN FRUITU
BARRA-BARRA

Uda joan zaigu eta berarekin meloiak, sandiak, aranak eta beste fruitu freskagarriak ere. Baina ez estutu! Orain udazkenak eta nequak beste fruitu goxo eta onak ekartzen dizkigute. Eta ez pentsa gutxi direnik; pila bat dugu aukeratzeko: sagarrak, mandarinak, laranjak, madariak, ananak, bananak, pomeloak, muxikak, mahatsak...(azkenengo biak udazkenekoak bakarrik).

Zoritzarrez elikadura osasuntsu hau, beste batzu bezala, txarto jaten da, eta noski, kalte egiten digu. Jaten dugun eran ez da hain arraroa onena kaltegarriena gertatzea. Era honetan lehenik gauza bat gogoratu behar dugu: fruitua (sagarra ezik) ez da bazkalondan jateko aproposa. Hobe da bera bakarrik jatea, denbora gutxi behar duelako digestioa egiteko, eta beste jangai batekin ahortzen badugu bere digestioa eragotziko zaio.

Hala ere, fruitu gozoak eta erdi gozoak ondo konbinatzen dira esnekiekin, adibidez, esnegain, jogurt, gurina eta hainbat gozokiekin ere (eztia, esate baterako) beti kontuan izanik fruitu gozo eta garratzak guztiz elkartezinak direla.

Honetaz aparte komenigarria da fruitua hartzeko oinarritzko ideia hauek ez ahaztea: askoz hobeagoa da fruitua arbolan dagoen moduan jatea, egosita edo erreta baino; inoiz ere ez dugu zuritu behar, azalaren bitaminak eta klorofila ez galtzeko; eta azkenik, fruitu urtsuak edari freskagarri bihurtzen dira edozein urtarotan edan ahal izateko.

Osasunaren
arduraLITROTIZIAK
AURRERA JO (2)

Litotritor delakoa ('harri-birrintzailea' itzul genezake, hitzez hitz) da teknika berri honetan erabiltzen den tresna. Bere oinarria, ahalik eta errazen esplikatzeko, egitura solido bat (harria edo kalkulua, gure kasuan) presio baten menpean jartzea da. Presio horrek muga bat gainditzeko duenean, haustura-karga deritzen muga hain zuzen, egitura solido hori zatikatu egiten da. Eta presioa behin eta berriz aplikatuz gero, haustura-kargatik behereko presioekin ere posible da zatikapena lortzea.

Harria edo kalkulua giltzurrenean edo behazun-xixkuan (besikulan) kokatu eta kontrolatu ahal izateko ekografia erabiltzen da. Gaixoa etzaneko jarreraren, ahoz bera jartzen da, bularrean eta hankagainetan apoiatuz. Teknika hau erabili aurretik gaixoak hartu beharreko neurriak edo egin beharreko prestaketak oso sinpleak dira: erregimen ibiltarian egiten da (ez du ospitaleratzetik eskatzen) eta 5 orduko berana bakarrik behar da.

Ez harrien kopurua, ez beraen tamaina, ezta kaltziorik baduten ala ez jakitea ere, ez dira gaur egun, normalean, kontraegokiera edo debeku gisa hartzen. Horrela, garai bateko gaixo-kopuru urria gorantz doa eta gaur egun teknika berri honekin trata daitezkeen pertsonak patologia hau duten lautik hiru izatera iritsiko direla esan genezake. Ezinbesteko baldintza bakarrak honakoak dira: behazunak funtzionatzea eta homeostasia egokia izatea, gibekeko biopsia bat egiteko eskatzen den adinakoa.

JABIER AGIRRE

E. MINTEGI

Botoia sakatu aurretik

Telebista-Irratia

'Jesse James'

● **Asteazkenean, 20.45etan, 'Advise and Consent'.** Presidenteak liberal bat Estatuko Idazkari izendatzen du eta honela agirira ateratzen dira politikaren munduko zinkkeri eta duintasunak.

Zuzendaria: Otto Preminger. Antzezleak: Henry Fonda, Charles Laughton eta Don Murray.

● **Ostiralean 21.00etan, 'Pete eta Tillie'.** Semea hil ondoren haien bizitza urruntzen ari direla ohartzen da bikote bat eta harreman hauek azaltzen ditu filma honek.

Zuzendaria: Martin Ritt. Antzezleak: Walter Matthau, Carol Burnett eta Geraldine Page.

● **Larunbatean 15.15etan, 'Jesse James'.** 1867. urtean trenbide konpainia bat Missou-

rira joaten da eta trenak igaron behar duen lekuetako eskubideak lortze arren, pistolari talde bat kontratatzen du. Baina agure zahar batek oztopoak ipintzen ditu bere lurak saltzeko eta pistolariak euren lana egitera abiatzen direnean, bere bi semeek, Jesse eta Frank aurre egingo diete.

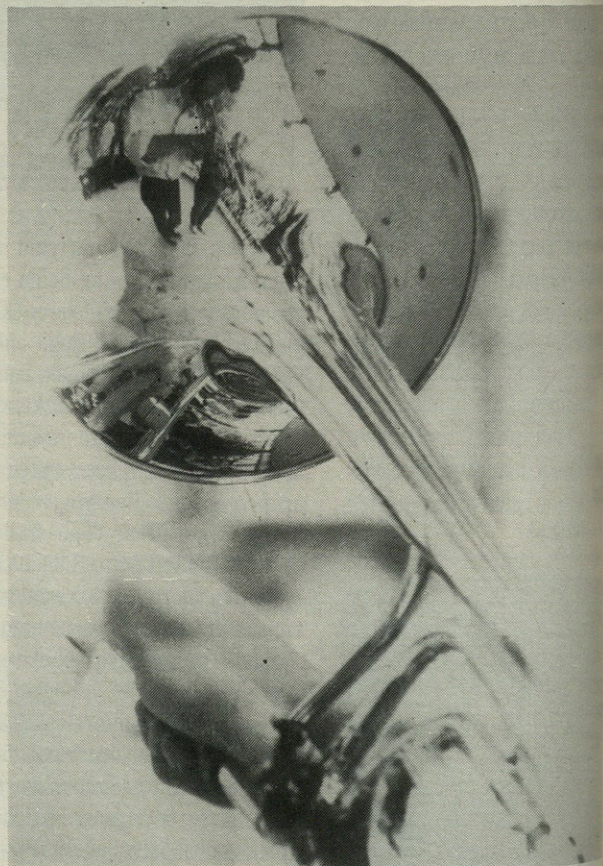
Zuzendaria: Henry King. Antzezleak: Tyrone Power, Henry Fonda eta Nancy Kelly.

● **Igandean 15.25etan, 'Hiri Atxilotua'.** II. Mundu Gudan Atenaseko hotel batetan izaera oso ezberdineko pertsonak babesten dira eta filmak taldearen arteko harremanak agertzen ditu.

Zuzendaria: Joseph Anthony. Antzezleak: David Niven, Lea Massari eta Ben Gazzara.

Ikusi Baietz!

● **Larunbatean 21.15etan, Kontzertua.** Euskal telebistak zuzeneko emanaldi bat eskeiniko musika atal honetan.

● **Igandean 18.10etan, Saskibaloia.** 'Kirol Saskia' sailaren barruan saskibaloiko partida bat.

Airean
erantzun**T**elebista-|rratia**Olatz Beobide:**
«ETB, ezinbestekoa
umeengana euskaraz

Olatz Beobide, aktorea da berez, baina ETBko 'Bai Horixe' saioan lanean jarri zenetik, komunikabide honetan aritu izan da. Saio horren bidez beste programa batetarako frogak egin zituen eta haurrentzako 'Banan-bana' eko aurkezlea da gaur egun. Teatro munduko lanaz gain, euskal telebistan haurrentzako programetako aurpegi ezagun bat bilakatu da azken aldian.

ARGIA.— Nola ikusten duzu zure saioa?

Olatz Beobide.— Beno, 'Banan-bana' nahiko berezia da pertsona bakarra ni bait naiz eta beste denak fikziozko pertsonaiak direlako. Horregatik nolabaiteko giroa sortu behar da, pertsonaia horiek ez bait dute berezko bizirik. Gero eskulanak egin, margotu, gauzak sortu eta beste hainbat kontu egiten irakasten diet hurrei jolasean, lagunarteko giroan.

A.— Eta zure ustez ETBn, nahiko garrantzi ematen al zaio haurrentzako saioei?

O.B.— Nik ez dut gehiegi ezagutzen alde hori. Ni telebistako langile soil bat naiz, kontratatua, eta ez dakit gehiegi horretaz. Baina uste dut ez dagoela hain gaizki, hor bait ditugu Poli, Marrazki Bizidunak... Nik uste bai ETBkoa dela bai telebista espainiarrakoa dela, haurrek nahiko saio dituztela pantailan. Beno, gero, haurrek telebista itzaltzen ere jakin beharko lukete, baina tirra! Hala ere telebistak izan dezake nolabaiteko funtzio pedagogikorik, horretan pentsatua

baldin bada. Euskara irakasleaz gain, denbora ondo pasatzen ere lagundu behar du. Adibidez 'Banan-Banan' saioan euskara pedagogikoa irakasleaz aparte, ikuspegi ekolojista batetik zuhaitzak bota, giroa kutsatu eta abar egiten ari gara azaltzen diegu hurrei. Baina beno ezin da ikasgai bat bezala planteatu, bestela egun guztia pasako bait lukete gelan bezala eta hori ezinezkoa da.

A.— Dena den ohartzen zarete beraz, haurrentzako saioek bai hezkuntza eta baita hizkuntza aldetik funtzio garrantzitsu bat joka dezaketeela?

O.B.— Hori bi urtetan halaxe izan da. Gure helburua jendea euskaraz entzun araztea da, ikuslegoak euskara jaso dezala. Baina askotan arrisku-tua izaten da, erakusten dugun euskara haurrentzat gehiegi izaten delako. Kontutan, bi gauza izan behar ditugu, batetik euskara aberats eta polita erabiltzea eta bestetik, lagun arteko giro horretan jendearengandik hurbil egotea. Jendea mintzatzen den bezala hitzegin ahal izan behar zaie hurrei eta horretarako saioan aholkulari bat dugu. Gure taldea emakume talde bat da eta bai hizkuntzaz arduratzen den pertsona hau eta ahotsak jartzen dituztenak ere, neskak dira. Gidoiak idazten dituenak ezartzen ditu kriterio pedagogikoak, zer esan eta nola.

A.— Orain behintzat telebistan jarraituko duzu ezta?

O.B.— Oraingoz antzerkira dedikatzeko denbora ere badut, saioak grabatu egiten bait ditut. Bestalde ETBko zuzendaritza saioaz pentsatzen aritzen eta bira asko eman dizkionte hizkuntza aldetik eman beharreko formari. Halere denok bat gatoz, umeengana iritsi behar dugula euskaraz, errezki.

B. ARTOLA

Ikusitakoak
ikusita**Bapo, Komikiak 91**

Barne produkzioan ETB saio aspergarriak, txarrak edota komertzialekiak eskeintzen trebe galanta izan arren, noizbehinka ETBko botoia sakatzeko arrazoiak ematen dituen programarik oparitzen digu. Horra hor 'Komikiak 91', komikiaren historia kontatzen digun saio paregabea.

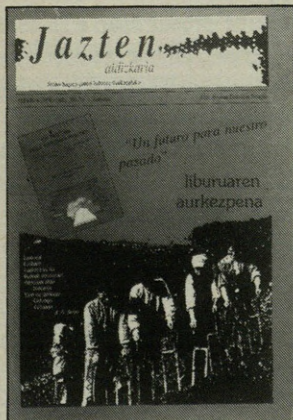
Euskal telebista bera, Eusko Jaurilaritza eta Gasteizko EPI-SA enpresak ekoiztutako programa da, eta bertan aholkulari komikiaren mundua sakonki aztertu duen Roman Gubern irakasle kataluniarra. Telebista saio bat egiteko gai honen aukeraketa ez da batere inozoa, komikiak irudi elektronikoaren sormena erabiltzeko aukera ederra ematen du eta; honela izanda ere, irudiaren tratamendua oso egokia da, eta horri Eguzkiren ahotsa eransteak, produktu ona eta zeharo ikusgarria ekarri du.

Interes ekonomikoak ere ez dira txarto irteneko seguruenez, honelako saio sorta bat oso salgarria bait da kanpoko merkatu guztietan. Hortik ateratako etekinak barne produkzioan hau bezain programa onak egiteko erabiltzeak pozteko arrazoiak emango lizkiguke guztioi.

R.M. MARTIN SABARIS

ALDIZKARIAREN IZENA:
JAZTEN.

EZAUGARRIAK: AED-REN
ALDIZKARIA. 1. ZEBAKIA.
1989KO IRAILA. 300 PZTA.

Sanchez Carrión «Txepetx» en tesi famatuak («Un futuro para nuestro pasado») problema bat dauka: seguru aski ez dela hain famatua. Tesi izaerak jarriko zizkion agian zabal-kunderako hainbat oztopo. Asko gara liburuan ageri diren ideiek oihartzun eskasegia lortu dutela pentsatzen dugunok, askoz gehiago merezi duela alegia.

«Arrasate Euskaldun Deza-gun-AED» Elkartekoek, horixe pentsatu ezezik, zerbait gehiago ere egin dute. Aurtengo apirilean hiru egunez hainbat jenderen bidez liburuaren aurkezpena egin zen, muinak azalera-tzearen eta ilun itxurakoak argi antzean uztearren. Geroztik, saio haiekin hiru bideo zinta salgai jarri dituzte, eta haiekin batera honoko aldizkari hau. Txepetxek berak egindako sar-reraren atzetik, aurkezpen saioetan izan ziren lagunen lanak irakurri ahal izango dira (D. Amundarain, I. Larrañaga, J. Arejolaleiba, K. Zuazo, Xa-

mar eta J.A. Irigaray). Hain tesi-lodiaren ondoan, 50 orrialdeko aldizkari honek ere dezente argi ekar dezake.

ALDIZKARIAREN IZENA:
NAPARTHEID.

EZAUGARRIAK: 3.
ZENBAKIA. 89KO UDA. 100
PZTA-5 LIBERA.

«Napartheid» nafar komiki al-dizkari-fantzineak ez digu huts egin. Puntualitatean baino ez dute huts egiten. Gainerakoan, perspektibak bete egiten ditu, eta horrela maiztasunarena bezalako txikikeriak kontutan hartzekoak izatera ere ez dira iristen. Hirugarren zenbaki honetan Iraultza Frantsesaren bigarren mendeurrena «ospatu» nahi izan dute «Kaiolaren mendeurrena» izeneko partea gai nagusi bezala aurkeztuz.

Aurrekoetan antzeman zitezkeen ezaugarriak beren horretan daude hirugarren honetan ere: «ghetto» sentimenduari umorearen bidez buelta eman nahia, historiara jo gaurko nafar jauntxoaren erridikulua modu ironikoz agertarazteko, karikatura zirikatzailea... Beste zerbaitetan ere igertzen zaie nafar-rak direna: bestaldeko euskaldunak, Estatu frantsesaren menpekoak, guztiz presente daude orrialdeotan, hurbiletik eta paternalismorik gabe. Horretan bentaja haundia atera

Puntako argitalpenak

(Donostiako «Hontza» liburutegiak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Hilerriko jolasak», Pilar Iparragirre. Elkar.
- 2.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 3.— «Carla», Anjel Lertxundi. Erein.
- 4.— «Zugarramurdiko kontesa», Iñaki Bernaola. Elkar.
- 5.— «Txakur zaunkak atean», J.M. Elexpuru. Elkar.

OROTARIKOAK

- 1.— «Oilar erregea», Harriet / Redondo. Habekomik.
- 2.— «Artikutzako gidaliburu ekologikoa», Arantzadi Taldea.
- 3.— «Euskal jainko eta jainkosak», Caro Baroja. Elhuyar.
- 4.— «Euskadi etorkizunari begira», J.J. Gabiña / J.M. Zabaleta. Prospektiker.
- 5.— «Hauta lanerako euskal hiztegia», I. Sarasola. G.K.

digute beti merindadeetakoa.

Underground eta naïf-a nagusi komikiotan, eta irutik koekin batera datozen testutan umorea eta salaketa edo bilduta daude. Asisko, Zazpi Etoa, Polowitx, Ur, Xamar eta barrekoen merituz erditu da ume maitagarri hau. Erabateko aldizkari planta ez izanagatik erosi gabe pasatzen utziko agian norbaitek. Beretzat orrago. Urte guxti barru aurreko guztiak biltzen saiatuko da, berriki. Agortu egingo al da. Berrandu baino lehen erostan zuen.

ALDIZKARIAREN IZENA:

ENE BADA!

EZAUGARRIAK: LEGAZPI
ALDEKO ASTEKARIA.
URRIAK 5-EKO ASTEA. 1.
ZBK.

Aspaldi samarretik esana genuen «Hots» aldizkari inguruko neska-mutilak setoso hutsak zirela. Oraingoan zer bururatuko, eta Legazpirako asteakari abian jartzea! «Arrasate Presa» etorriko zaio bati baino gehiagori gogora, baina haiena Udalaren babes osoarekin kalera-zen bezala, hauek taldearekin ekimen hutsez eta Euskal Txo-

koaren bultzadaz martzarazi dute. Meritu gehiago duela esango genuke, eta eztabaidagarria izan daiteke horixe, baina merituaz aparte ausardia ere askoz haundiagoa dute, eta hori ezbaierik gabekoa da.

Zortzi orrialdekora da, eta bertan agenda osatu bezain trinkoa ageri da, argazki-inkesta, jendearen iragarri doanezkoak —pagatutakoak ere bai noski—, futbol partiduak, Udal informazioa, gisa guztiko erreportaiak eta elkar hizketak... Guzti hori zortzi orrialdetan? galdetuko du baten batek sinisgaitz modura. Bai, bai; izenburuak berak dio: «Ene bada!» Arrastoa segi egin beharko diogu.

IZENBURUA: ESKOLA
ANTZERKIA.
EGILEA: ASKOREN ARTEAN.
ARGITARATZAILEA: EUSKO
JAURLARITZA. HEZKUNTZA
SAILA. EUSKARA
ZERBITZUA.

Azken aldian saio dezente haundia egin izan da antzerkia eskoletara eramanez. Askotan, aitzitik irakasleari materiala falta izan zaio, teoria nahiz testuak. Gasteizko Hezkuntza Sailak argitaratu duen liburu honek hutsune hori betetzen lagundu nahi luke. Sarrera teoriko baten ondoren, hainbat testu osatzen dute liburuaren zati nagusia. Testuok eskolaz eskola bildu dira, eta horixe dute aldeko: dagoneko erabilitako testuak direla guztiak.

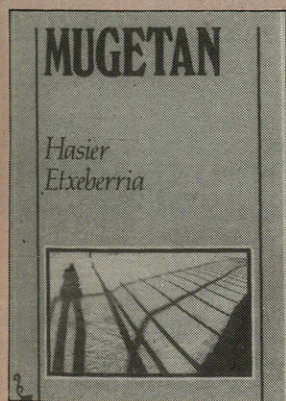
Ikuspegi historikotik egindakoak badira tartean («Orreaga», «Joxemari Iparragirre»), txo-txongilorako pentsatutakoak («Iker Miner», «Tximeleta hegaz

egin ezinik»...), farregarri suertatzeko asmokoak... eta ikusgarria da eskale eta behartsuen bizimoduari buruzkoak zenbat diren konstatatzea. Ikusgarria ere izan daiteke antzerki lan guztiok —historikoak alde batera utzita— Euskal Herrian zein beste edozein lekutan gertatuak izan daitezkeela, ez bait dago bertako errealitate berezituaren isladirik. Halere, lan biltzailearen erizpidea izan daiteke hori, sarrera teorikoan hain ederki diotenez, eskolako antzerki-lanek erreala izan behar ei dute, baina ez «errealistak». Ez dezaten esan gero gure eskoletan haurrak politizatu egiten direnik.

JOSU LANDA

Mamiak harrotzen

Nola idatzi klabe politikorik gabeko nobela politikoa

IZENBURUA: MUGETAN.
EGILEA: HASIER
ETXEBERRIA.
ARGITARATZAILEA:
ELKAR. EUSKAL
LITERATURA SAILA.

Hasier Etxeberriak nobela hau idatzeko diru-laguntza jasozuen iaz Eusko Jaurlaritzatik, eta aurtengo «Xalbador» sarira aurkeztuta akzesita lortu. Ofizioko nobela dela esango nuke, pretentsio haundirik gabekoa eta kurioso samar idatzita.

Iheslari izandako neska (Nati) eta bere betiko amorante platonikoa (Mikel) ditugu pertsonaia nagusiak. Tartean abortu bat dago, eta horretarako egindako muga igarotzeak sortzen duen atxiloketak eta sumo ustelak emango dio abiapuntua nobelari. Komisaldegiko amilketak (Mikel) eta tinko eusteak (Nati) datoz segidan, akusazio falsuaren argitzeak bukaerako korapiloari bidea emanez.

Kapitulu txikiz darama Etxeberriak nobela pausuz pausuz, pertsonaiaz pertsonaia, kapitulu bakoitza pertsonaia batean zentratuta bait dago. Alde horretatik, filme bateko sekuentzien antzerki pilatzen dira gertakizunak «Mugetan» nobelan. Pertsonaia ez zaizkigu konplexutasun haundiegiz aurkeztu, baina deskribatzen zaiguna nahikoa da airean gera ez daitezen. Guzti hori lagungarri gertatzen da liburuaren atseginean.

Kapituluak pertsonaia antolatze horrek erraztasunak ematen dizkio egileari bai batzuk bai besteak gisa bereiztu aurkezteko. Pertsonaia batzuk deskriptiboak diren bezala (abokatua, Natiren ama...), beste batzuek gogoetarako bidea ere aurkitzen dute (Mikel, Eperik Gabeko Saltoa dela eta), edota oroitzapenerako (Nati, zumitzezko lanparak direla bide). Haatik, gorabeherok ez diote berotasunik batere galarazten.

Askotan aipatu izan da gisa honetako literatura egiteko ezintasuna (debeku moduko zerbaite ere entzun izan dugu). Ez bata ez bestea, zaila badela egia izanda ere. Eta zailtasuna ez dator «apologiaren mundutik urrundu nahi» izatetik noski, oinarritzeko baldintza hori beteta sinesgarritasuna lortu ahal izatetik baino (Aingeru Epalzak liburuak kontrazalean dioenaren haritik tira eginda).

Abila ageri guzti Hasier eli-

psi narratiboak egiteko orduan, kontakizunak indarra gal ez dezan. Esate batera, Nati sasi-tar izateari uzteko zergatiaz bai, baina moduz ez da hitz bakar bat ere esaten, seguru aski gaiak daukan polemikotasun gaurkotuagatik. Baina hain gai garrantzitsuetan elipsira jotzeak nobelaren indarra eta haria beste nonbait bilatzera darama. Horrek darama abokatuaren pertsonaia (Jose Ramon Beistegi) batere sinesgarriak ez diren gauza asko eta asko egitera. Abokatua baino detektibe dirudi. Honen ondorioz sarritan gehiago ematen du detektibe-nobela bat (komisaldegiko galdeketeke ere kutsu horixe dute), bestelako gisakoa baino.

Hau bezalako nobela gehiago behar ditugu. Ofizioko nobela gehiago, irakurterazak, pretentsiorik gabekoak. Euskaltegieta asko eta arrazoiz salduko direnak.

JOSU LANDA

hau ez da gezurra

Erlojaria

Irungo inguruetan kontrabandoarekin aritzen denari erlojaria deitzen zaio. Ez galdetu zergatik, nik ez dakit eta. Aipatutakoa senitarteko batek kontatu dit, baita hurrengo pasadizoa ere.

Gerla amaitu ondoren, Landetxa auzotik (Ventas, erderaz garai hartan) Irun hirira joateko, nolabaiteko muga igaro behar zen zerga ordainduz. Nire senideak bidaia hori egunero egiten zuen txirrindaz. Hortaz, Guardia Zibila gainezkatu ondoren Arretxeko aldapa igotzeari ekiten zion. Izan ere, aldapa erdian kokatuta zegoen baserri batetan bere emaztegaia bizi zen, eta egunero ordu berean leihotik ateratzen zen neskatala, gizona agurtzeko asmoz. Maldatsua izanda, eta izerditan blai joan arren, gizonak ez zuen behin ere irrifarrea galtzen.

Neskatala orain etxekoandrea dugu, eta haxe jakinerazi zigun bazkari familiarrean. Berak bazekiela, senarra baserrira heldu arte aldapan gora oinez joaten zela, bizikleta eskuetan, eta aurreko biragunean txirrindan igo, leiho aurrean Errandonea txirrindularia imitatzearen. Hurrengo biragunea pasatu bezain pronto oinez jarraituko zen berriz ere, Mendiondo baserrirako bidean.

Gizonak ohizko patxadarekin baietz egiten zuen buruaz, baina handik egun batzutura nirekin topo egin eta istoriaren bigarren zatia argitu zidan: Begira, Permin, txirrindako tuboak barrutik arrodamenduz beterik eramaten nituen (garai latzak zirela medio, kontrabandorako ideia berriak behar ziren, eta arrodamenduena zail zegoen). Ezin duzu imajinatu ere egin zenbat pisatzen zuen bizikleta mardiratu hark...

Erlojariaren kontakizun hori buruan zebilkidan, noiz eta abizenen esanahiak azaltzen dituen liburua aurkitu bait nuen. Geurea begiratu eta jakina, nola ez nuen lehenago pentsatu, Muguruzatarrok mugarik gabeko gizonak gara.

FERMIN MUGURUZA

Epai-mahaiak eta e

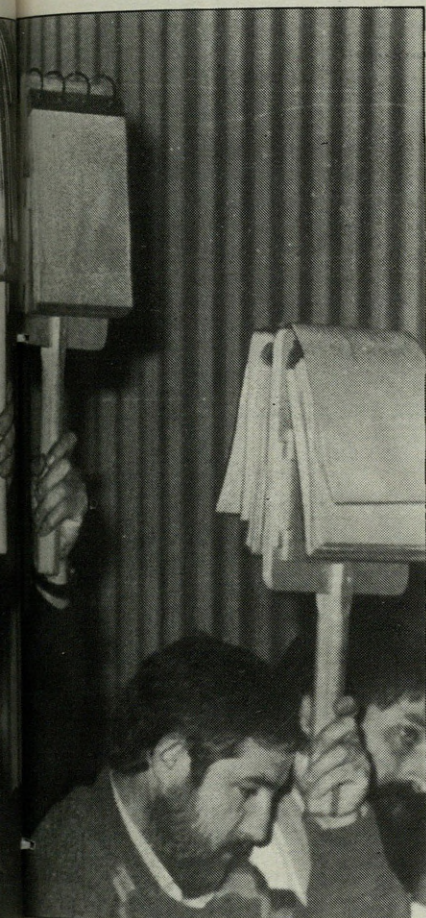
BERTSOLARI txapelketa nagusien bezpera orotan gertatu ohi den legez, aurtengoan ere mahai gainean jarri den auzia da txapelketaren komenigarritasuna: lehia eta lehiaren neurketa zilegi direnontz, alegia. Bertsolaritza ez ezik, literatura, antzerkia, zinema eta orokorrean edozein sorkuntza lan neur eta epai ote litekeen da azken finean zalantzan jartzen dena, «Eguna» astekariaren azken zenbakian Ramon Etxezarreta idazlearen eritzi artikulua planteiatu duen gisan: «Kirola neurtu egiten da. Hain erraza bada, hain mesedegarri bada, (...) zergatik ez ditugu oraindik erabaki eta puntuatu gure literatura, eskultura eta pinturako kanpeonak? Dena hain neugarria eta neurtu beharrekoa bada, zergatik ez ditugu oraindik puntuatu

epai-mahaiak?».

Etxezarretak lapsus bat izan du, literatura, eskultura eta antzerkiko kanpeonak ikusirik hamabost egunetik behin erabaki eta puntuatzen bait ditugu aspalditxotik: literatura Euskadi Saria, adibidez, oraindik ez da ipintzearen. Etxezarreta bera ere literatura bekatarako aurkeztu eta itzulpe gintzarako saritua izan berri da.

Baina lapsusak, eta lehiaketa edo txapelketetako neurketen zilegitasun komertzial alde batera utzita, epai-mahaien osaketak eta funtzionamendu ezberdinak gogoratuko ditugu honako kronikan.

EPAI-MAHAIEK beti sortu dira dute errezeloa lehiakideen artean, nahiz eta lehiaketetan parte hartzen dutenek amore eman eta

beren buruak epaigai jartzeari uzten ez dioten. Isatsari hozka egiten dion arrainaren kasuaren aurrean aurkitzen gara, antza. Baina errezeleoen kontua aipatu dugunez, errezeleotan xurgatu eta sar dezagun behatza ziklopearen begi bakar horretan.

Bertsolari Txapelketa Nagusiko epai-mahaia zertan izanen zen deliberatzeko orduan, aurrekoetan herrialdeka hautatu ordez, Elkarreak bertsolariei epaile posibleen zerrenda bat luzatu eta aukera zitzaten erabaki zuen prozedura berri bati ekinez. Ostera, bertsolari bizkaitar zenbaitek ke-xuak agertu ei zituen —Joxemari Aranalde-k «Deia» egunkarian plazaratu zuen gaia: zeri diote beldur edo errezele bizkaitar bertsolariek, zioen—, eta ondoren afe-rari buruzkorik ez da sekulan argitu, nahiz eta astekari honetarako orrialdeak medio horretarako 'eskaria' egin izan.

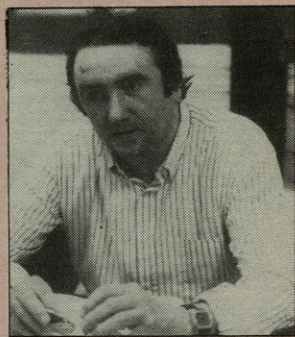
I. etxeharretak puntua jarrita

Daniel Landarti

(Antzerkigilea)

— Baionako IX. Antzerki Festibalean ez da euskarazko antzerkirik ageri egitarauan. Arrazoi berezirik badea ez agertze-ko? Zer leku ikusten zenioke euskarazko obra bati?

Euskal antzerkiak pasatu dira hemen, bereziki Bordaxuri taldea, Koldo Amestoi bere ipuiekin eta bi aldiz Maskarada Bilbokoa. Gauzak ez ziren guk nahi genuen bezain ongi iragan, nahiko ahul agertu bait zen. Egia da behar lukeela atsolutoki euskal teatroak toki bat hemen eta hortakotz Hegoaldeko talde profesio-nalekin ikusi behar litaike, zeren orai Ttamtaka eta beste talde batzu bait dira, bai-na nola Iparraldean diren taldeak denak amateurak bait dira, kasu egin behar ge-nuke. Ideia aspaldikoa da: antzerkilari hoberekin edo ari nahi luketenekin behar litaike euskal kreaio bat muntatu eta toki handi batean egiteak baluke bere inda-rra.

Kexuak baretzearren, ez dakigu Elkar-teak edo berez bertsolariek, nolabaiteko paktu bati jarraiki omen zioten prozedura berriaz zerrendako epaileen aukeraketa egiterakoan: «lehen egiten zen bezalatsu hauta ditzagun herrialdeka, eta akabo errezeleok»: Gipuzkoatik 4, Bizkaia-Araba-tik 4 eta Iparralde-Nafarroatik 1: Alde-koa-Otalora, T. Azkoitia, R. Iraola, J.R. Garcia, J.M. Arrieta, A. Muniategi, I. Sarri-arte, J.M. Etxezarreta eta M. Itzaina.

BESTE maila batekoak dira antzerkigintza, zinemagin-tza eta literaturako dirula-guntza instituzionalak ba-natzeko epai-mahaietarik sortu diren errezeleok, edo lehiakideek be-ren epaileak hautatzeko aukerarik izan ez dutelako, edo epai-mahaiakideen gaitasuna zalantzan jarri delako, edo epaileek hartu-tako erabakien erizpide eta prozedurak gaitzetsi direlako.

Antzerkigintzari dagokionez, gogoan daukagu Jaurilaritzak sei talde bi urtetan la-guntzeko erabakia hartu zueneko. For-mularen egokitasuna aparte, epai-mahaia Pedro Barea, Xabier Gereño eta Txuma Lasagabasterrek osatu zuten; lehenak (an-terki kritikoa) ez daki euskaraz, eta beste

biak literatur mundukoak dira. Ondorioak: sei antzerki talde subentzionatuatarik bos-tek espainolez jokatu dute, eta bakarrik euskara eta espainolezko bi bertsioetan.

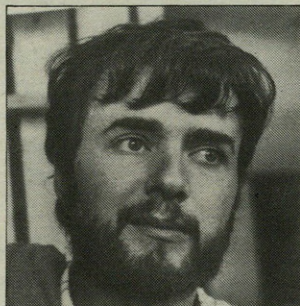
Zinemagintzan, Rafa Treku, Karnele Huegun, Xabier Unanue eta Iñigo Silvak duela bi urte «Ander eta Yul» bakarrik one-tsi zuten gidoi lehiaketa ez-bidezko eta biz-kor baten ostean. Iazkoan berriz, lau filme hobetsi zituzten, horietatik bat epai-mahi-kidea zen Rafa Trekuren produkzioz egite-koa zena; erabakia aldatu behar izan zuten eskandaloa ekiditearren.

Eta orain gutxiko literatur beketako isti-luek ere merezi dute beren txokoa. Jon Kortazar, Pilar Etxeberria, Xabier Mendi-guren, Joseba Butron, Iñaki Ugarteburu eta Juan Mari Lekuonak deliberatu dituzte, Jaurilaritzako Legarretaren aurrean. Hasi berrien arteko sailean, banatzeko zeuden 22 bekatarik 21 eman dira, aurkeztutako lan batzuk merezi ez zutelakoan batere ga-be geratuz eta, bien bitartean, beste zen-bait onetsiak izaki lanak apenas irakurri ez zituen epaile baten nepotismoari esker.

Ramon Etxezarretak badaki ekidin ezi-nak ez ezik beharrezkoak gertatuko direla epaiak. Lehiaketen inflazioan eta prozedu-retan datza koxka.

GORKA ARRESE

Egintzak behar dekena

PABLO SASTRE

ORDAINTZEKO garaia hel-
du zaiela, aditua nago,
Europa ekialde eta parte
horretako gizarteei —uto-
pia komunista bahitu zu-
keten orduan eta hor eduki dute 70 urtez
ilunpetan eta azkenean diferentziaz azka-
rragoa bide zen behinolako etsaiaren es-
kuetara erori dirateke. Halako bihurketa
erabaki du antza behinpehin partidu ko-
munista soviatarrek, 'estatuaren sozialis-
mo'tik 'herriaren sozialismo'ra pasatu be-
har dela, horrek ez du esan nahi herriak,
langilegoak, ezer pintatu behar duenik,
baina hobeto horrelaxe, beheitik ez bait da
kaka-nahastea besterik etortzen, eta jen-
dearen obediencia eta —urte zailak bait
datoz— euskarria behar ditu Gorbatsxov-
ek—baina ze iraultza eta ze iraultzakondo da
ba hori, galdetuko luke apika nire aitona,
herriaren indar sortzaileen beldur dena,
1917an, eta gerora bezala, hain zuzen eta
horrexegatik jo behar izan duelarik, inter-
preta daiteke, kapitalismoaren mekanismo
beti ere, estatuen ondoan, bizigarriagoeta-
ra? Etsi egin dutela, bada, gure sistemara-
tzen ari, matizak matiz, eta «zein da gizar-
te kapitalistaren naufragioarekin oraindik
ere sinisten duen kamarada?», Fischer Ale-
maniako sozialdemokratak galdetu zuen
bezala, 1913ko udazkenez —Petri, gibelan-
di, hik egin behar huen aste honetako 'az-
kena', eta, bestela, ze berri zuloan, pozoin
periodistikoetatik desintoxikatzen hasi al
haiz?

EREDU bera, desarroiloari
buruz, hemengo, New
York, eta Moskukoa az-
ken batez. Egin Jomeiniri
kasu, biak dira-ta deabru,
soviatar batzuren aspaldiskotiko ekologia
mobilizapenek (haien) (beste) puntu makal
bat uzten dute agerian, naturari, beraz, gi-
zakiari buruz, jarrera oldarti erasokorra
—orain, «hona» nahi dutela-edo, hango en-
teratu direnek edo listoek, kapitalismo
europarraren eztiak ezagutu nahi dituzke-
te, eta ez dute behatu nahi, internazionalis-
moaren udazken honetan, narda halako
bat, hemen bezalaxe, Caritasen egitekoak,
ez dute behatu nahi, diot, Termez-
ez —ekialdeko Tijuana— behehantza, non
jendeak beste zerbait nahi bait du, duke,
martxa honetan berak ez bait dira, egia
desagun, *bizitzen* ahal; utz diezaiegun (eus-
kaldunok ere, apal-apal, ardura-kide, espai-
nolekin mordoiloan Amerika konkistatu
zuten hartan bezalaxe), utz, ez?, beren
xendira bilatzen, «desarrollo honi ez» esa-
ten, «boikot progresari», integristak,
«auto-horniketa», albaniakeriak, baina hori
dute bide, bide zaila, baina oraingoa, ber-
ton ere, samurra ote da, beltzak baino ho-
beto bizi zarela derizkiozu, gajoa? Progre-
soaren izenean... En fin, gauza horiek, he-
mengo OTAN, Lemoiz, demokrazia honen
—inor ez da perfektoa— zera horiek, haiek
defenditzen zituztenak autobiaren defen-
tsaren hezur-mamitan orain, gehi autobio-
arekin Nafarroa Euskadin-ekoak, eta beste
jende anitz, zure borrokarekin, egia da,
oraingoa ekologiararen ikuspegi erradikala-
goa izan behar da kontra izateko, asko
kuestionatzen ari delarik, dakidanetik eritz
diezaiekodanez.

BAINA ez da «ekologia» ko-
lokan dagoena —hori ba-
litz, hitz absurdizatu ho-
rretan sinistuko balitz, ez
litzateke *noski* autobiarik
egingo. Demokraziaz ari dira berriz koor-
dinadora eta ETA eta instituzioetakoak.
Bloke demokratikoak, adreilu bat dut iru-
dikatzeko, oroz gain erabakitzen al du, ala
demokrazia ontzietakoaz landa egon lite-
ke, edo *menturaz egotea komeniko litzate-
ke*, demokrazia, *batzutan*, desagun, zuzen-
nago bat. Gehiago izateak ez du askorik
esan nahi, ez du apenas ezer esan nahi, ba-
dira-ta pertsona batzuk, ekologistak dei di-
tzakegunak, *gai honetaz partikularzki*, de-
mokraziaren baimenaz, *botoemale gehie-
nek* baino gehiago dakitenak, apustu egin-
go nuke. Mintzatu, ba, esango luke hiru ur-
teko nire motikoak logika birrintzaileaz,
mintzatu haiekin.

Denok berdina —brometan, ala?— egin
nahi gaituen demokrazia franko-espainol
honek desesperatzen nau. Zeren —klaro,
gainera— «denak berdina, denak otoma-
noak», Enver-bajá-k zioena, 1908garren
hartan. Eta zazpi urte geroago, Talaat-bajá,
besteak: «ez dago armeniar auzirik ja, ez
bait dago armeniarrik». Estatuaren logikak
edo Europarenak, berdin zait: gureak ez
direnak, edo ez hola sentitzen behinpehin.
Eta horren, guztiorren aurrean, alkate za-
harrak, «hi, etorri hona», gazte hari eskaile-
ran eserita zegoen tokitik esan ziona: *Do
the right thing*.

KE ARTEKO EGUNAK

DIAS DE HUMO

EUSKO JAURLARITZA
KULTURA ETA TURISMO SAILA

GOBIERNO VASCO
DPTO. DE CULTURA Y TURISMO

ANTXON EZEIZA ZUZENDARIA

PEDRO ARMENDARIZ JR. ELENE LIZARRALDE

IRO LANDALUZE LANKIDETZA BEREZIA **XABIER ELORRIAGA** PATXI BISQUERT

LUIS GOYA PRODUKTOREA **ALFREDO MAYO** ARGAZKIA **JOSE SALCEDO** OSAKETA

MICHEL PORTAL MUSIKA **ANTXON EZEIZA** **KOLDO IZAGIRRE** GIDOIA

BERTAN FILMEAK **TRENBIDEKO FILMEAK**

SUBVENCIONADA POR EL MINISTERIO DE CULTURA

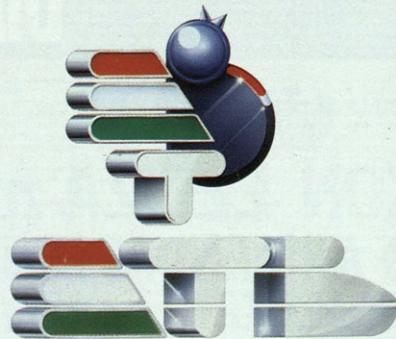
CON LA PARTICIPACION DE TVE S.A.

PELIKULA AGFA XT

ETEN GABE EUSKERAREN ALDE

Euskara Sortu zen enbor beretik jaio zen Euskal Telebistak, gogor dihardu egunero euskara bera arnas-berritu eta zabaltzen.

Euskarari telebista-hizkuntza berriaren lehioak irekiz, komunikazio-mundurako baliabide egokia sortuz, beste hizkuntza modernoekin orpoz-orpo jokatzuz... Horrexegatik da E.T.B.

EUSKAL TELEBISTA